

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PD1173

[6451]-751

T.Y.B.A.

COMPULSORY ENGLISH

Exploring New Horizons

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35001)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Answer the following questions in one sentence. (6 out of 9) [6]

- a) Who is Ellen Niggle?
- b) What is sir James Drakmanton's vocation?
- c) Who is the author of the story "The phantom Luncheon"?
- d) What is safe and easy way of existing according to J. Krishnamurti?
- e) Who is the author of the story Function of Education?
- f) What is intelligence, according to J. Krishnamurti?
- g) Which book did Aksionov buy when he was in Prison?
- h) How many years Aksionov spent in Siberian Prison?
- i) What did the police find in Aksionov's bag on his way to the Nizhny Fair?

B) Attempt the following. (2 out of 3) [14]

- a) How does Tolstoy present the power of forgiveness in the prose 'God sees the Truth but waits'?
- b) Attempt a character sketch of Lady Drakmanton?
- c) How does Krishnamurti explore the restricted view of education in 'The Function of Education'?

P.T.O.

Q2) A) Answer the following questions in one sentence each. (6 out of 9) **[6]**

- a) How does the speaker describes the sun in the poem 'Neutral Tones'?
- b) Who wrote the poem 'Neutral Tones'?
- c) Where does the speaker finds himself in the beginning of the poem 'Strange Friend'?
- d) Who does the poet refer to as 'Strange Friend'?
- e) What does the poet warn about in the Last stanza of the poem 'Have You Got a Brook in Your Little Heart'?
- f) Which month is mentioned in the third stanza of the poem 'Have You Got a Brook in Your Little Heart'?
- g) What is the theme of the poem 'Neutral Tones'?
- h) Who is the poet of the poem 'Have You Got a Brook in Your Little Heart'?
- i) What message does the poem 'Strange Meeting' Carry?

B) Attempt the following questions. (any 2 out of 3) **[14]**

- a) What is the message of the poem 'Strange Meeting'?
- b) Comment on the theme of the poem 'Have You Got a Brook in Your Little Heart'?
- c) How does the poem 'Neutral Tones' reflect pessimism?

Q3) Do as directed.

A) Attempt the following questions. (3 out of 5) **[3]**

- a) What is the type of the adverb 'Carefully'?
- b) The milkman came again. (Identify the adverb)
- c) Our soldiers fought bravely. (Identify the adverb and its type)
- d) Give the superlative form of the adverb - 'Long'.
- e) Give the comperative form of the adverb 'Fast'.

- B) Attempt the following questions. (3 out of 5) [3]
- a) Sumit is clever. Sumit is handsome. (Combine into compound sentence).
 - b) The woman put the bag down. The bag was very heavy. (Combine into complex sentence).
 - c) The problem is complex. It is interesting. (Combine into complex sentence.)
 - d) It is my opinion. The room needs to be painted. (Combine into complex sentence.)
 - e) The boy can rest at home. The boy can go to school. (Combine into compound sentence, using 'either ----- or'.)
- C) Identify the types of sentences. (4 out of 6) [4]
- (Assertive, Interrogative, Imperative, Exclamatory)
- a) The cyclist has turned into the Lane.
 - b) Do you need more curry?
 - c) Rohit is the best student of this class.
 - d) Let the dog be there.
 - e) What a wonderful performance?
 - f) Drive slow.
- Q4)** Attempt any Two of the following. [10]
- a) How thesaurus is useful in improving vocabulary?
 - b) Write a short paragraph on 'Deforestation'?
 - c) What are the steps involved in note making?
- Q5)** Attempt the following questions in brief. (2 out of 3) [10]
- a) What is 'body Language'? Explain its role in the communication?
 - b) Write a short note on Non-Verbal communication?
 - c) Imagine that you and your friend are talking on telephone about career options after graduation. Write a short dialogue.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1174

[Total No. of Pages : 1

[6451]-752

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-1C : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास (प्रारंभ ते इ.स. 1600)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35021)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दापर्यंत लिहा. [10]

- अ) वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) महानुभाव संप्रदायाचे तत्त्वज्ञान थोडक्यात लिहा.
क) ब्रह्मगुणदास यांच्या ग्रंथांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) वाङ्मयेतिहास लेखनाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
ब) मराठी वाङ्मयेतिहासाच्या कालखंडाची सविस्तर चर्चा करा.
क) प्राचीन शिलालेख व ताम्रपट यांच्या आधारे मराठी भाषेचा उगम स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) महानुभाव संप्रदायातील 'साती ग्रंथाचा' परिचय करून द्या.
ब) वारकरी वाङ्मयाच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
क) संत एकनाथांचे वाङ्मयीन कार्य विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) 'विवेकसिंधू' या ग्रंथाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
ब) फादर स्टीफन्स यांच्या ग्रंथाचा आढावा घ्या.
क) दासोपंतांचे वाङ्मयीन कार्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1175

[Total No. of Pages :2

[6451]-753

T.Y.B.A.

URDU

DSE-1C : Urdu Literature Criticism & Research (Old S-III)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35071)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ تنقید کے فن پر روشنی ڈالتے ہوئے اس کے اصول پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجئے۔

یا

تنقید کے مقاصد بیان کرتے ہوئے اردو تنقید کے آغاز و ارتقاء سے بحث کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۲۔ مختلف تنقیدی دبستانوں پر اظہار خیال کرتے ہوئے تاثراتی تنقید کا جائزہ لیجئے۔

یا

جمالیتی تنقید پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۳۔ تحقیق کی اہمیت و افادیت پر تفصیلی نوٹ لکھئے۔

یا

تحقیق اور تنقید کے رشتے پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۴۔ الطاف حسین حالی کی تنقید نگاری پر اپنے خیالات تفصیل سے تحریر کیجئے۔

یا

محمد حسین آزاد کی تحقیقی خدمات کا تفصیلی جائزہ پیش کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ تحریر کیجئے۔ (کوئی چار)

- (a) ادبی تنقید
- (b) اُردو تذکرے
- (c) اصول تحقیق
- (d) اُردو میں تنقید کا ارتقاء
- (e) تنقید کے اصول
- (f) تحقیق کا فن

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1176

[Total No. of Pages : 2

[6451]-754

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

DSE-1C (S-3) : हिंदी साहित्य का इतिहास (आदिकाल, भक्तिकाल,
रीतिकाल का सामान्य परिचय)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35091)

समय : 2½ घंटे/

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) आदिकालीन साहित्य की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।
- ब) आदिकाल की पृष्ठभूमि विशद कीजिए।
- क) नाथ साहित्य में कवि गोरखनाथ का योगदान स्पष्ट कीजिए।
- ड) रासो साहित्य का सामान्य परिचय दीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) भक्तिकाल के उदय के कारणों पर प्रकाश डालिए।
- ब) संत कबीर का सामान्य परिचय दीजिए।
- क) कृष्ण काव्य की विशेषताएँ लिखिए।
- ड) राम काव्य में तुलसीदास के योगदान को विशद कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) रीतिमुक्त काव्य की विशेषताएँ लिखिए।
- ब) बिहारी के व्यक्तित्व पर प्रकाश डालिए।
- क) रीतिकाल की राजनीतिक पृष्ठभूमि पर टिप्पणी लिखिए।
- ड) कवि केशवदास का साहित्यिक परिचय दीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए। [21]

- अ) चंदबरदाई
- ब) जॉर्ज ग्रियर्सन का कालविभाजन
- क) तुलसीदास का साहित्यिक परिचय
- ड) भक्तिकालीन सामाजिक पृष्ठभूमि
- इ) घनानंद
- फ) रीतिसिद्ध काव्य की सामान्य विशेषताएँ

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1177

[Total No. of Pages : 2

[6451]-755

T.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1C : लघुसिद्धान्तकौमुदी, वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास व निबंध
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35111)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) अ) खालीलपैकी कोणतीही तीन सूत्रे स्पष्ट करा. [15]

Explain any three सूत्रs of the following.

- i) तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्।
- ii) लोपः शाकल्यस्य।
- iii) निपात एकाजनाङ्।
- iv) एचोऽयवायावः।

ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन संज्ञा स्पष्ट करा. [5]

Explain any two terms of the following.

- i) प्रत्याहार।
- ii) पदम्।
- iii) टि।

Q2) अ) संधि ओळखून, ससूत्र स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही पाच) [5]

Identify the संधि with relevant सूत्र (any five).

- i) सुद्धयुपास्यः।
- ii) चन्द्रोदयः।
- iii) गव्यूतिः।
- iv) अमुकेऽत्र।
- v) मुरारिः।
- vi) गवाग्रम्।

P.T.O.

ब) उचितानि युग्मानि विचिनुत। (कान्यपि पञ्च)

[5]

अ

- i) नायकः
- ii) निपाताः
- iii) हरी एतौ
- iv) ओष्णम्
- v) क्रियावाचिनः भ्वादि
- vi) प्रष्टौहः

ब

- a) ईषदर्थे आङ्।
- b) धातुसंज्ञा।
- c) वृद्धिरेचि।
- d) एङि पररूपम्।
- e) अद्रव्यार्थाः चादयः।
- f) एचोऽयवायावः।
- g) प्रगृह्यम्।

Q3) दिर्घोत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

Write essay type answers (any two)

- i) अथर्ववेदाचे अंतर्गत स्वरूप स्पष्ट करा.
Explain content of the अथर्ववेद.
- ii) ब्राह्मणग्रंथातून येणाऱ्या विषयांचे निरूपण करा.
Explain topics discussed in the ब्राह्मण texts.
- iii) यजुर्वेदावर निबंध लिहा.
Write an essay on the यजुर्वेद.

Q4) अ) टीपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

Write a note. (any one)

- i) ऋग्वेदाची रचना.
Structure of the ऋग्वेद.
- ii) शुक्ल यजुर्वेदाशी संबंधित ब्राह्मण ग्रंथ.
Brahmana text related to the शुक्ल यजुर्वेद.

ब) उचितानि युग्मानि विचिनुत। (कान्यपि पञ्च)

[5]

अ

- i) कर्मचोदेनानि
- ii) विश्ववारा
- iii) धृतव्रतः।
- iv) देवता
- v) मॅक्डोनेल
- vi) आयुष्यकर्माणि

ब

- a) उषाः।
- b) वरूणः।
- c) या ऋषिणा उच्यते।
- d) इ.स. पू. 1000 वेदकालः।
- e) अथर्ववेदः।
- f) ब्राह्मणानि।
- g) वेदाः।

Q5) कोणत्याही एका विषयावर संस्कृत भाषेत निबंध लिहा.

[10]

Write an essay on any one of the following in the Sanskrit Language.

- i) पृथिव्याः समस्याः।
- ii) परोपकाराय सतां विभूतयः।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1178

[6451]-756

T.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1C : International Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35151) (Special Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in one to two sentence each. (Any Eight). **[16]**

- a) Write the meaning of International Economics.
- b) What is mean by balance of payments?
- c) What is terms of trade?
- d) Who proposed the theory of absolute cost advantage?
- e) Write two main components of balance of payments.
- f) What is inter-regional trade?
- g) Write the meaning of balance of trade.
- h) Who introduced the concept of income terms of trade?
- i) Write any two assumptions of theory of comparative cost advantage.
- j) What is net barter terms of trade.

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in brief. (Any Four) [16]

- a) Write the determinants of terms of trade.
- b) Explain the difference between inter - regional and international trade in brief.
- c) Explain the importance of terms of trade.
- d) Explain the consequences of disequilibrium in balance of payments.
- e) Explain the concept of intra - industry trade.
- f) Explain the types of terms of trade.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words each. (Any Three) [18]

- a) Explain the causes of unfavorable terms of trade to developing countries.
- b) Explain the measures to correct disequilibrium in the balance of payments.
- c) Explain the Leontief's paradox.
- d) Explain the importance of international trade.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words each. (Any Two) [20]

- a) What is disequilibrium of balance of payments? Explain the causes of disequilibrium in balance of payments.
- b) Explain the scope and importance of international economics.
- c) Explain the Heckscher-Ohlin theory of international trade.

Total No. of Questions : 4]

PD1178

[6451]-756

T.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1C : International Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35151) (Special Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राचा अर्थ लिहा.
- ब) व्यवहारतोल म्हणजे काय?
- क) व्यापार शर्ती म्हणजे काय?
- ड) निरपेक्ष खर्च लाभ सिद्धांत कोणी मांडला?
- इ) व्यवहारतोलाचे दोन मुख्य घटक लिहा.
- फ) आंतर-प्रादेशिक व्यापार म्हणजे काय?
- य) व्यापारतोलाचा अर्थ लिहा.
- र) उत्पन्न व्यापार शर्ती संकल्पना कोणी मांडली?
- ल) तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांताची दोन गृहीते लिहा.
- व) निव्वळ वस्तूविनिमय व्यापार शर्ती म्हणजे काय?

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) व्यापार शर्तीचे निर्धारक लिहा.
- ब) आंतर-प्रादेशिक व आंतरराष्ट्रीय व्यापार यामधील फरक थोडक्यात लिहा.
- क) व्यापार शर्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) व्यवहारतोल असमतोलाचे परिणाम विशद करा.
- इ) आंतर-उद्योग व्यापार संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) व्यापार शर्तीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) विकसनशील देशांना व्यापार शर्ती प्रतिकूल असण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) व्यवहारतोल असमतोल दुरुस्त करण्याचे उपाय स्पष्ट करा.
- क) लिऑन्टिफ विरोधाभास स्पष्ट करा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे महत्त्व विशद करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) व्यवहारतोलातील असमतोल म्हणजे काय? व्यवहारतोल असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती व महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) हेक्शचर ओहलिन यांचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1179

[6451]-757

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1C : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35161)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each. (Any eight).

[16]

- a) Write the definition of administration.
- b) Write the definition of Public Administration.
- c) State two importance of Public Administration.
- d) Write the definition of New Public Administration.
- e) Who introduced the concept of POSDCORB?
- f) Write types of approach.
- g) What is system approach?
- h) What is Good Governance?
- i) Mention two disadvantages of E-governance?
- j) What is Public-Private sector Partnership.

P.T.O.

Q2) Answer any four of the following questions in 50 words each. **[16]**

- a) Nature of Public Administration.
- b) Importance of Public Administration.
- c) Characteristics of New Public Administration.
- d) E-Governance.
- e) Behaviorism.
- f) Nature of Public Private Sector.

Q3) Write answers to any three of the following questions in 100 words each. **[18]**

- a) Explain the rise and development of Public Administration.
- b) Critically examine New-Public Administration.
- c) Explain system approach.
- d) Write the characteristics of Good Governance.

Q4) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain the difference between Public and Private Administration.
- b) Explain the meaning and objectives of New Public Administration.
- c) Explain the Public-Private Partnership.

Total No. of Questions : 4]

PD1179

[6451]-757

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1C : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा.

[16]

- अ) प्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- ब) लोकप्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- क) लोकप्रशासनाची दोन महत्त्व सांगा.
- ड) नव-लोकप्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- इ) POSDCORB ही संकल्पना कोणी मांडली?
- फ) दृष्टिकोनाचे प्रकार लिहा.
- य) व्यवस्था दृष्टिकोन म्हणजे काय?
- र) सुशासन म्हणजे काय?
- ल) ई-प्रशासनाची दोन तोटे सांगा.
- व) सार्वजनिक खाजगी क्षेत्र भागीदारी म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा.

[16]

- अ) लोकप्रशासनाचे स्वरूप
- ब) लोकप्रशासनाचे महत्त्व
- क) नव-लोकप्रशासनाची वैशिष्ट्ये
- ड) ई-प्रशासन
- इ) वर्तनवाद
- फ) सार्वजनिक-खाजगी क्षेत्राचे स्वरूप

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[18]

- अ) लोकप्रशासनाचा उदय व विकास स्पष्ट करा.
- ब) नव-लोकप्रशासनाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- क) व्यवस्था दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- ड) सुशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासन यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) नव-लोकप्रशासनाचा अर्थ सांगून नव-लोकप्रशासनाची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1180

[6451]-758

T.Y.B.A.

HISTORY

**DSE-1C : Introduction to Historiography
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35171)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer in 300 words (any one). [15]

- a) Explain how geography contributes as auxiliary science in historical research.

OR

- b) Write any two definitions of History and explain the scope of history.

Q2) Write the answer in 300 words (any one). [15]

- a) Explain the classification of Historical sources like primary, secondary and oral sources.

OR

- b) Explain the process of scrutiny of documents in an external criticism.

Q3) Write the answer in 200 words (any two). [20]

- a) Write any two definitions of history and explain the nature of History.
- b) Explain the importance of Historical sources.
- c) Explain the importance of a Bibliography in Historical research.
- d) Explain the importance of political science in Historiography.

Q4) Write the short notes (Any 4) : [20]

- a) Footnotes
- b) Hypothesis of research
- c) Interpretation
- d) Conclusion
- e) Importance of sources
- f) Objectives of research

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1180

[6451]-758

T.Y.B.A.

HISTORY

**DSE-1C : Introduction to Historiography
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35171)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (फक्त एक) [15]

- अ) ऐतिहासिक संशोधनामध्ये भूगोल या सहाय्यकारी शास्त्राची कशी मदत होते ते लिहा.
किंवा
ब) इतिहासाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा व इतिहासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (फक्त एक) [15]

- अ) ऐतिहासिक साधनांची वर्गवारी प्राथमिक, दुय्यम, मौखिक या क्रमाने स्पष्ट करा.
किंवा
ब) बाह्यरंग परीक्षणातील कागदपत्रांच्या तपासणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (फक्त दोन) [20]

- अ) इतिहासाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा व इतिहासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) ऐतिहासिक साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
क) ऐतिहासिक संशोधनातील संदर्भसूचीचे (बिबलीओग्राफी) महत्त्व स्पष्ट करा.
ड) इतिहासलेखनातील राज्यशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (फक्त चार) [20]

- अ) तळटीपा
ब) संशोधनाची गृहीतके
क) अन्वयार्थ
ड) निष्कर्ष
इ) साधनांचे महत्त्व
फ) संशोधनाची उद्दीष्टे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1181

[6451]-759

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1C-GG-320(A) : Geography of India - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35201)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write the answers of the questions about 20 words each. (Any eight) **[16]**

- a) Indian standard time is determined by which longitude?
- b) What is the rank of India in terms of area in the world?
- c) Write any two names of peaks located on Peninsular Plateau of India.
- d) State name of any two plains in Northern plain of India.
- e) Write name of any two Islands in India.
- f) Write name of any two tributaries of Indus river.
- g) Which soil is favourable for tea plantation?
- h) Write name of two trees from monsoon forest.
- i) Write the factors affecting climate of India.
- j) 'Hirakud' Dam is situated on which river?

P.T.O.

Q2) Write the answer of the questions about 50 words each. (any three) [18]

- a) India-Pakistan Relations
- b) Andman Nicobar Islands
- c) Mahanadi
- d) Regur Soil

Q3) Answer the following questions in about 100 words each. (Any two) [16]

- a) Write geographical importance of Himalaya.
- b) What is soil conservation? And write methods for soil conservation.
- c) Explain in details about Godavari river system.

Q4) Answer the following question in about 300 words each. (any one) [20]

- a) Explain in details the types of forest of India.
- b) Explain about North Indian Plains.

Total No. of Questions : 4]

PD1181

[6451]-759

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1C-GG-320(A) : Geography of India - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) भारताची प्रमाणवेळ कोणत्या रेखावृत्तावरून निश्चित केली जाते?
- ब) क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने भारताचा जगात कितवा क्रमांक लागतो?
- क) द्विपकल्पीय पठारावरील कोणत्याही दोन शिखरांची नावे लिहा.
- ड) भारतातील उत्तरेकडील मैदानी प्रदेशातील दोन मैदानांची नावे लिहा.
- इ) भारतातील कोणत्याही दोन बेटांची नावे लिहा.
- फ) सिंधू नदीच्या दोन उपनद्यांची नावे लिहा.
- य) चहाचे पिक कोणत्या मृदेत घेतले जाते?
- र) मोसमी अरण्यांमधील वृक्षांची नावे लिहा.
- ल) भारतीय हवामानावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची नावे लिहा.
- व) हिराकुड धरण कोणत्या नदीवर आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारत-पाकिस्तान संबंध
- ब) अंदमान निकोबार बेटसमुह
- क) महानदी
- ड) रेगुर मृदा

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) हिमालयीन पर्वतीय प्रदेशाचे भौगोलिक महत्त्व विशद करा.
- ब) मृदासंवर्धन म्हणजे काय ते सांगून मृदासंवर्धनाचे उपाय लिहा.
- क) गोदावरी नदी प्रणाली सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) भारतीय अरण्यांचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) उत्तर भारतीय मैदानाची सविस्तर माहिती द्या.

[6451]-760

T.Y.B.A.

संगीत

DSE-1C (S5) : रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32518) (35211)

(या संचातील राग संगीत गायन, व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील मध्यलय ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [10]
ब) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाचा स्वरविस्तार लिहा. [5]
- प्र.2) अ)** यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची आरोह, अवरोह, पकड यासह संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका लिहा. [5]
i) एकताल ii) त्रिताल iii) अद्धाधुमाळी
- प्र.3) अ)** एका वाक्यात उत्तरे द्या. [8]
i) राग-पुरिया कल्याण कोणत्या थाटात वर्गीकृत केलेला आहे?
ii) मल्हार (मियामल्हार) रागात कोणते स्वर कोमल लागतात?
iii) या अभ्यासक्रमातील आसावरी थाटाचा राग कोणता?
iv) या अभ्यासक्रमातील भैरव थाटाचा राग कोणता?
ब) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]
i) वैदिक काळातील वाद्ये
ii) मेलडी
iii) जाती गायन
iv) हार्मनी
- प्र.4) अ)** चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) लता मंगेशकर ii) पं. कुमार गंधर्व iii) डॉ. गंगुबाई हनगल
ब) निबंध लिहा. (कोणताही एक) [10]
i) प्राचीन संगीत तज्ञ ii) कंठसंस्कार iii) कंठ साधना

Total No. of Questions : 4]

PD1182

[6451]-760

T.Y.B.A.

संगीत

DSE-1C (S5) : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32518) (35211)

(या संचातील राग संगीत गायन, व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ) बनारस घराण्याविषयी माहिती लिहा. [10]**
ब) पेशकार या वादन प्रकाराविषयी सविस्तर लिहा. [5]
- प्र.2) अ) स्वतंत्र तबला वादन या विषयी सविस्तर लिहा. [10]**
ब) त्रिपल्ली बदल माहिती लिहा. [5]
- प्र.3) अ) तिहार व त्याचे प्रकार या विषयी लिहा. [8]**
ब) तबला साथसंगत या विषयी सविस्तर लिहा. [12]
- प्र.4) अ) जीवनचरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]**
i) पं. सामता प्रसाद
ii) पं. किशन महाराज
ब) पंजाब घराण्या विषयी लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1183

[Total No. of Pages : 4

[6451]-761

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - IC : Psychological Testing

(2019 Pattern) (Semester - V) (35221)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (Any four)

[20]

- a) Explain the test-retest Reliability.
- b) State the Aspects of Validity.
- c) State Reliability of speed test.
- d) State the Item discrimination.
- e) State the cross - Validation.
- f) State the percentile Norms.

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any two)

[20]

- a) Define Reliability? Explain the types of Reliability.
- b) Describe the types of Norms.
- c) Describe brief history of Psychological test.
- d) Discuss the true score estimation.

P.T.O.

Q3) Answer the following question in 500 words. (Any one)

[20]

- a) Describe the characteristics of Psychological test.
- b) Describe the ethical issue of in the test construction

Q4) Write Short Notes Any two :

[10]

- a) Objectivity of test
- b) Scorer Reliability
- c) Predictive Validity
- d) Grade Norms

Total No. of Questions : 4]

PD-1183

[6451]-761

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - IC : Psychological Testing

(2019 Pattern) (Semester - V) (35221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) चाचणी-पूर्णचाचणी विश्वसनियता स्पष्ट करा.
ब) यथार्थतेचे पैलू स्पष्ट करा.
क) गति चाचणीची विश्वसनियता स्पष्ट करा.
ड) विधान विशेषीकरण स्पष्ट करा.
इ) छेदक यथार्थता स्पष्ट करा.
फ) प्रतिशत मानदंड स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) विश्वसनियतेची व्याख्या द्या. विश्वसनियतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) मानदंडाचे प्रकारांची चर्चा करा.
क) मानसशास्त्रीय चाचण्यांचा संक्षिप्त इतिहासाची चर्चा करा.
ड) सत्य गुणांक अंदाज चर्चा करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) मनोमापन चाचणीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ब) चाचणी निर्मितीमधील नैतिक घटकांवर चर्चा करा.

- प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
- अ) चाचणीचे उद्दिष्ट्ये
- ब) परीक्षकाची विश्वसनियता
- क) पूर्वकथनात्मक यथार्थता
- ड) श्रेणी मानदंड

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1184

[Total No. of Pages : 4

[6451]-762

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 1C Spl. 3 : International Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) [3 × 5 = 15]

- a) Explain the aims of the United Nations.
- b) Explain the Structure of International Court of Justice.
- c) Explain the Meaning and Concept of Human Rights.
- d) Explain the functions of World Trade Organization.
- e) State the aims of World Health Organization.

Q2) Answer the following questions in 300 Words each. (Any One)[1 × 15 = 15]

- a) Explain in detail the Structure and role of Security Council.
- b) Describe in details the Causes and effects of Human Right violations.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) [2 × 10 = 20]

- a) Explain the Structure and role of General Assembly.
- b) Explain the India's Contribution in United Nations.
- c) Describe the Structure and Objectives of World Trade Organization (WTO).
- d) Explain the Structure and Objectives of World Health Organization (WHO).

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any Four):

[4 × 5 = 20]

- a) Basic Principles of United Nation Charter
- b) Trusteeship Council
- c) Veto
- d) Need to Reconstruction of United Nations
- e) W.T.O. and India
- f) Functions of WHO

Total No. of Questions : 4]

PD-1184

[6451]-762

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE - 1C Spl. 3 : International Organization
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35271)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [3 × 5 = 15]
- अ) संयुक्त राष्ट्रांचे हेतु स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाची रचना स्पष्ट करा.
क) मानवी हक्कांचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) जागतिक व्यापार संघटनेची कार्ये स्पष्ट करा.
इ) जागतिक आरोग्य संघटनेचे हेतू सांगा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [1 × 15 = 15]
- अ) सुरक्षा परिषदेची रचना आणि भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) मानवी हक्कांच्या उल्लंघनाची कारणे व परिणाम सविस्तर विशद करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [2 × 10 = 20]
- अ) आमसभेची / महासभेची रचना आणि भूमिका स्पष्ट करा.
ब) संयुक्त राष्ट्रामधील भारताचे योगदान स्पष्ट करा.
क) जागतिक व्यापार संघटनेची रचना आणि उद्दिष्टे विशद करा.
ड) जागतिक आरोग्य संघटनेची रचना आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार):

[4 × 5 = 20]

- अ) संयुक्त राष्ट्रांच्या सनदेची मुलतत्वे
- ब) विश्वस्त परिषद
- क) नकाराधिकार (व्हेटो)
- ड) संयुक्त राष्ट्रांच्या पुनर्रचनेची गरज
- इ) जागतिक व्यापार संघटना आणि भारत
- फ) जागतिक आरोग्य संघटनेची कार्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1185

[Total No. of Pages : 2

[6451]-763

T.Y. B.A

ENGLISH

DSE - 1C : Appreciating Novel

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35331)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Three of the following questions :

[15]

- a) What is character? Describe different types of characters in novel.
- b) What is novel? Trace the development of novel in 18th century.
- c) Explain the differences between story and plot with suitable examples.
- d) Comment on the significance of conflict in novel.
- e) Explain the difference between the first person narrative and the third person narrative techniques in novel.

Q2) Attempt any Three of the following :

[15]

- a) Comment on the features of Epistolary Novel.
- b) What is Experimental Novel? Write its features.
- c) What is Science Fiction? Give suitable examples.
- d) Define satire with suitable examples.
- e) Explain the features of Regional Novel with suitable examples.

P.T.O.

Q3) Attempt any Three of the following questions :

[15]

- a) Attempt a character sketch of Eppie.
- b) Discuss the setting of the novel 'Silas Marner'?
- c) Discuss Silas Marner as the protagonist of the novel.
- d) Comment on the values and vices as projected in the novel 'Silas Marner'.
- e) Elaborate the theme of human relationship in 'Silas Marner'.

Q4) Attempt any Three of the following questions :

[15]

- a) Write a note on the beginning of the novel 'Silas Marner'.
- b) Elaborate Nancy as a flat character.
- c) Comment on the roles of minor characters in 'Silas Marner'.
- d) Consider Silas as an affectionate father in the novel.
- e) Analyse various symbols used in the novel 'Silas Marner'.

Q5) Attempt any One of the following :

[10]

- a) Explain the role of greed and its consequences in the novel 'Silas Marner'.
- b) Comment on the narrative technique in 'Silas Marner'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1186

[Total No. of Pages : 2

[6451]-764

T.Y. B.A

MATHEMATICS

DSE - 1C : MS - 5 : Metric Spaces

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35341)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any **Five** of the following :

[10]

- a) Is $d(x, y) = x - y$, a metric on $\mathbb{R}$?
- b) Define open ball in a metric space.
- c) Find a cluster point of the set $A = \left\{ \frac{1}{n} \mid n \in \mathbb{N} \right\}$ in $\mathbb{R}$.
- d) Define discrete metric space.
- e) Give an example of dense subset of $\mathbb{R}$.
- f) Define open cover of a set in a metric space.
- g) Show that $A = [0, 1]$ is a closed subset of $\mathbb{R}$.

Q2) Attempt any **Four** of the following :

[20]

- a) Let (X, d) be a metric space. Define $\delta(x, y) = \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)}$, for all $x, y \in X$.
Show that δ is a metric on X .
- b) Prove that in a metric space, every closed ball is a closed set.
- c) Let (X, d) be a metric space. Let $a \in X$ be fixed and $r > 0$. Show that the set $A = \{x \in X \mid d(x, a) > r\}$ is open in X .

P.T.O.

- d) Define boundary of a set in a metric space and hence find boundary of $B = [1, 2]$ in $\mathbb{R}$ with respect to standard metric.
- e) Show that $\mathbb{R}$ is a complete metric space.
- f) Let A be a subset of a metric space (X, d) . Show that interior of the set A is the largest open set contained in A .

Q3) Attempt any **Four** of the following : **[20]**

- a) Let X, Y be metric spaces. Prove that if $f : X \rightarrow Y$ is continuous at $x \in X$, then for every open set V containing $f(x)$, there exists an open U containing x such that $f(U) \subset V$.
- b) Show that in $\mathbb{R}$, the interval $[0, 1]$ is homeomorphic to the interval $[a, b]$.
- c) Let X be an infinite set endowed with discrete metric. Give an open cover of X which does not admit a finite subcover.
- d) Prove that a continuous function maps connected set into a connected set.
- e) Fix $x \in X$. Show that the function f_x defined by $f_x(y) := d(x, y)$ is continuous.
- f) Show $\mathbb{R}^*$, set of all nonzero real numbers, with standard metric is not connected.

Q4) Attempt any **Two** of the following : **[20]**

- a) Prove that in a metric space, every compact subset is complete and totally bounded.
- b) Prove that any continuous function from a compact metric space to any other metric space is uniformly continuous.
- c) Let Y be a subset of a metric space X . Prove that a subset G of Y is closed in Y if and only if it is equal to intersection of Y with some closed set F in X .
- d) Prove that in a metric space, arbitrary union of open sets is open and finite intersection of open sets is open.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1187

[Total No. of Pages : 4

[6451]-765

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 1C : Fundamental Principles of Social Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35371)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write Short Note (any Three) :

[15]

- a) Define secondary data.
- b) Meaning of sampling.
- c) Social research.
- d) Stratified Random sampling.
- e) Hypothesis.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three) : [15]

- a) What do you mean by Quota sampling method.
- b) Explain the importance of social research.
- c) Discuss the need of research design.
- d) Write the features of primary data.
- e) Explain the purpose of sampling.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) : [20]

- a) State the nature of ethics in social research.
- b) Differentiate between primary and secondary sources of data collection.
- c) Differentiate between probability and non - probability sampling.
- d) Explain the relationship between theory and research.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words each . (Any One) : [20]

- a) Examine the positivist and feminist approaches in social research.
- b) Elaborate the steps in social research.

Total No. of Questions : 4]

PD-1187

[6451]-765

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1C : Fundamental Principles of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. [15]
अ) दुय्यम सामुग्रीची व्याख्या लिहा.
ब) नमुना निवड तंत्राचा अर्थ.
क) सामाजिक संशोधन.
ड) स्तरीत यादृच्छिक नमुना निवड.
इ) ग्रहीतकृत्ये.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. [15]
अ) कोटा नमूना निवड पद्धत म्हणजे काय.
ब) सामाजिक संशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.
क) संशोधन आराखडा गरज यावर चर्चा करा.
ड) प्राथमिक सामुग्रीची वैशिष्ट्ये लिहा.
इ) नमुना निवडीचे उद्देश स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]
अ) सामाजिक संशोधनातील नैतिकता सांगा?
ब) तथ्य संकलनातील प्राथमिक आणि दुय्यम सामुग्रीतील फरक लिहा.
क) नमुना निवड तंत्रातील संभाव्यता आणि असंभाव्यता यातील फरक लिहा.
ड) संशोधन आणि सिद्धांत यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) सामाजिक संशोधनातील प्रत्यसवादी आणि स्त्रीवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक संशोधनाच्या पायऱ्या विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1188

[Total No. of Pages : 4

[6451]-767

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 1C - S4 : Thinkers and Textual Studies Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35421)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) : [15]

- a) Briefly describe the influence of Wagner on Nietzsche.
- b) Summarize the idea presented by Wittgenstein in Investigation.
- c) Briefly review Marcel's Philosophy.
- d) Briefly explain Nietzsche's concept of Evil.
- e) Briefly write Marcel's term 'Reflection'.
- f) How does Marcel become a Neo-Socratic philosopher?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) : [20]

- a) Write a brief account of Analytic Philosophy.
- b) Briefly describe Marcel's concept of 'Having'.
- c) Briefly write Nietzsche's concept of 'Truth'.
- d) What is Wittgenstein's concept of Use theory?

Q3) Write Short notes in 100 words each. (Any three)

[15]

- a) Zarathustra: Nietzsche.
- b) Family Resemblance: Wittgenstein.
- c) Primary Reflections: Marcel.
- d) Nietzsche's concept of mastery.
- e) Explain Marcel's concept of Incarnation.

P.T.O.

Q4) Answer the following question in 400 words. (Any One) :

[20]

- a) Explain Friedrich Nietzsche's concept of Morality in detail.
- b) Write in detail Wittgenstein's Picture Theory.
- c) Describe Marcel's philosophy of Abstraction in detail.

Total No. of Questions : 4]

PD-1188

[6451]-767

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 1C - S4 : Thinkers and Textual Studies Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) नीत्शे वरील वाग्नरचा प्रभाव थोडक्यात लिहा.
ब) विटगेन्स्टाइनने इन्व्हेस्टिगेशनमध्ये मांडलेला विचार सारांश रूपात लिहा.
क) मार्सेलच्या तत्त्वज्ञानाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
ड) नीत्शेची 'दूरित' संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
इ) मार्सेलची 'चिंतन' संज्ञा थोडक्यात लिहा.
फ) मार्सेल नव - सॉक्रेटिसवादी तत्त्वज्ञ कसा ठरतो?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) विश्लेषण तत्त्वज्ञाविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
ब) मार्सेलची 'स्वामित्व' संकल्पना थोडक्यात लिहा.
क) नीत्शेची 'सत्य' संकल्पना थोडक्यात लिहा.
ड) विटगेन्स्टाइनची भाषिक उपयोगिता संकल्पना काय आहे?

प्रश्न 3) कोणत्याही तीनावर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा [15]

- अ) झरथुष्ट्रा: नीत्शे.
ब) कुटुंब सादृश्यता: विटगेस्टाइन.
क) प्राथमिक चिंतन: मार्सेल.
ड) नीत्शेची 'प्रभूत्वकांक्षा संकल्पना.
इ) मार्सेलची देहधारणा (अवतार) संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) फ्रेडरिक नीत्शेची नीती संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) विटगेन्स्टाइनची चित्रउपपत्ती सविस्तर लिहा.
- क) मार्सेलचे अमूर्तीकरण तत्त्वज्ञानाचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1189

[Total No. of Pages : 4

[6451]-768

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1C : Financial Administration

(2019 Pattern) (Semester - V) (35441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following questions in 20 words. (any eight)[16]

- a) State the meaning of financial Administration.
- b) Name of any two institutions of financial Administration.
- c) When was the public Accounts committee established in India?
- d) Budget is prepared by which department.
- e) Who presents the annual budget of India in parliament?
- f) Write the name of any two financial committee of parliament.
- g) Who is the chairman of the 16th finance commission?
- h) What is the participatory budgeting.
- i) Who give final Approval to the budget.
- j) Who is the current finance minister of India?

Q2) Write the answers to the following question in 50 words (any four)[16]

- a) Public Accounts committee.
- b) State the tools of financial Administration.
- c) Explain Annual budget.
- d) Comment of Deficit budget.
- e) State the principles of good budget.
- f) State importance of financial Administration.

P.T.O.

Q3) Write the answer of the following question in 100 words (any three)[18]

- a) State the role of budget in social and economic changes.
- b) Comment of budget an instrument of economic policy.
- c) Explain the parlimentary committee.
- d) Explain the implementation of budget.

Q4) Write the answer of the following question in 200 words (any two)[20]

- a) Explain the Types of budget.
- b) Explain the nature and scope of financial Administration.
- c) Explain the budgetary process.

Total No. of Questions : 4]

PD-1189

[6451]-768

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1C : Financial Administration

(2019 Pattern) (Semester - V) (35441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) वित्तीय प्रशासनाच्या अर्थ सांगा.
- ब) वित्तीय प्रशासनाच्या कोणत्याही दोन संस्था सांगा.
- क) भारतात लोकलेखा समीतिची स्थापना केव्हा झाली.
- ड) अंदाजपत्रक कोणत्या विभागाकडून तयार केले जाते.
- इ) भारतात संसदेत अंदाजपत्रक कोण सादर करते.
- फ) संसदेच्या कोणत्याही दोन वित्तीय समित्यांची नावे लिहा.
- य) 16 व्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण आहेत.
- र) सहभागी अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ल) अंदाजपत्रकाला अंतिम मंजूरी कोण देते.
- व) भारताचे सध्याचे अर्थमंत्री कोण आहेत.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) लोकलेखा समिती.
- ब) वित्तीय प्रशासनाची साधने सांगा.
- क) वार्षिक अंदाजपत्रक स्पष्ट करा.
- ड) तुटीच्या अंदाजपत्रकावर भाष्य करा.
- इ) चांगल्या अंदाजपत्रकाची तत्वे सांगा.
- फ) वित्तीय प्रशासनाचे महत्व सांगा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) सामाजिक व आर्थिक बदलामध्ये अंदाजपत्रकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ब) 'अंदाजपत्रक आर्थिक धोरणाचे साधन' भाष्य करा.
 - क) संसदीय समित्या स्पष्ट करा.
 - ड) अंदाजपत्रकाची अमलबजावली स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ब) वित्तीय प्रशासनाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - क) अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1190

[Total No. of Pages : 1

[6451]-769

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2C(3)1 : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग – 1

विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35022)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- अ) भाषा ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) स्वनांच्या तीन लक्षणांची माहिती द्या.
क) स्वनिम संकल्पना समजावून सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) भाषाभ्यासाच्या विविध शाखांचा परिचय करून द्या.
ब) भाषेची स्वरूप, वैशिष्ट्ये विशद करा.
क) भाषाभ्यासाच्या विविध पद्धतींचा आढावा घ्या.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) स्वनविज्ञान संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) वागिद्रियांची रचना व कार्य सांगा.
क) स्वनांचे वर्गीकरण कोणत्या तीन प्रकारात केले जाते, ते स्पष्ट करा?

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) स्वन-स्वनिम-स्वनांतर संकल्पनेतील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
ब) खंडित स्वनिम व खंडाधिष्ठित स्वनिम मधील फरक विशद करा.
क) मराठीची स्वनिम व्यवस्था स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1191

[Total No. of Pages : 2

[6451]-770

T.Y.B.A.

URDU

DSE-2C-Urdu : Essay, Grammer & Prosody

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35072) (Paper-IV)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ صنعتوں کی تعریف مع مثال لکھئے۔

استعارہ، مبالغہ، تلمیح، تضاد، تجنیس تام، استہفامیہ، تشبیہ

[10] سوال نمبر ۲۔ ذیل سے کسی دو اشعار کی تقطیع کیجئے اور بحر کا نام لکھئے۔

(a) بے خطر کو دپڑا آتشِ نمرود میں عشق

عقل ہے محو تماشا لب بام ابھی

(b) زمین کو تھا دعویٰ میں آسمان ہوں

مکان کہہ رہا تھا کہ لا مکان ہوں

(c) نہیں تیرا نشیمن قصرِ سلطانی کی گنبد پر

تو شاہیں ہے بسیرا کر پہاڑوں کی چٹانوں پر

[15] سوال نمبر ۳۔ ذیل سے کسی پانچ محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجئے۔

(a) نیم حکیم خطرہ جان

(b) مان نہ مان میں تیرا مہمان

(c) گیا وقت پھر ہاتھ نہیں آتا

(d) طوطی بولنا

(e) جو گر جتے ہیں وہ برستے نہیں

(f) مال مفت دل بے رحم

(g) آم کے آم گھٹلیوں کے دام

P.T.O.

[10] سوال نمبر ۴۔ الف) مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر مضمون لکھئے۔

(a) کامیاب حکومت چلانے کے لئے اپوزیشن کا ہونا ضروری ہے۔

(b) جنگی کارروائی مسائل کا حل نہیں ہے۔

(c) خلائی مشن کی روداد

[10] ب) درج ذیل میں سے کسی پانچ کی وضاحت کیجئے۔

(a) نسبت (b) فعل

(c) صفت (d) اسم

(e) اعراب (f) خطاب

(g) انقرب

[10] سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل عبارت میں سے کسی ایک کا اردو میں ترجمہ کیجئے۔

a) There is a garden in front of my house. There are many plants and trees in it. Flowers of different colours bloom in spring season. Their fragrance spreads all around. In the evening the garden is filled with men, women and children. People walk about and enjoy themselves children run about in the garden. Now they are here and the next movement, they are in the other corner of the garden.

b) There was a miser-once, his purse was lost. There were one hundred rupees in the purse. He announced, " I shall give ten rupees to the person who finds me my purse." One day a farmer came to him with his purse. The miser searched out his purse. There were exact one hundred rupees in it. When the farmer demanded his reward, the miser said "there were one hundred and ten rupees in my purse. Now there are only one hundred you have already taken ten rupees."

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1192

[Total No. of Pages : 2

[6451]-771

T.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2C(S4) : भाषाविज्ञान (सामान्य परिचय)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35092)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [14]

- अ) भाषाविज्ञान का नामकरण तथा भाषाविज्ञान की प्रमुख परिभाषाओं का विवेचन कीजिए।
- ब) भाषाविज्ञान की प्रमुख शाखाओं को संक्षेप में लिखिए।
- क) भाषाविज्ञान और साहित्य तथा भाषाविज्ञान और व्याकरण का सहसंबंध स्पष्ट कीजिए।
- ड) भाषाविज्ञान और मनोविज्ञान तथा भाषाविज्ञान और भूगोल का सहसंबंध स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [14]

- अ) ध्वनि उच्चारण में सहायक ध्वनियंत्र का सामान्य परिचय दीजिए।
- ब) ध्वनि गुण किसे कहते हैं? स्पष्ट करते हुए मात्रा और स्वराघात का परिचय दीजिए।
- क) ध्वनि परिवर्तन के कारण संक्षेप में लिखिए।
- ड) रूप और रूपिम के अंतर को स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [14]

- अ) अर्थविज्ञान का स्वरूप तथा अर्थविज्ञान की परिभाषा का विवेचन कीजिए।
- ब) अर्थ विस्तार और अर्थसंकोच का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- क) अर्थपरिवर्तन की दिशाओं का संक्षिप्त परिचय देते हुए 'अर्थादेश' का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- ड) अर्थपरिवर्तन के कारण संक्षेप में लिखिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से तीन टिप्पणियाँ लिखिए। [21]

- अ) भाषाविज्ञान का स्वरूप
- ब) भाषाविज्ञान की शाखा ध्वनिविज्ञान का परिचय
- क) ध्वनिगुण: मात्रा
- ड) रूप परिवर्तन के कारण
- इ) अर्थविज्ञान का स्वरूप
- फ) अर्थविस्तार का परिचय

P.T.O.

-

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1193

[Total No. of Pages : 2

[6451]-772

T.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-2C : श्रीअन्नभट्टविरचितः तर्कसङ्ग्रहः
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35112)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही तीन)

[15]

Write reference to context (any three)

- अभावश्चतुर्विधः।
- कारणं त्रिविधं समवायसमवायिनिमित्तभेदात्।
- संज्ञासंज्ञिसंबन्धज्ञानमुपमितिः।
- संस्कारस्त्रिविधः।

Q2) A) उचितानि युग्मानिक विचिनुत (कान्यपि दश)

[10]

i) शब्दः	a) उपमितेः
ii) सादृश्यज्ञानं करणम्	b) यथार्था
iii) प्रमाजन्या स्मृतिः	c) केवलान्वयि
iv) केवलान्वयिसाधकं	d) द्विविधः
v) पाकः	e) तेजसः संयोगः
vi) व्याप्यारोपेण व्यापकारोपः	f) जीवात्मा
vii) असिद्ध हेत्वाभासः	g) चत्वारि
viii) कर्ताधर्माधर्मानामाश्रयः	h) तर्कः
ix) नैययिकमनानुसारेण प्रमाणानि	i) विभुः
x) कालः	j) आकुञ्चनम्
xi) शरीरस्य संनिवृष्टसंयोगहेतुः	k) त्रिविधः
xii) पीलुपाकवादिनः	l) वैशेषिकाः

P.T.O.

B) संस्कृतभाषेत उत्तरे द्या. (कान्यपि पञ्च)

[5]

Answer in the Sanskrit Language (any five)

- i) औलूक्यदर्शनस्य अपरं नाम किम्?
- ii) निश्चितसाध्यवान् कः?
- iii) आद्यपतनस्य असमवायिकारणम् किम्?
- iv) पर्वतो वह्निमान् धूमाद् अत्र विपक्षः कः तर्कसङ्ग्रह कारमतेन?
- v) यथार्थवक्ता कः?
- vi) अन्नं भट्टः कं देवं हृदि निदधाति?

Q3) दिर्घोत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

Write broad answer to any one.

- i) द्रव्यपदार्थाः।
- ii) अनुमितिः।

Q4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

Write short notes (any two)

- i) अयथार्थानुभवः।
- ii) तर्कसङ्ग्रहस्य मङ्गलाचरणम्।
- iii) सामान्यम् तथा विशेषः।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1194

[6451]-773

T.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-2C : Public Finance - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35152) (Special Paper - IV)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answers should be precise and to the point.*
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following question in 20 words each. (Any Eight)

[16]

- a) What is Private Finance?
- b) What is Public Revenue?
- c) What is Tax Shifting?
- d) Write the fullform of GST.
- e) Write definition of Tax.
- f) Write Definition of Internal Debt.
- g) What is Principle of Social Advantage?
- h) State the any two principle of Public Expenditure.
- i) What is the Primary cost?
- j) Write the any two example of Direct Tax.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any four) **[16]**

- a) Explain the nature of Public Finance.
- b) Write the Wagner's Law of Public Expenditure.
- c) State the types of Tax.
- d) State the features of GST.
- e) Explain the importance of Public Debt.
- f) Explain the scope of Public Finance.

Q3) Answer the following question in 100 words each. (Any three) **[18]**

- a) Explain the importance of Public Finance.
- b) State merit of Direct Tax.
- c) State the sources of Internal and External Public Debt.
- d) State the Reason fore Increase in Public Expenditure.

Q4) Answer the following question in 200 words each (Any two) **[20]**

- a) What is Public Finance? Explain the role of Public Finance in Economic Development.
- b) State merits and Demerits of Indirect Tax.
- c) What is Public Debt? Explain the Repayments methods of Public Debt.

Total No. of Questions : 4]

PD1194

[6451]-773

T.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-2C : Public Finance - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35152) (Special Paper - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) खाजगी आयव्यय म्हणजे काय?
- ब) सार्वजनिक महसूल म्हणजे काय?
- क) कर संक्रमण म्हणजे काय?
- ड) GST चे पूर्ण रूप लिहा.
- इ) कराची व्याख्या लिहा.
- फ) अंतर्गत कर्जाची व्याख्या लिहा.
- य) सामाजिक लाभ तत्त्व म्हणजे काय?
- र) सार्वजनिक खर्चाचे कोणतेही दोन तत्त्वे सांगा.
- ल) प्राथमिक खर्च म्हणजे काय?
- व) प्रत्यक्ष कराची कोणतेही दोन उदाहरणे सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) सार्वजनिक आयव्ययाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक खर्चासंबंधीचा प्रा. वेग्लरचा नियम सांगा.
- क) कराचे प्रकार सांगा.
- ड) GST ची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) सार्वजनिक कर्जाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- फ) सार्वजनिक आयव्ययाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) सार्वजनिक आयव्ययाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) प्रत्यक्ष कराचे गुण सांगा.
- क) अंतर्गत व बाह्य कर्जाचे मार्ग सांगा.
- ड) सार्वजनिक कर्ज वाढीची कारणे सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सार्वजनिक आयव्यय म्हणजे काय? सार्वजनिक आयव्ययाची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) अप्रत्यक्ष कराचे गुण-दोष सांगा.
- क) सार्वजनिक कर्ज म्हणजे काय? सार्वजनिक कर्ज परतफेडीच्या पद्धती सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1195

[6451]-774

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2C : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers in 20 words. (Any eight)

[16]

- a) What is International Relations?
- b) What is Cold War?
- c) When was the United Nations established?
- d) Which book is written by Hans Morgenthau?
- e) When was world war II started?
- f) State the meaning of Marxism.
- g) Where is the head quarters of the UNO?
- h) What are non-state actors?
- i) Which countries are in the BRICS?
- j) What is colonialism?

P.T.O.

Q2) Write the short notes in 50 words (Any four)

[16]

- a) Security council
- b) BRICS
- c) Cold War
- d) The Game theory
- e) Structure of the UN
- f) APEC

Q3) Write the answers in 100 words. (Any three)

[18]

- a) Objectives of the World Trade Organization.
- b) Causes of World War II.
- c) What is system approach?
- d) Functions of IMF.

Q4) Write the answers in 200 words (Any two).

[20]

- a) Explain the nature and scope of International Relations.
- b) Explain the impact of Cold War.
- c) Analyse the role and importance of the European Union.

Total No. of Questions : 4]

PD1195

[6451]-774

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2C : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंध म्हणजे काय?
- ब) शीतयुद्ध म्हणजे काय?
- क) संयुक्त राष्ट्र संघाची स्थापना केंव्हा झाली?
- ड) हॅन्स मॉर्गेन्थौने कोणता ग्रंथ लिहिला?
- इ) दुसरे महायुद्ध केंव्हा सुरू झाले?
- फ) मार्क्सवादाचा अर्थ सांगा.
- य) संयुक्त राष्ट्र संघाचे मुख्यालय कोठे आहे?
- र) अराज्य घटक कोणते आहेत?
- ल) ब्रिक्समध्ये कोणती राष्ट्रे आहेत?
- व) वसाहतवाद म्हणजे काय?

प्र.2) कोणत्याही चार टीपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) सुरक्षा परिषद
- ब) ब्रिक्स (BRICS)
- क) शीत युद्ध
- ड) खेळ सिद्धांत
- इ) संयुक्त राष्ट्रांची रचना
- फ) ओपेक (APEC)

प्र.3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेचे उद्दिष्टे
- ब) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे
- क) व्यवस्था दृष्टीकोन म्हणजे काय?
- ड) आय.एम.एफ. ची कार्ये लिहा.

प्र.4) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात)

[20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) शीत युद्धाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- क) युरोपियन संघाची भूमिका आणि महत्त्व विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1196

[Total No. of Pages : 2

[6451]-775

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2C : Maharashtra in the 19th Century
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35172)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question in 300 words (Any one) : [15]

- a) Review the administration policy of Elphinston.

OR

- b) Explain the contribution of Maharashtra in the uprising of 1857.

Q2) Answer the following question in 300 words (Any one) : [15]

- a) Write about the contribution of reformers in 'women' reform in Maharashtra.

OR

- b) Explain the development of 'Women' reform movement in Maharashtra.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) : [20]

- a) Explain the Dadabhai Navroji's 'Drain theory'.
- b) Explain the merits and demerits of the 'Rayatwari System'.
- c) Write the information of Deccan Peasant Revolt in 1875 in Maharashtra.
- d) Discuss the contribution of moderate leaders in Maharashtra.

Q4) Short Notes (Any four) : [20]

- a) Contribution of Ferozshah Mehta
- b) Kesari and Maratha Newspaper
- c) Literature of Mahatma Phule
- d) 'Sheshadri Case'
- e) Revolutionary Chafekar brother
- f) Lokhitwadi - Laxmidnyan

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1196

[6451]-775

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2C : Maharashtra in the 19th Century
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) एल्फिन्स्टनच्या प्रशासकीय धोरणाचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) 1857 च्या उठावातील महाराष्ट्राचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) महाराष्ट्रातील 'स्त्री' सुधारणातील सुधारकांच्या योगदानाविषयी माहिती लिहा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील 'स्त्री' सुधारणा चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात द्या. (कोणतेही दोन) [20]
अ) दादाभाई नौरोजी यांच्या 'दारिद्र निःस्सारण सिद्धांत' थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) रयतवारी पद्धतीचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
क) महाराष्ट्रात 1875 साली झालेल्या 'दख्खनच्या शेतकरी' उठावाची माहिती लिहा.
ड) महाराष्ट्रातील मवाळ पुढाऱ्यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
अ) फिरोजशहा मेहता यांचे योगदान
ब) केसरी व मराठा वृत्तपत्र
क) महात्मा फुले यांचे साहित्य
ड) शेषाद्री प्रकरण
इ) क्रांतीकारी चाफेकर बंधू
फ) लोकहितवादी लक्ष्मीज्ञान

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1197

[Total No. of Pages : 2

[6451]-776

T.Y.B.A.

HISTORY

**DSE-2C : Constitutional Developments in India (1773-1853)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35173) (3 Credits)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (Any one) : **[15]**

- a) Explain the causes and consequences of the failure of the dual system in Bengal.
- b) Explain the provisions of the Regulating Act of 1773 with Background.

Q2) Answer the following question in 300 words (Any one) : **[15]**

- a) State the salient features of the Raytwari system and explain his effects on India.
- b) Explain the Background of East India company.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) : **[20]**

- a) Explain what were the provisions of the charter Act of 1813?
- b) Describe the characteristics of Lord Wellesley's deployment force.
- c) State the Background charter Act of 1793.
- d) Mention the social Reform of Lord William Bentinck.

Q4) Short Notes (Any four) : **[20]**

- a) Land revenue system
- b) Fox's India Bill
- c) Charter Act, 1813
- d) Formation of the Board of control
- e) Permanent settlement of land 1793
- f) Warren Hastings

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1197

[6451]-776

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2C : Constitutional Developments in India (1773-1853)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35173) (3 Credits)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) बंगालमधील दुहेरी राज्यव्यवस्थेच्या अपयशाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
ब) 1773 च्या रेग्युलेटिंग ॲक्टची पार्श्वभूमी सांगून त्यातील तरतूदी स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) रयतवारी पद्धतीची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगून त्याचे भारतावर झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
ब) ईस्ट इंडिया कंपनीची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) 1813 च्या सनदी कायद्याच्या तरतूदी कोणत्या होत्या स्पष्ट करा.
ब) लॉर्ड वेलस्लीच्या तैनाती फौजेची वैशिष्ट्ये सांगा.
क) 1793 च्या सनदी कायद्याची पार्श्वभूमी सांगा.
ड) लॉर्ड विल्यम बेंटिगच्या आर्थिक सुधारण सांगा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) जमिन महसूल धोरण
ब) फॉक्सचे इंडिया बिल
क) 1813 चा सनदी कायदा
ड) नियामक मंडळाची निर्मिती
इ) कायमधारा पद्धती 1793
फ) वॉरेन हेस्टिंग्ज

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1198

[Total No. of Pages : 4

[6451]-777

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**DSE 1C - GG 320 (A) : Geography of Rural Development - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Writes answers of the questions in about 20 words each (any Eight)[16]

- a) Write any two Economic factors affecting on Rural backwardness.
- b) Meaning of decentralized planning.
- c) Write any two rural sanitation programme in India.
- d) State any two objectives of swachh Bharat mission.
- e) Write any two objectives of Green Revolution.
- f) State two benefits of mobile clinics services.
- g) Write any two objectives of national Rural Health mission.
- h) What is child Health?
- i) Define urban - Rural devide.
- j) Define rural development.

Q2) Write a short note in about 50 words each (any three) : [18]

- a) Explain key features of decentralized planning approach.
- b) Disadvantage of green revolution.
- c) Problems of Rural sanitation.
- d) Maternal Health.

P.T.O.

Q3) Write the answers of questions in 100 words each (any two) [16]

- a) Describe the Rural Sanitation programme in India.
- b) Rural Development Gandhian approach.
- c) Benefits of Natural Health policy of India.

Q4) Write the answers of question in 300 words each (any one) [20]

- a) Explain the health care services in Rural areas.
- b) Describe the Nature & scope of rural development in India.

Total No. of Questions : 4]

PD-1198

[6451]-777

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE 1C - GG 320 (A) : Geography of Rural Development - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिक वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) ग्रामीण मागासलेपणा यावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.
- ब) विकेंद्रित नियोजनाचा अर्थ लिहा.
- क) भारतातील कोणतेही दोन ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रम लिहा.
- ड) स्वच्छ भारत मिशन चे कोणतेही दोन उद्दिष्टे लिहा.
- इ) हरितक्रांतीचे दोन उद्दिष्टे लिहा.
- फ) फिरता दवाखाना सेवाचे दोन फायदे लिहा.
- य) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशन ची कोणतेही दोन उद्दिष्टे लिहा.
- र) बाल आरोग्य म्हणजे काय?
- ल) शहरी ग्रामीण विभाजनची व्याख्या द्या.
- व) ग्रामीण विकासाची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) विकेंद्रित नियोजन अभ्यासपद्धतीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) हरितक्रांतीचे तोटे
- क) ग्रामीण स्वच्छतेच्या समस्या
- ड) माता आरोग्य

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [16]
- अ) भारतातील ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रम वर्णन करा.
- ब) गांधीजींचा ग्रामविकासाचा दृष्टिकोन
- क) भारतीय राष्ट्रीय आरोग्य धोरणाचे फायदे.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) ग्रामीण भागातील आरोग्य सेवा – सुविधाचे वर्णन करा.
- ब) भारतातील ग्रामीण विकासाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

[6451]-778

T.Y. B.A.

(MUSIC)

(या संचातील राग संगीत गायन व, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

DSE - 2C (S - 7) : राग संगीत गायन
(2019 Pattern) (Semester - V) (35212/32519)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) मारुबिहाग, श्यामकल्याण, मधुवंती, पूरिया यांपैकी कोणत्याही एका रागाचा विलंबित ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [10]
- ब) या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून रागविस्तार लिहा. [5]
- प्रश्न 2) अ) या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची आरोह – अवरोह, पकड यासह संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
- ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]
- i) विलंबित एकताल
- ii) आडाचौताल
- iii) चौताल
- iv) धमार

- प्रश्न 3) अ) एका वाक्यात उत्तरे द्या. [8]
- 'रामरंग' या टोपण नावाने कोणत्या संगीततज्ञांनी बंदिशींची रचना केलेली आहे?
 - कोणत्या गायनासाठी दीपचंदी, जतताल या तालांचा प्रयोग होतो?
 - भारतात ध्वनिमुद्रणाची सुरुवात कोणत्या लोकप्रिय ग्रामोफोन कंपनीच्या स्थापनेने व कोणत्या वर्षी झाली?
 - 'गानहिरा' ही पदवी कोणास मिळालेली आहे?
- ब) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]
- संगीत स्पर्धांचे महत्व
 - ध्वनिमुद्रण
 - संगीत संग्रहालये
- प्रश्न 4) या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र व सांगीतिक योगदान लिहा. [10]
- प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा. [10]
- पार्श्वसंगीत व पार्श्वगायन
 - संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
 - संगीत आणि व्यवसायाच्या संधी

Total No. of Questions : 4]

PD-1199

[6451]-778

T.Y. B.A.

(MUSIC)

(या संचातील राग संगीत गायन व, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

DSE - 2C (S - 7) : तबला

(2019 Pattern) (Semester - V) (35212/32519)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
-
- प्रश्न 1) अ) बाज बनावट व उपयोगिता या मुद्द्यांवरून तबल्याचे भारतीय संगीतातील स्थान व महत्व लिहा. [10]
ब) पेशकार या विस्तारक्षम रचनेची माहिती लिहा. [5]
- प्रश्न 2) अ) फरुखाबाद घराण्याचा इतिहास लिहा. [10]
ब) कायदा या वादनप्रकाराविषयी लिहा. [5]
- प्रश्न 3) अ) कर्नाटक ताल पद्धती या विषयी लिहा. [8]
ब) ताल तीनताल आड कुआड व बिआड लायकारीत लिहा. [12]
- प्रश्न 4) अ) जीवनचरित्र लिहा कोणतेही एक. [10]
i) नाना पानसे
ii) उ. अल्लारखा खा
ब) समान मात्रा संख्या असणाऱ्या तालांच्या निर्मितीची कारणे लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1200

[Total No. of Pages : 4

[6451]-779

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2C SPL - 4 : Contemporary Warfare

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)[3 × 5 = 15]

- a) Explain the Nature of War.
- b) What is Limited War?
- c) Explain the Principles of Guerrilla warfare.
- d) Explain the Meaning and Concept of Counter Insurgency.
- e) What are the Objectives of Biological Warfare?

Q2) Answer the following questions in 300 Words each. (any One)[1 × 15 = 15]

- a) Explain in details the Consequences of War.
- b) What are the Elements of Insurgency? Explain

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail the Functions of War.
- b) Explain the Evolution of Conventional Warfare.
- c) Describe the Strategy of Counter Insurgency.
- d) Explain the Nature and Scope of Biological Warfare.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any Four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Scope of War
- b) Total War
- c) Meaning and Concept of Guerrilla War
- d) Nature of Insurgency
- e) Methods of Chemical War
- f) Aims of Biological War

Total No. of Questions : 4]

PD-1200

[6451]-779

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2C SPL - 4 : Contemporary Warfare

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [3 × 5 = 15]
- अ) युद्धाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) मर्यादित युद्ध म्हणजे काय?
क) गनिमी युद्धाची तत्वे स्पष्ट करा.
ड) प्रतिविप्लवाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) जैविक युद्धपद्धतीची उद्दिष्टे कोणती?
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [1 × 15 = 15]
- अ) युद्धाचे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) विप्लवाचे घटक कोणते? स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [2 × 10 = 20]
- अ) युद्धाची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) पारंपरिक युद्ध पद्धतीची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
क) प्रतिविप्लवा ची युद्धनीती विशद करा.
ड) जैविक युद्ध पद्धतीचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) युद्धाची व्याप्ती
- ब) सर्वकष युद्ध
- क) गनिमी युद्धाचा अर्थ आणि संकल्पना
- ड) विप्लवाचे स्वरूप
- इ) रासायनिक युद्धाच्या पद्धती
- फ) जैविक युद्धाचे हेतू

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1201

[Total No. of Pages : 2

[6451]-780

T.Y.B.A.

ENGLISH

DSE-2C : Discipline Specific Elective

Introduction to Literary Criticism

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V) (35332)

(Old Special Paper - IV)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in about 50 -60 words each (any two):

[10]

- a) What is literary criticism? What role does it serve in understanding and evaluating literature?
- b) What are the functions of a literary critic?
- c) What is psychological criticism in literature?
- d) What is Historical criticism?

Q2) Answer the following questions in about 50 to 60 words each (Any Two)

[10]

- a) How do literature of knowledge and literature of power differ in their intentions?
- b) Explain the demerits of literature of knowledge.
- c) What are the key attributes of an effective critic?
- d) Discuss critic as a generalizer.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (Any two).

[20]

- a) Comment on Aristotle's concept of imitation.
- b) What are the primary elements that Longinus identifies as sources of sublimity in literary works?
- c) Explain Dryden's definition of play.
- d) How does Johnson justify Shakespeare's literary merit?

Q4) Answer the following questions in about 150 words each (Any Two)

[20]

- a) How does Wordsworth define poetry?
- b) What is 'Fancy' and 'Imagination', according to S.T. Coleridge?
- c) What are Arnold's three estimates of poetry?
- d) How does Coleridge consider secondary imagination as an essential attribute for poetic creation?

Q5) Write short notes on the following (Any Two)

[10]

- a) Biographical criticism.
- b) Johnson as a critic of Shakespear.
- c) Primary and secondary imagination.
- d) Qualifications of a critic.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1202

[Total No. of Pages : 3

[6451]-781

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

DSE-2C, MS-6 : Ordinary Differential Equations

(2019 Pattern) (Semester - V) (35342)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any FIVE of the following.

[10]

- a) Verify that e^x is solution of $y'' - y = 0$.
- b) Compute the Wronskian of $\left\{x^2, \frac{1}{x^2}\right\}$.
- c) Find the general solution of $y'' + 6y' + 9y = 0$
- d) Find particular integral of $y'' + y = 1$
- e) Find radius of convergence of $\sum_{n=0}^{\infty} n!x^n$
- f) Find the singular points of the differential equation
 $(1 - x^2)y'' - 6xy' - 4y = 0$.

- g) Verify $Y' = AY$, where $Y = \begin{bmatrix} e^{-4t} & -2e^{3t} \\ e^{-4t} & 5e^{3t} \end{bmatrix}$, $A = \begin{bmatrix} -2 & -2 \\ -5 & 1 \end{bmatrix}$.

P.T.O.

Q2) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) Verify that $y_1 = e^{2x}$, $y_2 = e^{5x}$ are the solutions of $y'' - 7y' + 10y = 0$ on $(-\infty, \infty)$.
- b) Solve the initial value problem
 $y'' - 2y' + 2y = 0, y(0) = 3, y'(0) = -2$
- c) Explain the method of undetermined coefficients.
- d) Find the general solution of $x^2 y'' - 3xy' + 3y = 0$ using method of reduction of order, given $y_1 = x$ is a solution.
- e) Find the general solution of $(1 + x^2) y'' + 2x y' - 2y = 0$ in terms of power series of x .
- f) Rewrite the system $x''' = f(t, x, x', x'')$ as system of first order equations.

Q3) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) Solve the initial value problem of $x^2 y'' + x y' - 4y = 0, y(-1) = 2, y'(-1) = 0$.
- b) Solve $(D^3 - 5D^2 + 8D - 4) y = e^{2x} + 2e^x + 3e^{-x}$
- c) If $w(t)$ is the Wronskian of two solutions of the homogeneous system of differential equations then prove that $w(t)$ is either identically zero or now here zero on $[a, b]$.
- d) Solve the system
$$\frac{dx}{dt} = y \text{ and}$$
$$\frac{dy}{dt} = -2x + 3y$$
- e) Find radius of convergence of the series $\sum_{n=0}^{\infty} 2^n n^2 (x-1)^n$.
- f) Solve the differential equation $x^2 y'' - 2xy' + 2y = x^{3/2}$ using method of variation of parameters.

Q4) Attempt any TWO of the following.

[20]

- a) Find general solution of $x^2 y'' + xy' - y = x^2 + 1, y(1) = 2, y'(1) = -3$.

Also find fundamental set of solution of $x^2 y'' + xy' - y = 0$, where $y = x$ is one solution.

- b) i) Find the particular integral of $(D^2 + D + 1)y = e^{3x} + 6e^x - 3e^{-2x} + 5$.

ii) Find general solution of $Y' = \begin{bmatrix} 4 & -5 \\ 5 & -2 \end{bmatrix} Y$

- c) Solve the initial value problem

$$(x^2 - 1)y'' + 4xy' + 2y = \frac{2}{x+1}, y(0) = -1, y'(0) = -5$$

- d) Let x_0 be an arbitrary real number. Find the power series, in $(x - x_0)$ for the general solution of $y'' + y = 0$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1203

[Total No. of Pages : 4

[6451]-782

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2C : Contemporary Indian Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35372) (S - 4)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any Three) :

[15]

- a) Nation building
- b) Secularism
- c) Gender
- d) Ethnicity
- e) Democracy

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) :

[15]

- a) Explain Mahatma Gandhi's view on nation building.
- b) Elaborate the impact of Colonialism on Indian Society.
- c) State the distinctiveness of India's Secularism.
- d) Explain the nature of Indian Democracy.
- e) Discuss the concept of planned Development.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : [20]

- a) Define globalization. Explain the impact of globalization on Indian Society.
- b) Elaborate economic development and economic policy 1991.
- c) Discuss land Reform and green revolution.
- d) State the concept Distress Migration.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (Any One) : [20]

- a) Explain the role of MGNREGA in rural employment.
- b) Elaborate the various causes of farmer's suicide in India.

Total No. of Questions : 4]

PD-1203

[6451]-782

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2C : Contemporary Indian Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35372) (S - 4)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]
- अ) राष्ट्रबांधणी
ब) धर्मनिरपेक्षता
क) लिंगभाव
ड) वांशिकता
इ) लोकशाही
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- अ) महात्मा गांधी यांचा राष्ट्रबांधणी बदलचा दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
ब) भारतीय समाजा वरिल वसाहतवादाचा परिणाम विशद करा.
क) भारतातील धर्मनिरपेक्षतेचे वेगळेपण सांगा.
ड) भारतीय लोकशाहीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
इ) नियोजित विकास या संकल्पनेवर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) जागतीकीकरण सांगूण भारतीय समाजावर त्याचे झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक विकास आणि 1991 चे आर्थिक धोरण विशद करा.
- क) जमीन सुधारणा आणि हरितक्रांती यावर चर्चा करा.
- ड) त्रासदायक स्थलांतर ही संकल्पना सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) ग्रामीण रोजगारात मनरेगाची (MGNREGA) भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील शेतकरी आत्महत्तेची विविध कारणे विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1204

[Total No. of Pages : 4

[6451]-783

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

**DSE-2C(S-III): Thinkers and Textual Studies (Indian) : Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35422)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words each: [15]

- a) Briefly explain the nature of Sanchit Karma.
- b) Briefly discuss Dnyaneshwar's concept of Adnyan-Khandan.
- c) Briefly explain the discussion of Pramana's in Lokayat Darshan.
- d) Briefly explain Basaveshwar's view on Gender equality.
- e) Briefly explain Swami Vivekananda's thoughts on Practical Vedanta

Q2) Answer any Two of the following questions in 200 words each: [20]

- a) Explain Mahatma Phule's analysis of Social discrimination.
- b) Explain Mahatma Phule's role of anti-slavery.
- c) Explain the background of Gandhiji's notion of Sarvodaya.
- d) Explain the characteristics of Sthitpradnya person.

P.T.O.

Q3) Write short notes in 100 words each:(any three)

[15]

- a) Shiv Tattva - Dnyaneshwar
- b) Guru - Basaweshwar
- c) Universal Religion - Vivekananda
- d) Sarvjanik Satya Dharma - Mahatma Phule
- e) Pratyaksha - A tool of knowledge

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words :

[20]

- a) Discuss in detail about the success and failure of Gramdan Movement.
- b) "Lokayat, a materialist Ideology". Explain D.P. Chattopadhyay's approach.

Total No. of Questions : 4]

PD-1204

[6451]-783

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-2C-(S-III): Thinkers and Textual Studies (Indian) : Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) संचित कर्माचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.
ब) ज्ञानेश्वरांच्या अज्ञान-खंडन या संकल्पनेची थोडक्यात चर्चा करा.
क) लोकायत दर्शनातील प्रमाणाची थोडक्यात चर्चा करा.
ड) स्त्री-पुरुष समानतेबद्दल बसवेश्वरांचे मत थोडक्यात स्पष्ट करा.
इ) स्वामी विवेकानंदांचे व्यावहारिक वेदांतावरील विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) महात्मा फुले यांचे सामाजिक भेदभावाचे विश्लेषण स्पष्ट करा.
ब) महात्मा फुले यांची गुलामगिरी विरोधी भूमिका स्पष्ट करा.
क) गांधीजींच्या सर्वोदय संकल्पनेची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
ड) स्थितप्रज्ञ व्यक्तीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) शिवतत्व – ज्ञानेश्वर
- ब) गुरू – बसवेश्वर
- क) विश्वधर्म – विवेकानंद
- ड) सार्वजनिक सत्य धर्म – महात्मा फुले
- इ) प्रत्यक्ष – ज्ञानाचे साधन

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) ग्रामदान चळवळीचे यश आणि अपयश याबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- ब) “लोकायत, एक भौतिकवादी विचारसरणी”, डी.पी. चट्टोपाध्याय यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1205

[Total No. of Pages : 4

[6451]-784

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2C : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (Semester - V) (35443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words (any eight) : **[16]**

- a) Who wrote the book of Arthashastra?
- b) What is bureaucracy?
- c) Who said administration is science?
- d) What is administrative corruption?
- e) Scientific management is related to whom?
- f) Who wrote the book of 'The study of Administration'?
- g) What is Legitimacy?
- h) State two principal of scientific management.
- i) What is Janpad?
- j) Write the definition of authority.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words (any four): **[16]**

- a) State Kautilya's principles of administration.
- b) Max Weber's views on Legitimacy.
- c) Woodrow Wilson's views on Administration.
- d) State Taylor's objective of scientific management.
- e) State the impact of scientific management.
- f) Woodrow Wilson views on Politics

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words (any three) : **[18]**

- a) Weber's views on Organisation.
- b) Explain Woodrow Wilson views on dichotomy between administration and politics.
- c) State Kautilya's views on administrative corruption.
- d) Explain the Taylor's principles of scientific management.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Critically evaluate Taylor's Scientific Management.
- b) Discuss on the machinery of administration of Kautilya.
- c) Explain the Weber's model of bureaucracy.

Total No. of Questions : 4]

PD-1205

[6451]-784

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2C : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (Semester - V) (35443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) अर्थशास्त्र हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- ब) नोकरशाही म्हणजे काय?
- क) प्रशासन हे विज्ञान आहे असे कोण म्हणतो?
- ड) प्रशासकीय भ्रष्टाचार म्हणजे काय?
- इ) शास्त्रीय व्यवस्थापन कोणाशी निगडित आहे?
- फ) 'द स्टडी ऑफ अडमिनिस्ट्रेशन' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- य) अधिमान्यता म्हणजे काय?
- र) शास्त्रीय व्यवस्थापनाची दोन तत्वे सांगा.
- ल) जनपद म्हणजे काय?
- व) अधिसत्तेची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) कौटिल्य प्रणित प्रशासनाची तत्वे सांगा.
- ब) अधिमान्यते संबंधी मॅक्स वेबरची मते.
- क) वुड्रो विल्सनची प्रशासनासंबंधी मते.
- ड) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे सांगा.
- इ) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे परिणाम सांगा.
- फ) वुड्रो विल्सनची राजकारणासंबंधी मते.

- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) वेबरची संघटनेसंबंधी मते.
 - ब) वुड्रो विल्सनचे प्रशासन आणि राजकारण द्विविभाजनाबाबतची मते स्पष्ट करा.
 - क) कौटिल्याची भ्रष्टाचारासंबंधी मते सांगा.
 - ड) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे टिकात्मक मुल्यमापन करा.
 - ब) कौटिल्याच्या प्रशासकीय यंत्रणेवर चर्चा करा.
 - क) वेबरचे नोकरशाही प्रारूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1206

[Total No. of Pages : 2

[6451]-785

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1E(3) : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी
साहित्य प्रकार : प्रवासवर्णन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35023)

अभ्यासक्रम : 1) मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्य

2) प्रवासवर्णन साहित्य प्रकार तात्विक विवेचन

3) तीन मुलांचे चार दिवस (प्रवासवर्णन) (लेखक - आदर्श पाटील, विकास वाळके, श्रीकृष्ण शेवाळे)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

अ) सदर लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) परीक्षणाचे स्वरूप विशद करा.

क) प्रवासवर्णनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) कावंडे गावाजवळ इंद्रावती नदी पार करत असताना आलेल्या अनुभवाचे वर्णन करा.

इ) 'पंडूम' सणाचे महत्त्व विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

अ) अग्रलेखाचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) वृत्त लेखाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

क) प्रवास वर्णना मागील प्रेरणा सांगून वैशिष्ट्ये लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनाच्या आधारे आदिवासी भागातील शिक्षणाच्या दुरावस्थेचे चित्रण करा.
- ब) सफर माणुसकीच्या आधारे आदिवासी भागातील प्रवासाच्या प्रेरणांचे वर्णन करा.
- क) आदिवासी जीवनातील अंधश्रद्धा व बुवाबाजीचे वर्णन करा.
- ड) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनाच्या आधारे आदिवासी भागातील वैद्यकीय दुरावस्थेचे चित्रण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [15]

- अ) आदिवासी गोंडवाना भागातील 'सी.जी. नेटस्वरा' या नेटवर्कच्या कार्याची ओळख करून द्या.
- ब) आदिवासी गोंडवाना भागातील सांस्कृतिक जीवनाचे चित्रण करा.

[6451]-786

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1E G-3 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग - 5
(2019 Pattern) (Semester - V) (35024)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) सदर लेखन संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) अग्रलेखाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) समीक्षात्मक लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) सांस्कृतिक वार्ताकनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- इ) राज्य मराठी विकास संस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) मराठी राजभाषा अधिनियम म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) गटचर्चेचा उद्देश लिहा.
- ब) वाद-विवादाचे स्वरूप लिहा.
- क) वक्तृत्व कलेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) सदरलेखनाचे महत्व लिहा.
- ब) अग्रलेखाचे प्रकार लिहा.
- क) अंतरजाल समीक्षा लेखनाचे स्वरूप लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

अ) भाषा संचालनालय व राज्य मराठी विकास संस्थेची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) खालीलपैकी दहा वृत्तपत्रविषयक पारिभाषिक शब्दांचे अर्थ लिहा.

- i) Correspondent
- ii) Headline
- iii) News service
- iv) Proof Correction
- v) Working Committee
- vi) Layout
- vii) Translation
- viii) Publicity
- ix) Trade Name
- x) Draft
- xi) Editor
- xii) Header

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1208

[Total No. of Pages : 3

[6451]-788

T.Y. B.A.

FRENCH

**CC - 1E : Upper Intermediate French
(2019 Pattern) (Semester - V) (35033)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q.1] Written Comprehension: [15]

A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : [10]

Une offre de formations supérieures diversifiée

L'enseignement supérieur français concerne 2,5 millions d'étudiants. 12 % d'entre eux sont étrangers. Tous profitent d'une offre de formation très diversifiée et poursuivent des études dans tous les domaines et à tous les niveaux.

La France compte plus de 3 500 établissements, publics et privés, d'enseignement supérieur : 72 universités, 25 communautés d'universités et d'établissements, 271 écoles doctorales, 227 écoles d'ingénieurs habilitées à délivrer le titre d'ingénieur, 220 écoles de commerce et de management, 45 écoles supérieures d'art publiques, 22 écoles d'architecture et 3 000 écoles et instituts privés.

Parmi les 3 000 lycées de France, certains accueillent des classes préparatoires aux grandes écoles (CPGE), d'autres des sections de techniciens supérieurs (STS) ou préparent au diplôme national du Brevet de technicien supérieur (BTS).

Plus de 1 200 formations sont données en langue anglaise. Retrouvez-les sur le catalogue Programs taught in English. Des programmes courts mêlant apprentissage de la langue française et séjours culturels sont aussi proposés aux étudiants étrangers. Ils sont détaillés dans le catalogue des programmes courts et sur notre application Immersion France.

Les MOOC en français sont de plus en plus nombreux. Derrière l'abréviation FUN, pour France Université Numérique, se cache la première plateforme française de cours en ligne. Elle délivre près de 300 cours qui émanent de plus de 80 établissements, et compte près d'un million d'inscrits.

Questions :

1. Dites Vrai ou Faux : (3)

- a) Le nombre d'étudiants étrangers est considérable en France.
- b) Les établissements privés sont moins nombreux que les établissements publics.
- c) On peut obtenir une licence en ligne en France.

2. Combien d'universités publiques y a-t-il en France ? (1)

3. Quelle est la particularité du lycée français ? (2)

4. Qu'est-ce qu'il y a de spécial pour les étudiants étrangers ? Selon vous, est-ce nécessaire ? (2)

5. Qu'est-ce que c'est FUN ? Comment en profite-t-on ? Est-ce qu'il y a chez vous ? (2)

P.T.O.

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes :**[5]**

Formats de cours dans l'enseignement supérieur en France

Au sein des universités françaises, les enseignants et chercheurs dispensent deux types de cours aux étudiants :

- **les cours magistraux** : un professeur expose son cours aux étudiants dans un amphithéâtre de 100 à plus de 1 000 places. Ces cours non obligatoires sont souvent édités par les enseignants et distribués aux étudiants sous forme de brochures, très utiles pour la préparation des épreuves de fin de semestre ;

- **les travaux dirigés (TD) et les travaux pratiques (TP)** : ces cours obligatoires se tiennent en groupes plus restreints et complètent les cours magistraux par la mise en pratique et l'approfondissement des connaissances théoriques. Des stages en entreprise peuvent s'ajouter aux TP et aux TD.

Questions :

- Combien de types de cours y a-t-il ? (1)
- Comment sont les cours théoriques ? Pourquoi sont-ils nécessaires ? (2)
- Quels cours sont obligatoires ? Qu'est-ce qui peut être ajoutés aux cours obligatoires ? (2)

Q.2] Writing Skills:**[15]**

A) Rédigez un article de presse d'un écologiste où il discute les problèmes de l'environnement et les engagements pour améliorer la condition de l'environnement.

B) Écrivez un dialogue entre deux amis sur leur parcours scolaire.

Q.3] Vocabulary:**[20]****A) Dites autrement :****[4]**

- La pollution :
- Un écolier :
- CDI :
- Le recyclage de déchet :

B) Reliez les colonnes :**[4]**

Sr. No.	A	Sr. No.	B
1	Un congé	i	Jour libre
2	Une embauche	ii	Travailler dur
3	renvoyer	iii	Un recrutement
4	bossier	iv	licencier

C) Complétez les phrases avec les adverbes de comparaison :**[4]**

- Jean gagne _____ que sa femme. Il y a une égalité parfaite.
- Pedro est celui qui comprend _____ (+).
- Pour le traitement médical, les indiens paient _____ que la France.
- Alain boit _____ de l'eau, c'est pourquoi il a mal à la reine.

D) Complétez les phrases avec les expressions de but :**[4]**

(de façon à, pour que, en vue de, pour)

- J'ai fait tout cela _____ résoudre les problèmes.
- On fait du sport aussi _____ on connaisse nos propres limites.

3. _____ pouvoir respirer l'air pur, on doit planter plus d'arbres.
4. Elle parle plus fort _____ faire entendre ses opinions.

E) Complétez les phrases en faisant des hypothèses :

[4]

1. Si j'étais le ministre d'écologie, _____.
2. Si les usines traitent mieux les déchets chimiques, les rivières _____.
3. Si le candidat s'était bien présenté devant le directeur, _____.
4. Si la formatrice reporte l'examen, on _____.

Q.4] Grammar:

[20]

A) Conjuguez les verbes au temps indiqué :

[10]

1. Sonia n'a pas pu passer l'examen parce qu'elle _____ (manquer – au plus que parfait) les cours pendant tout l'année.
2. Elle _____ (finir au futur antérieur) son cours le mois prochain.
3. Si le joueur avait pratiqué un peu plus, il _____ (pouvoir au conditionnel passé) être qualifié.
4. Nous _____ (se rendre compte au plus que parfait) que la porte était ouverte pendant toute la nuit.
5. L'organisation _____ (lancer au futur antérieur) son attaque contre le gouvernement si cette réunion n'aura pas de succès.
6. L'accident s'est produit à 21 h 17, mais le pilote _____ (lancer – au plus que parfait) un SOS à 20h 55.
7. Si j'avais dit la vérité pendant l'entretien, je _____ (obtenir au conditionnel passé) le poste.
8. Elle _____ (arriver au plus que parfait) en France en mars.
9. Vous _____ (faire au conditionnel passé) cela....
10. Elles _____ (se rendre au futur antérieur) en Angleterre.

B) Complétez avec les pronoms relatif simple et composé :

[4]

1. Je n'ai pas trouvé _____ tu m'as demandé.
2. C'est l'ami _____ je vais au cinéma.
3. Il visite ce mall _____ on trouve tout.
4. Le rôle _____ il a rêvé ardemment, lui est offert par ce réalisateur.

C) Complétez avec les verbes convenables : (laisser, voir, faire)

[3]

1. Il faut vraiment _____ prendre conscience à tous les leaders que c'est un espace fragile.
2. Les peuples des pays d'accueil _____ les immigrants intégrer dans leur culture.
3. Je _____ les jeunes se battre pour obtenir une place dans la vie professionnelle.

D) Complétez avec le pronom indéfini convenable : personne, quelqu'un, rien.

[3]

1. _____ m'a dit que le programme avait été décalé.
2. _____ ne connaît cet artiste.
3. _____ n'est plus important que la santé.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1117

[Total No. of Pages : 3

[6451]-789

T.Y. B.A.

GERMAN

**CC-1E-GG-5 : German General
(2019 Pattern) (CBCS) (35043) (Semester - V)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Übersetzen Sie!

[14]

A. Übersetzen Sie ins Englische oder Marathi!

[8]

Meine Oma ist schon 83. Sie hat 14 Kinder und 21 Enkel. Alle besuchen Oma gern. Wir sind eine besondere Familie, weil wir fast alle Musik machen. Die meisten spielen ein Instrument, ich natürlich auch. Ich spiele Violine. Wir machen auch Konzerte und Reisen in andere Städte. Meine Oma ist immer noch auch dabei. Sie spielt Klavier. Sie macht gern mit allen zusammen Musik aber manchmal sagt sie, dass die früheren Lieder besser waren. Sie findet die modernen Texte nicht so gut. Sie macht nicht nur Musik, Kochen kann sie auch fantastisch.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3)

[6]

1. All that glitters is not gold.
2. Qutub Minar is the tallest brick structure in the world, and the second tallest minar in India.
3. For children, who do not always understand the health consequences of their eating habits, junk food may appear especially appetizing.

I. Beantworten Sie!

[25]

A. Beantworten Sie fünf der folgenden Fragen!

[15]

1. Was machen Sie gerne im Urlaub?
2. Schreiben Sie zwei Tipps für stressfreies Leben.
3. Schreiben Sie kurz über Ihren Lieblingsfilm.
4. Was würden Sie machen, wenn Sie ein Lotto gewinnen würden.
5. Wie feiern Sie Ihren Geburtstag?
6. Was wollen Sie Ihren Großeltern zum Diwali schenken? Warum?

B. Lesen Sie den Text und beantworten Sie die Fragen!

[10]

Beste Freunde – Enge Freunde – Freunde!

Lisa: Freundschaft? Da muss man unterscheiden: Es gibt beste Freunde, enge Freunde und Freunde allgemein. Ich habe zum Glück eine „beste Freundin“. Zwischen uns herrscht absolutes Vertrauen: Wir erzählen uns alles und können sicher sein, dass die andere es nicht weitersagt. Wir helfen uns gegenseitig und sind immer füreinander da. Uns verbindet ein tiefes Gefühl.

P.T.O.

Max: Wir Amerikaner haben meist viele Freunde – leben in größeren Gruppen. Meine Deutsche Tandem- Partnerin meint, dass Freundschaften in den USA oberflächlich sind. Ich finde, das kann man so nicht sagen. Die meisten von uns leben sehr mobil und müssen sich daher immer wieder einer neuen Umgebung anpassen. Deshalb lösen sich auch Beziehungen immer wieder, und darum ist es sehr wichtig, dass man offen ist und schnell neue Kontakte knüpfen kann. Das ist uns wichtiger, als „tiefe Beziehungen“ zu pflegen.

Micha: Freunde sind wichtig, aber bei uns in Bolivien ist die Familie am wichtigsten. Sie ist der Dreh- und Angelpunkt des Lebens. Und echte Freunde hat man sowieso nur 4 oder 5. Ich habe zum Glück zwei „beste Freunde“, Julio und Marco, die ich schon seit Jahren kenne. Wir sind auf einer Wellenlänge, wir verstehen uns ohne Worte, lachen über dasselbe, sind glücklich, wenn wir zusammen sind.

A. Beantworten Sie die Fragen!

1. Was versteht Lisa unter „Freundschaften“?
2. Wie kritisiert die Tandem-Partnerin die Freundschaften in den USA? Welche Meinung vertritt Max dagegen?
3. Welche Rolle spielen die Freunde in Ihrem Leben?
4. Wie finden Sie Michas Vergleich zwischen Freunden und Familie? Begründen Sie eigene Meinung!

B. Erklären Sie die Wörter!

1. Dreh- und Angelpunkte des Lebens
2. Wellenlänge

C. Schreiben Sie anders!

1. Meine Deutsche Tandem- Partnerin meint, „Freundschaften in den USA sind oberflächlich.“ (Schreiben Sie in der indirekten Rede)
2. Micha meint, „Es ist, dass man offen ist und schnell neue Kontakte knüpfen kann.“ (Schreiben Sie in der indirekten Rede!)

Grammatik u Wortschatz

[21]

A. Schreiben Sie die Sätze in Futur I um! (nur 4)

[4]

1. Die Kollegin hilft dir.
2. Die Studenten machen eine Klassenfahrt.
3. Ich arbeite fleißig.
4. Morgen kommt Oma.

B. Schreiben Sie die Gegenteile! (nur 4)

[4]

1. Warm 2. Hell 3. Schön 4. Laut 5. fern

C. Ergänzen Sie die richtige Form: Partizip I oder Partizip II! Beachten Sie auch dabei die Adjektivendungen! (nur 4)

[4]

1. Der laut _____ Mann ging aus dem Zimmer. (lachen)
2. Der Dieb fand den in einem Tresor _____ Schmuck nicht. (verstecken)
3. Das sich stets im Dunkeln Kind geht nachts immer ins Elternbett. (fürchten)
4. Herr Klatsch hat sich ein _____ Auto gekauft. (gebrauchen)
5. Gestern wurde mein _____ Fahrrad wiedergefunden (stehlen)

D. Bilden Sie die Konjunktiv I! (nur 4)

[4]

1. Es (leben) _____ die Revolution!
2. Man (nehmen) _____ 4 Eier, 500 g Mehl und 250 g Zucker.
3. Dein Wille (geschehen) _____.
4. (Mögen) _____ die Macht mit dir sein!
5. Einer (tragen) _____ des anderen Last.

E. Ergänzen Sie das richtige Wort! (nur 5)

[5]

(halten, umziehen, vorstellen, ausmachen, gießen, überzeugen, wählen,)

1. Sie hat den Möbelwagen bestellt. Sie will _____.
2. Beim Buffet kann man zwischen verschiedenen Menüs _____.
3. Ich _____ mir _____, nach Deutschland zu fliegen.
4. Er _____ alle Bollywood-Film für langweilig.
5. Wir sind von dem Buch _____.
6. Maria will schlafen. Sie _____ das Licht _____.
7. Kinder, _____ die Pflanzen vorsichtig!

IV. Wirtschaftsdeutsch

Bitte schreiben Sie eine Bewerbung um die Stelle als Fitness-Trainer an Gold Gym, Law college Road, Pune.

[10]

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PD-1209

Total No. of Pages : 2

[6451]-790

T.Y.B.A. (Semester - V)

URDU

CC-1E : Urdu Fiction : Study of Novel & Drama

(2019 Pattern) (CBCS) (35073)

Total Marks : 70

[Time : 2½ Hours]

Instructions to candidates :

- 1) *All the questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the left side indicate full marks.*

[10]

سوال نمبر 1: اردو ادب میں ناول کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالیے۔

یا

ناول نگاری کے فن کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

[15]

سوال نمبر 2: ”ایوان غزل“ اس ناول کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

یا

”ایوان غزل“ میں نسوانی کرداروں کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: ڈرامے کے مختلف اقسام کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

یا

ڈرامے فنی لوازم پر اظہار خیال کیجئے۔

P.T.O.

[15]

سوال نمبر 4 : ڈرامہ انارکلی کا فنی تجزیہ کیجئے۔

یا

امتیاز علی تاج کی حیات و شخصیت اور کارنامے پر روشنی ڈالئے۔

[20]

سوال نمبر 5: کسی چار پر مختصر نوٹ لکھیئے۔

(i) ناول میں پلاٹ کی اہمیت

(ii) سلیم کا کردار

(iii) رومانی ناول

(iv) غزل کا کردار

(v) دل آرام کا کردار

(vi) جیلانی بانو کی حیات

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1210

[Total No. of Pages : 1

[6451]-791

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC-2C: कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग – 1
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35025)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) सांस्कृतिक कार्यक्रम म्हणजे काय? हे सांगून त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) महाविद्यालयात साजऱ्या होणाऱ्या मराठी भाषा गौरव दिनाच्या कार्यक्रमात निवेदनाचे महत्त्व विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) कार्यक्रम संयोजनातील भाषेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) कार्यक्रमाच्या यशापयशात सूत्रसंचालन हा घटक महत्त्वाचा ठरतो सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा.

[5]

- अ) कार्यक्रमाची पूर्वतयारी कशा पद्धतीने करावी हे थोडक्यात लिहा.
- ब) जाहिरात हा घटक विविध कार्यक्रमांच्या संयोजनात कसा महत्त्वाचा ठरतो याविषयी तुमची भूमिका लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1211

[Total No. of Pages : 1

[6451]-792

T.Y.B.A.

URDU

SEC-2C : Advertisement

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35074)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ تشہیر کی تعریف بیان کرتے ہوئے اخباری اشتہارات کا جائزہ لیجئے۔

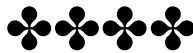
یا
تشہیر کی اہمیت و افادیت پر تفصیلی روشنی ڈالیئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ تشہیر کی مختلف اقسام کا احاطہ کیجئے۔

یا
جماعت بند اشتہارات اور صنعتی تشہیر پر اپنے خیالات تفصیل سے تحریر کیجئے۔

[5] سوال نمبر ۳۔ ہوٹل سٹی زن کا اخباری اشتہار بنائیئے۔

یا
دوستی ٹورس اینڈ ٹراویلیس کا دیواری اشتہار بنائیئے۔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1212

[Total No. of Pages : 1

[6451]-793

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

SEC-2C: पाठ्यचर्या : पटकथा लेखन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35096)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) पटकथा लेखन का अर्थ समझाते हुए पटकथा लेखन का सामान्य परिचय दीजिए।
- ब) पटकथा के अंगों में से संवाद का महत्त्व क्या है?
- क) पटकथा लेखन में विचार (आइडिया) का क्या स्थान है?
- ड) पटकथा लेखन की प्रक्रिया विशद कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) शॉर्ट फिल्म के लिए स्क्रिप्ट लेखन कैसे किया जाता है?
- ब) विज्ञापन हेतु स्क्रिप्ट लेखन का स्वरूप समझाइए।
- क) पटकथा लेखन के प्रमुख सॉफ्टवेयरों की जानकारी लिखिए।
- ड) पटकथा लेखन का प्रारूप विशद कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए।

[5]

- अ) पटकथा लेखन में प्लॉट का स्वरूप।
- ब) टेलिफिल्म हेतु स्क्रिप्ट लेखन।

[6451]-794

T.Y. B.A.

SANSKRIT

SEC - 2C : Introduction to Manuscriptology
(2019 Pattern) (Semester - V) (35114)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

Instructions : All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

Write an essay type answer to any three of the following.

- भारतातील लेखन साहित्याचा इतिहास
History of writing material in India.
- हस्तलिखितांची रचना स्पष्ट करा.
Explain structure of manuscripts.
- पाठचिकित्सा
Textual Criticism.
- हस्तलिखितांच्या अध्ययनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
Explain importance of manuscripts studies.

Q2) कोणत्याही दोहोंवर टीप लिहा.

[10]

Write an answer to any two of the following.

- हस्तलिखितांचे जतन आणि संवर्धन यावर टीप लिहा.
Write a note on preservation and conservation of Manuscripts.
- हस्तलिखितांतून योजल्या जाणाऱ्या भाषा आणि लिपी.
Languages and scripts used in manuscripts.
- हस्तलिखितांचे नोंदणीकरण
Documentation and cataloguing of manuscripts.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1214

[Total No. of Pages : 2

[6451]-795

T.Y. B.A.

ECONOMICS

SEC - 2C : Business Management - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35154)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answers should be precise and to the point.
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Answer any one of the following :

[10]

- a) State the Characteristics of Management.
- b) State the Steps in Decisions Making Process.

Q2) Answer any one of the following :

[10]

- a) What is Management? State the Nature of Management.
- b) State the Steps in Planning Process.

Q3) Write a note on any one of the following :

[5]

- a) Make in India Scheme.
- b) Mudra Loan Scheme

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1214

[6451]-795

T.Y. B.A.

ECONOMICS

SEC - 2C : Business Management - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35154)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी आणि मुद्देसुद असावीत.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
- अ) व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) निर्णय प्रक्रियेतील टप्पे किंवा पायऱ्या सांगा.
- प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
- अ) व्यवस्थापन म्हणजे काय? व्यवस्थापनाचे स्वरूप सांगा.
- ब) नियोजन प्रक्रियेतील टप्पे किंवा पायऱ्या सांगा.
- प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा. [5]
- अ) मेक इन इंडिया योजना.
- ब) मुद्रा कर्ज योजना.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1215

[Total No. of Pages : 2

[6451]-796

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION

SEC - 2C (2) : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (Semester - V) (35165 / 35447)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question in 200 words :

[10]

- a) Discuss the Origin of Regionalism in India.
- b) Discuss the Indian National Congress & Regionalism.

Q2) Attempt any one question in 200 words :

[10]

- a) Explain the nature of Regionalism by stating what is Regionalism.
- b) Discuss the preferential treatment for 'Son of Soil' Theory.

Q3) Write short note (Any One) :

[5]

- a) Emergence and Development of Regional consciousness in Maharashtra.
- b) Difficulties in The formation of Samyukta Maharashtra.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1215

[6451]-796

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION

SEC - 2C (2) : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (Semester - V) (35165 / 35447)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
प्रश्न 1)	खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त 1)	[10]
	अ) भारतातील प्रदेशवादाच्या उत्पत्तीवर चर्चा करा.	
	ब) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस आणि प्रदेशवाद यावर चर्चा करा.	
प्रश्न 2)
खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त 1)
[10]
	अ) प्रदेशवाद म्हणजे काय? ते सांगून प्रदेशवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.	
	ब) भूमीपूत्र सिद्धांतासाठी प्राधान्यपूर्ण उपचार यावर चर्चा करा.	
प्रश्न 3)
टिप लिहा. (फक्त 1) :
[5]
	अ) महाराष्ट्रातील प्रदेशवादाच्या जाणीवेचा उदय व विकास.	
	ब) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीतील अडचणी.	

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1216

[Total No. of Pages : 2

[6451]-797

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : South Indian Art and Architecture

(From 4th Century A.D to 12th Century A.D)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester -V) (35176) (2 Credits)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write the answers to the following questions in 200 words (Any one) :
[10]

- a) What is architecture? Write information about Pattadakal.
- b) Write brief information about the caves at verul (Caves no 6 to 12)

Q2) Write the answers to the following questions in 200 words (Any one) :
[10]

- a) Write detailed information about Brihadeshwar temple of Thanjwar.
- b) Write detailed information about Virupaksha temple.

Q3) Write short notes (Any One) :
[5]

- a) Painting
- b) Sculpture

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1216

[6451]-797

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : South Indian Art and Architecture

(From 4th Century A.D to 12th Century A.D)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester -V) (35176) (2 Credits)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) स्थापत्यशास्त्र म्हणजे काय? हे सांगून पट्टादकल विषयी माहिती लिहा.
ब) वेरुळ येथील लेण्याची थोडक्यात माहिती लिहा. (लेणी क्र. 6 ते 12)
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) तंजावर येथील बृहदेश्वर मंदिराविषयी माहिती लिहा.
ब) विरुपाक्ष मंदिराविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्रश्न 3) टिप लिहा. (कोणतेही एक) [5]
अ) चित्रकला
ब) शिल्पकला

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1217

[Total No. of Pages : 2

[6451]-798

T.Y. B.A.

HISTORY

**SEC-2C : Research Paper Writing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35177)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 200 words (Any one) :

[10]

- a) How the research problem become important to bridge the gap in existing research?
- b) Give information about Internal Criticism.

Q2) Answer in 200 words (Any one) :

[10]

- a) Explain the process of drawing conclusions based on the available data in research report Writing.
- b) Explain about the survey of research literature.

Q3) Write notes (Any One) :

[5]

- a) Footnote
- b) Research report Writing

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1217

[6451]-798

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : Research Paper Writing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक) [10]

- अ) विद्यमान संशोधनातील तफावत दूर करण्यासाठी संशोधन समस्या कशी महत्वाची ठरते?
ब) संशोधन प्रक्रियेतील अंतरंग परीक्षण विषयी माहिती सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक) [10]

- अ) संशोधनाच्या अहवाल लेखनामध्ये उपलब्ध साधनांच्या आधारे निष्कर्ष काढण्याची प्रक्रिया सांगा.
ब) संशोधन साहित्याचे सर्वेक्षण याविषयी माहिती सांगा.

प्रश्न 3) टिप लिहा (कोणतेही एक) : [5]

- अ) तळटिप
ब) संशोधन अहवाल लेखन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1218

[Total No. of Pages : 2

[6451]-799

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : Museology

(2019 Pattern) (Semester -V) (35178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question in 200 words (Any one) : [10]

- a) Briefly describe the pre-independence history of the India.
- b) Briefly explain the types of Museums.

Q2) Answer the following question in 200 words (Any one) : [10]

- a) Explain the nature of the Museum.
- b) Explain the Functioning Museum.

Q3) Short Notes (Any One) : [5]

- a) Museum Preservation and Promotion.
- b) Museum Room.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1218

[6451]-799

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : Museology

(2019 Pattern) (Semester -V) (35178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) [10]
अ) भारतीय संग्रहालयाचा स्वातंत्र्यपूर्ण इतिहास थोडक्यात सांगा.
ब) संग्रहालयाचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) [10]
अ) वस्तु संग्रहालयांचे स्वरूप विशद करा.
ब) संग्रहालय कार्यप्रणाली स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक) [5]
अ) संग्रहालय जतन व संवर्धन
ब) संग्रहालय कक्ष

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1219

[Total No. of Pages : 2

[6451]-800

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2C : Research Methodology - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35206)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 20 words each : (Any Five) [10]

- a) Give the definition of research.
- b) Define Descriptive Research.
- c) Write any two purpose of research design.
- d) List any two techniques involved in defining research problem.
- e) Define quantitative research.
- f) What is meant by statement of research problem.
- g) What is references?

Q2) Write short note in 100 words (Any two) [8]

- a) Write a note on Applied Research.
- b) Write information on interpretation of result and verification of result in research.
- c) Write characteristics of research.

Q3) Answer a question in 150 words each. (Any one) [7]

- a) Write objectives of research.
- b) Write characteristics of ideal research design.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1219

[6451]-800

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2C : Research Methodology - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester -V) (35206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]
- अ) संशोधन म्हणजे काय ?
ब) वर्णनात्मक संशोधनाची व्याख्या लिहा.
क) संशोधन आराखड्याचा हेतू सांगा.
ड) संशोधन समस्या परिभाषित करण्याचे दोन तंत्र सांगा.
इ) संख्यात्मक संशोधनाची व्याख्या सांगा.
फ) संशोधनातील समस्येचे विधान म्हणजे काय ?
य) संदर्भ साहित्य म्हणजे काय ?
- प्रश्न 2) 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) [8]
- अ) उपयोजित संशोधनावर टीपा लिहा.
ब) संशोधन आराखड्यातील अणुमानांचे स्पष्टीकरण व अनुमानाची पडताळणी या मुद्द्यांची माहिती लिहा.
क) संशोधनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [7]
- अ) संशोधनाची उद्दीष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) उत्कृष्ट संशोधन आराखड्याचे वैशिष्ट्ये सांगा.

ॐॐॐॐ

[6451]-801

T.Y. B.A.

(MUSIC)

SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

SEC - 2C : राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35214/32520)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
2) उर्वरीत 5 पैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
3) सर्व प्रश्नां प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) जयजयवंती रागाच्या मध्यलय बंदिशीचे स्वरलेखन करा अथवा मारुबिहाग रागाची माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 2) मिया मल्हार रागाची विस्तृत शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

- i) विलंबित एकताल ii) झपताल
iii) त्रिताल

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. [5]

- i) संवादी स्वर ii) ताल
iii) अनुवादी स्वर iv) आरोह
v) वादीस्वर

प्रश्न 5) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- i) पं. रामाश्रय झा ii) आशा भोसले
iii) लता मंगेशकर

प्रश्न 6) निबंध लिहा (कोणताही एक) :

[5]

- i) पार्श्वगायन
- ii) संगीत साधनेचे महत्त्व
- iii) संगीत सभा

Total No. of Questions : 6]

PD-1220

[6451]-801

T.Y. B.A.

(MUSIC)

SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

SEC - 2C : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35214/32520)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
प्रश्न 1)	तबल्याच्या रचनेविषयी लिहा.	[5]
प्रश्न 2)	खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा.
i) आडाचौताल
ii) झपताल	[5]
प्रश्न 3)	तबल्यातील बाज याविषयी लिहा.	[5]
प्रश्न 4)	तबल्यातील प्रमुख घराण्याविषयी लिहा.	[5]
प्रश्न 5)	निबंध लिहा. (कोणताही एक) :
i) संगीत सभांचे महत्व
ii) संगीत गुरुमुखी विद्या
iii) साथ संगतीचे तंत्र	[5]

P.T.O.

प्रश्न 6) जीवनचरित्र लिहा. (कोणतेही एक) :

[5]

- i) सामता प्रसाद
- ii) अहमदजान थिरकवा
- iii) किशन महाराज

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1221

[Total No. of Pages : 2

[6451]-803

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC 2C : Personality Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35224)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following (Any one).

[10]

- a) Explain the five factor model of personality Traits.
- b) Describe the three effective habits given by stephen covey.

Q2) Answer the following (Any one).

[10]

- a) Describe the tools of doing self assessment.
- b) Describe the factors affecting personality.

Q3) Answer the following (Any one).

[5]

- a) Explain the nature of personality.
- b) Explain stages of personality development as given by Freud.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1221

[6451]-803

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC 2C : Personality Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
प्रश्न 1)	खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक)	[10]
	अ) व्यक्तिमत्त्वाचा पंचघटक सिद्धान्त स्पष्ट करा.	
	ब) स्टिब्लन कव्हे यांच्या 3 प्रभावी सवयींचे वर्णन करा.	
प्रश्न 2)	खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक)	[10]
	अ) स्वयं मूल्यमापनाची विविध साधने वर्णन करा.	
	ब) व्यक्तिमत्त्वावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.	
प्रश्न 3)	खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक)	[5]
	अ) व्यक्तिमत्त्वाचे स्वरूप स्पष्ट करा.	
	ब) व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या फॉर्ड यांनी दिलेल्या अवस्थांचे वर्णन करा.	

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1222

[Total No. of Pages : 4

[6451]-804

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC - 2C : Human Rights and UN

(2019 Pattern) (Semester - V) (35274)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement : [5]

- i) What are Human Rights
 - a) rights that belong to an individual or group of individuals simply for being human
 - b) are moral principles or norms formed for all human beings
 - c) are often described as Fundamental Rights
 - d) all of the above
- ii) The term 'Equal Security' is related with
 - a) The UN High Commission for Refugees
 - b) The UN Universal Declaration of Human Rights
 - c) Security Council
 - d) League of Nations
- iii) The NGO dedicated to the release of political prisoners all over the world is known as
 - a) Amnesty International
 - b) Red Cross
 - c) Human Rights Council
 - d) International court of justice
- iv) When was the Universal Declaration of Human Rights adopted?
 - a) 10-December - 1948
 - b) 11-November - 1948
 - c) 12-November - 1948
 - d) 13-November - 1948
- v) How many articles does the Universal Declaration of Human Rights contain?
 - a) 10
 - b) 20
 - c) 30
 - d) 40

P.T.O.

Q2) Write the answers in 100 words (any three)

[12]

- a) State the historical background of Universal Declaration of Human Rights
- b) Explain the Asylum rights.
- c) State the right to privacy.
- d) Explain the equal dignity.
- e) State the rights of Freedom.

Q3) Write the answers in 200 words (any one)

[8]

- a) Explain in detail Importance of the Universal Declaration of Human Rights
- b) Explain the preamble of the Human Rights Declaration.

PD-1222

[[6451]-804

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC - 2C : Human Rights and UN

(2019 Pattern) (Semester - V) (35274)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा.

[5]

i) मानवी हक्क काय आहेत?

अ) व्यक्ती किंवा व्यक्तींच्या समूहाशी संबंधित असलेले अधिकार फक्त मानव म्हणून

ब) नैतिक तत्त्वे किंवा सर्व मानवांसाठी तयार केलेले नियम आहेत

क) अनेकदा मूलभूत हक्क म्हणून वर्णन केले जाते

ड) वरील सर्व

ii) “समान सुरक्षा” हे खालीलपैकी कशाशी संबंधित आहे?

अ) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या निर्वासितांसाठी स्थापन केलेला उच्च आयोग

ब) संयुक्त राष्ट्रांचा मानवी हक्काचा जाहीरनामा/घोषणापत्र

क) सुरक्षा समिती

ड) राष्ट्रसंघ

iii) राजनीतिक कैद्यांच्या सुटकेसाठी खालीलपैकी कोणती बिगर सरकारी संघटना (NGO) कार्यरत आहे.

अ) ऍम्नेस्टी इंटरनॅशनल

ब) रेड क्रॉस

क) मानवी हक्क परिषद

ड) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय

iv) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा कधी स्वीकारण्यात आली?

अ) 10-डिसेंबर- 1948

ब) 11-नोव्हेंबर- 1948

क) 12-नोव्हेंबर- 1948

ड) 13-नोव्हेंबर- 1948

v) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणापत्रात किती कलमे आहेत?

अ) 10

ब) 20

क) 30

ड) 40

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन) [12]

- अ) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणेची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.
- ब) आश्रय हक्क स्पष्ट करा.
- क) गोपनीयतेचा अधिकार सांगा.
- ड) समानता समजावून सांगा.
- इ) स्वातंत्र्याचे हक्क सांगा.

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [8]

- अ) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणेचे महत्त्व तपशीलवार स्पष्ट करा.
- ब) मानवी हक्क जाहीरनाम्याची प्रस्तावना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1223

[Total No. of Page : 1

[6451]-805

T.Y. B.A.

ENGLISH

**SEC-2C : Mastering Life Skills & Life Values
(2019 Pattern) (Semester - V) (35334)**

Time :2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following in about 150 words : **[10]**

- a) Explain seven benefits of soft skills.
- b) How do you develop your personality through life skills?

Q2) Attempt any one of the following in about 150 words. **[10]**

- a) Explain the concepts self Awareness & Self management.
- b) What are the basics stages in problem solving & decision making process?

Q3) Attempt any one in about 50 words. **[5]**

- a) Write a short note on inter personal skills.
- b) Explain the significance of critical & creative thinking.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD-1224

[Total No. of Pages : 2

[6451]-806

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**SEC-2C: Course on Social Science Research Methodology:
Theory and Practice of Dissertation Writing**

(Additional credit course)

(35425) (2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write a short note on any three of the following in 50 words each.[15]

- a) 'Dissertation'.
- b) Importance of Scientific method.
- c) Interview: Merits & Demerits
- d) Fieldwork
- e) Questionnaire

Q2) Answer the following question in 200 words (Any one)

[10]

- a) What is meant by Science? Explain its various types.
- b) What are the techniques or tools of the research method?

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PD-1224

[6451]-806

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

SEC-2C: Course on Social Science Research Methodology:
Theory and Practice of Dissertation Writing

(Additional credit course)

(35425) (2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 50 शब्दात टीपा लिहा. [15]

- अ) शोधप्रबंध
ब) वैज्ञानिक पद्धतीचे महत्त्व
क) मुलाखत : फायदे आणि तोटे
ड) क्षेत्र भेट
इ) प्रश्नावली

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. [10]

- अ) शास्त्र म्हणजे काय? शास्त्राचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) संशोधन पद्धतीची तंत्रे किंवा साधने काय आहेत?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1226

[Total No. of Pages : 2

[6451]-808

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

CC-1E(G-3): पाठ्यचर्या : कथेतर विधाएँ
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35093)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) अमृतलाल नागर ने शरतचंद्र चटर्जी के जीवन में घटित कौन से दुखों के प्रसंगों की चर्चा की है?
- ब) महादेवी वर्मा ने प्रेमचंद के जीवन संघर्ष को कैसे चित्रित किया है?
- क) मियाँ नसीरुद्दीन की स्वभावगत विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।
- ड) पूज्य निरालाजी संस्मरण के द्वारा निराला की दानी वृत्ति पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) अज्ञेय ने पीपल रेखाचित्र के माध्यम से क्या संदेश दिया है?
- ब) विनय मोहन शर्मा ने डबली बाबू के चरित्र की कौन सी विशेषताएँ स्पष्ट की है?
- क) जगदीशचंद्र माथुर ने जवाहरलाल नेहरू के बहुमुखी प्रतिभा के दर्शन कैसे कराएँ हैं?
- ड) रजिया का चरित्र चित्रण कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए। [14]

- अ) प्रेमचंद की सादगी
- ब) निराला का चरित्र
- क) डबली बाबू का भोलापन
- ड) रजिया का व्यक्तित्व

P.T.O.

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए। [7]

- i) पाखाने से लौटकर उन्होंने देखा, पूरा उपन्यास टुकड़े-टुकड़े होकर कमरे में बिखरा पड़ा था और कुत्ता बैठा हुआ उसका अंतिम पृष्ठ फाड़ रहा था।
- ii) प्रेमचंद जी के व्यक्तित्व में एक सहज संवेदना और ऐसी आत्मीयता थी, जो प्रत्येक साहित्यकार का उत्तराधिकारी होने पर भी उसे प्राप्त नहीं होती।

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए। [7]

- i) डबली बाबू को हमने चाय पिलाई। पान खिलाया। उनके नेत्र कृतज्ञता से आर्द्र हो उठे।
- ii) ज्यों-ज्यों शहर में रहना बढ़ता गया, रजिया से भेंट भी दुर्लभ होती गई। और एक दिन वह भी आया, जब बहुत दिनों पर उसे अपने गाँव में देखा।

प्र.5) अ) निम्नलिखित में से किसी एक सभा का इतिवृत्त लेखन कीजिए। [7]

- i) हिंदी विभाग सा.फु.पुणे विश्वविद्यालय, पुणे में हिंदी अध्ययन मंडल की संपन्न हुई सभा का इतिवृत्त लेखन कीजिए।
- ii) आपके महाविद्यालय में आयोजित होने वाली राष्ट्रीय क्रिकेट प्रतियोगिता के संदर्भ में संपन्न सभा का इतिवृत्त लेखन कीजिए।

ब) निम्नलिखित में से किसी एक पर वार्ता लेखन कीजिए। [7]

- i) बालेवाडी पुणे में संपन्न कबड्डी प्रतियोगिता पर वार्तालेखन कीजिए।
- ii) कृषि महाविद्यालय, पुणे में आयोजित कृषि प्रदर्शनी पर वार्तालेखन कीजिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1227

[Total No. of Pages : 2

[6451]-809

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

CC-1E(G3): प्रयोजनमूलक हिंदी : कार्यालयीन व्यवहार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35094)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किसी दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) भाषा के विविध रूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) भाषा किसे कहते हैं? यह बताते हुए उसकी विशेषताएँ लिखिए।
- क) मानक भाषा क्या है? विस्तार से बताइएँ।
- ड) राजभाषा पर अपने विचार व्यक्त कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किसी दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) कार्यालयीन हिंदी पत्राचार से क्या तात्पर्य है? विस्तार से बताइए।
- ब) सरकारी पत्र की विशेषताएँ लिखिए।
- क) अधिसूचना किसे कहते हैं? विस्तार से लिखिए।
- ड) परिपत्र का स्वरूप तथा ढाँचा स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [14]

- अ) अनुवाद की प्रक्रिया कैसे होती है? विस्तार से लिखिए।
- ब) अनुवाद का स्वरूप विस्तार से लिखिए।
- क) अच्छे अनुवादक में कौन कौन-से गुणों का होना आवश्यक है?
- ड) हिंदी में अनुवाद का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए। [21]

- अ) राष्ट्रभाषा।
- ब) संपर्क भाषा।
- क) प्रेस विज्ञप्ति।
- ड) आवेदन पत्र।
- इ) कार्यालयीन अनुवाद।
- फ) सूचना तकनीक में अनुवाद का महत्त्व।

P.T.O.

जर बँक नसेल तर देशाची आर्थिक व्यवस्था इकडे-तिकडे जाईल. बँक ही एक सुरक्षित संस्था आहे जिथे लोक आत्मविश्वासाने त्यांचे पैसे जमा करतात. लोक बँकेत जाऊन पैसे जमा करतात आणि अशा अनेक प्रकारच्या योजना आहेत जिथे हे पैसे गरजेच्या वेळी मिळतात, पैसे आणि दागिने घरात नेहमीच सुरक्षित नसतात आम्ही सर्व आपल्या ठेवी विश्वासात ठेवू शकतो. बँका त्यांच्या वापरकर्त्यांना बऱ्याच सेवा पुरवतात. ड्राफ्ट ग्राहक आपली मौल्यवान वस्तू लॉकरमध्ये ठेवू शकतात. अशा अनेक सेवा बँकांमुळे लोकांना त्यांच्या भवितव्याची चिंता कमी असते. ग्राहकांच्या सोयी लक्षात घेऊन केवळ शहरातच नव्हे तर खेड्यांमध्येही बँका सुरू केल्या आहेत, रिटेल बँका, बचत बँका, राष्ट्रीय बँका, गुंतवणूक बँका, सहकारी बँका, ग्राहक बँका, एक्सचेंज आणि औद्योगिक बँका अशा अनेक प्रकारच्या बँका आहेत. आपल्या दैनंदिन जीवनात आपण नेहमी घरी जास्त पैसे ठेवू शकत नाही. घरी जास्त पैसे ठेवणे सुरक्षित नाही. म्हणून बँक आमच्यासाठी वरदानापेक्षा काहीच कमी नाही, ज्याने आपल्या कष्टाने कमावलेला पैसा सुरक्षित ठेवला. बँकेत पैसे ठेवल्यामुळे चोरीच्या भीतीमुळे त्रास होत नाही. बँक आपले कर्तव्य बजावते आणि आमचे वैयक्तिक पैसे आणि दागिने सुरक्षित ठेवते. आम्ही बऱ्याचदा नोकऱ्या किंवा व्यवसाय करतो. म्हणून आपला रोजगार जे काही आहे, ते आम्हाला योग्य प्रकारे जतन करण्यास सक्षम नाही. बँकेच्या चांगल्या धोरणामुळे आम्ही एका महिन्यात पैसे जमा करतो. याद्वारे, लोकांमध्ये बचत करण्याची प्रवृत्ती विकसित होते, जी भविष्यात उपयुक्त ठरणार आहे. जेव्हा आम्हाला पाहिजे तेव्हा लोकांमध्ये बचत करण्याची प्रवृत्ती विकसित होईल जी भविष्यात उपयुक्त ठरणार आहे. जेव्हा आम्हाला पाहिजे तेव्हा आम्ही बँकेतून पैसे काढू शकतो.

अथवा

If there is no bank, the financial system of the country will go here and there. A bank is a safe institution where people deposit their money with confidence. People go to the bank and deposit money and there are many types of schemes where this money is available at the time of need. Money and jewelry are not always safe at home. We can all keep our deposits in trust. Banks provide many services to their users. With drafts, customers can store their valuables in lockers, many services banks offer, people are less worried about their future. Considering the convenience of cities, banks have been started not only in cities but also in villages. There are many types of banks such as detail banks, savings banks, national banks, investment banks, cooperative banks, consumer bank, exchange and industrial banks, In our daily life we cannot always keep much money at home, Keeping too much money at home is not safe, so the bank is nothing less than a boon to us, who keep our hard earned money safe. Keeping money in the bank doesn't bother you with the fear of theft. The bank does its duty and keeps our personal money and jewelry safe. We often do jobs or business, so whatever our employment is, we are not able to save it properly. Due to good policies of the bank we deposit money in a month, through this, people develop a tendency to save, which is going to be useful in the future. We can withdraw money from the bank whenever we want.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1228

[Total No. of Pages :2

[6451]-810

T.Y.B.A.

PERSIAN

CC-1D : Modern Persian Prose, Literary History & Translation
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35103)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Write a critical note on the book (رهبر نژاد نو) or (راه نو در تعلیم و تربیت) .[14]

Q2) Discuss the development of Modern Persian Language and literature?[16]

Q3) Reproduce in simple language any one of the following text: [10]

(a) کمتری از مردم راه خوشبخت شدن را می شناسند. اکثریت باز بچۀ هوا و هوس شده و نوبت بنوبت دستخوش امواج متخالف گشته در روی دریائی که ساحل ندارد چرخ می زنند و مانند کوران در مقابل طوفان نه حس مطاوعت دارند نه تاب مقاومت.

(b) همه بدبختی ها از درون ما برمی خیزند و سبب آنها خود ما هستیم. ما سهواً می پنداریم که آنها از بیرون می آیند در صورتیکه خود ما آنها را در توی خودمان و با سرشت خودمان می سازیم.

Q4) Discuss the life and literary contribution of (کاظم اده ایرانشهر) [12]

P.T.O.

Q5) a) Translate or explain any two of the following passages in to Urdu or English. **[12]**

(a) اهمیت و فایدهٔ صحت بدن را هرکس می داند. لیکن شرایط آن را بسیاری از مردم نمی دانند یا می دانند و عمل نمی کنند. و هرکس به تجربه می فهمد که صحت بدن یکی از بزرگ ترین نعمت ها و مایهٔ خوشبختی است. چه می بیند که هر وقت انحراف مختصری در مزاجش پدید می آید دنیا در چشمش تاریک می شود. سست و نومید می گردد و روح او هم در عذاب می افتد.

(b) در حین خوردن غذا و بعد از آن همیشه باید شاد و خرم و خندان بوده سخن های غم انگیز و کدورت آمیز را به کلی دور انداخت و در حال غضب و عصبانیت و هیجان نه باید غذا خورد که بجائے صحت مضرت می بخشد. خندیدن برائے قوت اعصاب و سهولت هضم و رفع یبوست بشیاء نافع است.

(c) روزه گرفتن بخصوص در موقع سوء هضم بسیار نافع است. ولی در حین آن تامی توان آب گرم و یا شربت میوه باید بسیار خورد تا معده و وروده هارا بشورد و خون را تصفیه کند.

(d) میوه هایی را که پوست نازک دارد باید با پوست خورد. اما قبلا باید باب تمیز شست. این پوست هاداری مادهٔ "ویتامن" است که از آفتاب گرفته و بسیار نافع است.

- b) Translate the following English passage in to your own language: **[6]**
It is always necessary for the parents to understand a basic knowledge that kids work on the tactics of COPY & PASTE. In simple words, whatever will be happening in front of kids, most likely they will copy that and make it their habit. Hence, if you are using your gadgets in front of the kid for a long time, do not expect the kid to stay away from the gadgets. Similarly, if you read books or watch television and your kid notices that, they will be inclined to such habits as well.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1229

[Total No. of Pages : 3

[6451]-811

T.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-1C : कविभासविरचितं प्रतिमानाटकम्
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35113)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे मराठी अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

[15]

Translate any three of the following.

i) रावणः- (आत्मगतम्)

माययापहते रामे सीतामेकां तपोवनात्।

हरामि रूदतीं बालाममन्त्रोक्तामिवाहुतिम्॥

सीता - यावदुद्वेगं प्रविशामि। (गन्तुमीहते।)

रावणः- (स्वरूपं गृहीत्वा) सीते, तिष्ठ तिष्ठ।

सीता- (सभयम्) हं क इदानीमयम्।

रावणः- किं न जानीषे।

ii) सुमन्त्रः- कुमार! एतौ वसिष्ठवामदेवौ सह प्रकृतिभिरभिषेकं पुरस्कृत्य भवन्तं प्रत्युद्गतौ विज्ञापयतः।

गोपहीना यथा गावो विलयं यान्त्यपालिताः।

एवं नृपतिहीना हि विलयं यान्ति वै प्रजाः॥

भरतः- अनुगच्छन्तु मां प्रकृतयः।

सुमन्त्रः- अभिषेकं विसृज्य क्व भवान् यास्यति।

भरतः- अभिषेकमिति। इहात्रभवत्यै प्रदीयताम्।

P.T.O.

iii) राजा- भ्रातः! सुमन्त्र!

क मे ज्येष्ठो रामः

न हि न हि युक्तमभिहितं मया।

क ते ज्येष्ठो रामः प्रियसुत, सुतः सा क दुहिता

विदेहानां भर्तुर्निरतिशयभक्तिर्गुरूजने।

क वा सौमित्रिर्मा हतपितृकमासन्नमरणं

किमप्याहुः किं ते सकलजनशोकार्णवकरम्॥

iv) भरतः- क तत्रभवन् ममार्यो रामः । कासौ महाराजस्य प्रतिनिधिः । क सन्निदर्शनं सारवताम्।
कासौ प्रत्यादेशो राज्यलुब्धायाः कैकय्याः । क तत् पात्रं यशसः । कासौ नरपतेः पुत्रः । कासौ
सत्यमनुव्रतः।

मम पितुः प्रियं कर्तुं येन लक्ष्मीर्विसर्जिता।

तमहं द्रष्टुमिच्छामि दैवतं परमं मम॥

Q2) A) खालीलपैकी कोणत्याही दोघांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

[10]

Write reference to context of any two of the following.

i) युवतिरहितं लोकं कर्तुं यतश्छलिता वयम्।

ii) शून्यः प्राप्तो यदि रथोः भग्नो मम मनोरथः।

iii) अहं हि तस्मिन् नृपतौ विपन्ने जीवामि शून्यस्य रथस्य सूतः।

B) संस्कृतभाषायाम् उत्तराणि लिखत। (कान्यपि पञ्च)

[5]

i) द्वितीयाङ्के किं नाट्यतन्त्रं भासेन प्रयुक्तम्?

ii) सौमित्र इत्यनेन शब्देन क रामेण आहूतः ?

iii) विश्वजितो यज्ञस्य प्रवर्तयिता प्रज्वलधर्मप्रदीपः कः ?

iv) या वल्कलं सीतायै दत्तवती तस्याः नाम किम्?

v) दशरथस्य प्रपितामहः कः ?

vi) नन्दिलकः कः ?

Q3) A) मञ्जूषातः पदानि प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत। (कान्यपि पञ्च) [5]

(मञ्जूषा- विस्मयः, चक्षुषा, कौशल्या, चक्षुषेण, प्रतिवचनार्थिनीम्, गुणान्, सुमित्रा, कैकयी, स्मयः, शशाङ्कम्, दोषान्, रविम्, प्रमादान्)

i) दशरथस्य पत्नी, रामानुजस्य वनवासगामिनः जननी

ii) स्वः पुत्रः कुरुते पितुर्यदि वचः कस्तत्र भोः

iii) न त्वां पश्यामि

iv) त्रीन् कोऽभिधास्यति।

v) रामाभिधानमपरं जगतः

vi) मैथिलि, इव त्वां पश्यामि।

B) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा. [15]

Write an essay type of answer to any one of the following.

i) प्रतिमानाटकम् आणि वाल्मिकी ऋषींनी रचलेल्या रामायण महाकाव्याच्या कथेत भासाने काय फरक केला आणि का केला?

What differences are made by भास in the story of प्रतिमानाटकम् from the story of रामायण महाकाव्य composed by वाल्मिकी ऋषी, and why these differences are made by भास?

ii) प्रतिमानाटकम् मधील पहिल्या अंकाचे रसग्रहण करा.

Appreciate the first act of प्रतिमानाटकम्.

Q4) विवेचक टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

Write critical notes (any two)

i) प्रतिमानाटकम् मधील सुमन्त्र।

सुमन्त्र in प्रतिमानाटकम्

ii) प्रतिमानाटकम् मधील प्रतिमा ह्या कल्पनेची मांडणी.

Elaboration of the concept of प्रतिमा in प्रतिमानाटकम्.

iii) प्रतिमानाटके प्रतिमागृहप्रसङ्गः।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1230

[Total No. of Pages : 2

[6451]-812

T.Y.B.A.

ARABIC

CC-1E : Classical & Modern Prose & Translation
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35141)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Translate the following Quranic Surahs into English/Urdu. (Anytwo) [20]

- a) Al-Burooj
- b) Al-Hujrat
- c) Al-Infitar
- d) Al-Furqan

Q2) Translate the following Passages into English/Urdu. (Any two) [30]

(الف) النَّحْلَةُ حَيَوَانٌ صَغِيرٌ أَلْهَمَ اللَّهُ دِقَّةَ الصَّنْعَةِ فِي بِنَاءِ بَيْتِهَا، فَتَجْمَعُ فِيهِ الذَّخَائِرُ وَلَهَا أَرْبَعُ أَرْجُلٍ وَيَدَانِ، تَجْمَعُ بِهَا مِنْ عَرَقِ الْأَشْجَارِ وَالرُّهْرِ وَالثَّمَارِ. الرُّطُوبَاتِ الدُّهْنِيَّةِ الَّتِي تَبْنِي بِهَا بَيْتَهَا. وَلَهَا أَرْبَعَةُ أَجْنَحَةٍ خَفِيفَةٍ حَرِيرِيَّةٍ تَسْبَحُ بِهَا فِي جَوِّ السَّمَاءِ وَلَهَا حُمَةٌ حَادَّةٌ كَأَنَّهَا شَوْكَةٌ تُدَافِعُ بِهَا عَنْ نَفْسِهَا وَتَأْكُلُ مِنَ الثَّمَارِ وَتَمْتَصُّ رَحِيقَ الْأَزْهَارِ، وَتُخْرِجُ لَنَا مِنْ بَطْنِهَا عَسَلًا حُلْوًا لَذِيذًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ، فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ.

(ب) كُنَّا فِي بَيْتِ عَمَّنَا يَوْمَ الْخَمِيسِ الْمَاضِي، وَحَيْدَمَا عُدْنَا مِنَ الْمَسْجِدِ صَبَاحًا، وَأَخَذْنَا مَجْلِسَنَا فِي غُرْفَةٍ مِنْ غُرَفِ الْبَيْتِ، سَمِعْنَا صَوْتَ الْجَرَسِ مِنَ الْبَابِ، يَرِنُ بِشِدَّةٍ، فَعَرَفْنَا مَا جَدَّ أَنَّهُ بَائِعُ الصُّحُفِ، أَخْضَرَ صَحِيفَةَ الصَّبَاحِ، فَفَتَحَ الْبَابَ، وَأَخَذَ مِنَ الْبَائِعِ ثَلَاثَ صُحُفٍ، وَعَرَضَهَا عَلَيْنَا، فَأَخَذَ كُلُّ مَنَا صَحِيفَتَهُ الْمُخْتَارَةَ. وَبَدَأْنَا نَقْرَأُ، إِطْلَعْنَا عَلَى أَخْبَارٍ مَحَلِّيَّةٍ وَأَنْبَاءٍ عَالَمِيَّةٍ، وَحَصَلَتْ لَنَا مَعْلُومَاتٌ كَثِيرَةٌ، ثُمَّ قَالَ لِي مَا جَدَّ: حَظُّنَا سَعِيدٌ، الْجَوُّ دَافِئٌ الْيَوْمَ، وَالسَّمَاءُ صَافِيَةٌ، وَالشَّمْسُ سَاطِعَةٌ، نَسْتَطِيعُ أَنْ نَخْرُجَ بَعْدَ سَاعَةٍ لِنَتَنَزَّهَ فِي الْمَدِينَةِ.

P.T.O.

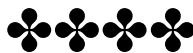
(ج) الْأَنْبُجُ شَجَرَةٌ فَآكِهَةٌ مِنْ أَقْدَمِ الْأَشْجَارِ الَّتِي غَرَسَتْهَا يَدُ الْإِنْسَانِ، وَأَوَّلُ ظُهُورِهَا كَانَ بِبِلَادِ الْهِنْدِ، وَثِمَارُهَا مُخْتَلِفَةٌ أَلَا حُجَامٌ، تَجْمَعُ رَائِحَتُهَا بَيْنَ رَائِحَةِ الْمَشْمَشِ وَرَائِحَةِ الْأَنَاسِ. وَقَشَرَتُهَا نَاعِمَةٌ وَلَحْمُهَا (لُبُّهَا) حُلْوٌ الْمَذَاقِ، دُولُونٌ بُرْتُقَالِيٌّ. وَأَشْجَارُهَا تَعِيشُ نَحْوَ مِائَةِ سَنَةٍ، وَثِمَارُهَا ذَاتُ فَوَائِدَ جَمَّةٍ، تُمْنَعُ أَمْرَضاً كَثِيرَةً، وَتُقَوِّى الْجِسْمَ وَتُنَقِّى الدَّمَ. وَقَدْ كَثُرَتْ زِرَاعَتُهَا الْآنَ بِالْبُلْدَانِ الْكَثِيرَةِ مِنَ الْعَالَمِ، وَهِيَ تَنْمُو فِي الْأَرْضِ الرَّمْلِيَّةِ أَوِ الصَّفْرَاءِ.

[10] Q3) a) Translate the following Passage into English.

حُجْرَةُ الدِّرَاسَةِ هِيَ الْمَكَانُ الَّذِي يَجْتَمِعُ فِيهِ الطُّلَابُ أَمَامَ الْأَسَاتِذَةِ الَّذِينَ يَشْرَحُونَ الدُّرُوسَ وَيَكْتُبُونَ التَّطْبِيقَاتِ عَلَى السَّبُورَةِ بِالطَّبَاشِيرِ وَكُلُّ طَالِبٍ يَجْلِسُ عَلَى الْكُرْسِيِّ وَأَمَامَهُ مَنْضَدَةٌ عَلَيْهَا الْكِتَابُ وَالْقَلَمُ وَالدَّفَاتِرُ وَعَلَى الْحَائِطِ خَرِيطَةُ الْهِنْدِ. الْعِلْمُ النَّافِعُ مَطْلُوبٌ. الشَّجَرَةُ الْمُثْمِرَةُ مَرْغُوبَةٌ. الْبَيْتُ الْكَبِيرُ مُرِيحٌ. السَّحَابُ الْكَثِيفُ فِي السَّمَاءِ.

[10] b) Translate the following passage into Arabic.

The right hand is better than the left hand. The acquiring knowledge is desired. The long journey is tiresome. The new book is in the library. I have purchased a precious watch. It is a place where a black board is found. It is used for explaining the lesson, writing the questions, answers and exercises for all Subjects. It is Place in which the teacher asks the students questions concerning the previous lessons.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1231

[Total No. of Pages : 4

[6451]-813

T.Y. B.A.

ECONOMICS

CC-1E : Indian Economic Development - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35153) (General Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrms wherever nessessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words (any Eight) : [16]

- a) What is mean by Economic Development?
- b) Define Economic Growth.
- c) State the concept of 'Developing countries'.
- d) Write the meaning of 'Developed countries'.
- e) State the meaning of 'Vicious circle of poverty'.
- f) Define 'Absolute poverty'.
- g) State any two External Battencks of Development process.
- h) What is full form of 'GII'.
- i) Who has developed concept of 'HDI'.
- j) In which year multidimensional poverty Index introduced?

Q2) Answer the following questions in 50 words (any four) [16]

- a) What are the indicators of Economic Development.
- b) State the need of Economic Development.
- c) What are the social characteristics of Developing countries.
- d) What are the causes of creating vicious circle?
- e) State the role of Human Resource in Economic Development.
- f) State the concept of Gender Development Index.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 100 words (any three) [18]

- a) Explain the difference between Economic Growth and Development.
- b) Explain the characteristics of Developed countries.
- c) Explain the characteristics of India as an Emerging Economy.
- d) Explain the Human Development Index In the context of India.

Q4) Answer the following questions in 200 words (any two) [20]

- a) Explain the Economic characteristics of Developing countries.
- b) Explain the capital constraints of Economic Development.
- c) Explain the Indicators of Economic Growth.

Total No. of Questions : 4]

PD-1231

[6451]-813

T.Y. B.A.

ECONOMICS

CC-1E : Indian Economic Development - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35153) (General Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) 'आर्थिक विकास' म्हणजे काय?
- ब) 'आर्थिक वृद्धी' ची व्याख्या द्या.
- क) 'विकसनशील देशांची' संकल्पना सांगा.
- ड) 'विकसित देशांचा' अर्थ लिहा.
- इ) 'दारिद्र्याच्या दृष्टचक्राचा' अर्थ सांगा.
- फ) 'निरपेक्ष दारिद्र्य' व्याख्या द्या.
- य) विकास प्रक्रियेतील कोणतेही दोन बाह्य अडथळे सांगा.
- र) 'GII' चे पूर्ण रूप द्या.
- ल) 'HDI' संकल्पना कोणी विकसित केली.
- व) बहुआयामी दारिद्र्य निर्देशांक ही संकल्पना कोणत्या वर्षी पासून अस्तीतवात आली.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) आर्थिक विकासाचे निर्देशक कोणते?
- ब) आर्थिक विकासाची गरज सांगा.
- क) विकसनशील देशांची सामाजीक वैशिष्ट्ये कोणती?
- ड) 'दारिद्र्याचे दृष्टचक्र' निर्माण होण्याची कारणे कोणती?
- इ) आर्थिक विकासातील मानवी संसाधनाची भूमिका सांगा.
- फ) लिंगभाव विकास निर्देशांक संकल्पना सांगा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) आर्थिक वृद्धी आणि विकास यातील फरक स्पष्ट करा.
 - ब) विकसित देशांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - क) उदयोन्मुख अर्थव्यवस्था म्हणून भारतीय अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ड) भारताच्या संदर्भात मानव विकास निर्देशांक स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) विकसनशिल देशांची आर्थिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ब) आर्थिक विकासातील भांडवली अडथळे स्पष्ट करा.
 - क) आर्थिक वृद्धीचे निर्देशक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1232

[6451]-814

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1E : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35163)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight of the following : (20 words)

[16]

- a) Define Modern Political Analysis.
- b) Define : Political Science.
- c) State any two reasons for the origin modern Political Analysis.
- d) Define Political System.
- e) What is Numerical approach?
- f) Who wrote the book 'The Political System'?
- g) What is 'Sub-Political Culture'?
- h) Define : Political Socialization?
- i) Who wrote the book 'Comparative Politics'.
- j) State any two types of Political Socialization.

P.T.O.

Q2) Write any four short notes (50 words)

[16]

- a) Civic culture
- b) Political Party
- c) Legal approach
- d) Empiricism
- e) Political System
- f) Pressure Group

Q3) Answer any three of the following (100 words)

[18]

- a) Modern Political Analysis : Nature.
- b) Analyse Gabriel Almonds classification of Political System.
- c) Discuss basic Elements of Political Culture.
- d) State the types of Political Socialization.

Q4) Answer any two of the following (200 words)

[20]

- a) Discuss various functions of Political System?
- b) Explain the difference between traditional and modern Political Approaches.
- c) Explain various agencies of Political Socialization.

Total No. of Questions : 4]

PD1232

[6451]-814

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1E : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) आधुनिक राजकीय विश्लेषण व्याख्या लिहा.
- ब) राज्यशास्त्राचा अर्थ.
- क) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाच्या उदयाची कारणे कोणतेही दोन लिहा?
- ड) राजकीय व्यवस्था, व्याख्या लिहा.
- इ) संख्यात्मक दृष्टिकोण म्हणजे काय?
- फ) 'The Political System' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- य) राजकीय उपसंस्कृती म्हणजे काय?
- र) 'राजकीय सामाजिकरण' व्याख्या लिहा.
- ल) 'Comparative Politics' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- व) राजकीय सामाजिकरणाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) नागरी संस्कृती
- ब) राजकीय पक्ष
- क) कायदे विषयक दृष्टिकोन
- ड) अनुभववाद
- इ) राजकीय व्यवस्था
- फ) दबाव गट

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाचे स्वरूप लिहा.
- ब) गॅब्रियल आमंड प्रणित राजकीय व्यवस्था वर्गीकरणाचे विश्लेषण करा.
- क) राजकीय संस्कृतीचे मूलभूत घटक स्पष्ट करा.
- ड) राजकीय सामाजिकरणाचे प्रकार सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) राजकीय व्यवस्थेची विविध कार्याची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) परंपरागत आणि आधुनिक राजकीय दृष्टिकोनातील फरक स्पष्ट करा.
- क) राजकीय सामाजिकरणाच्या विविध साधनांची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1233

[Total No. of Pages : 4

[6451]-815

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-1E : Local Self Government in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35164)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight of the following : (20 words)

[16]

- a) When was established Vasantao Naik Committee?
- b) Explain the two recommendations of P.B. Patil Committee.
- c) Explain the two functions of Chief Executive officer.
- d) Explain the two main functions of Zilla Parishad.
- e) What is Gramsabha?
- f) Which British officer first empowered to Grampanchayats?
- g) Who is the executive head of Panchayat Samiti?
- h) What is collective development programme?
- i) Explain meaning of Article - 243.
- j) Explain two main functions of Sarpanch.

P.T.O.

Q2) Write any four of the following short notes (in 50 words) **[16]**

- a) Community development programme.
- b) Panchayat Samiti Members.
- c) Gram Sevak
- d) Vasantao Naik Committee
- e) Sarpanch
- f) Structure of Zilla Parishad

Q3) Answer any three of the following questions (in 100 words) **[18]**

- a) Explain the power and functions of Zilla Parishad.
- b) Explain the features of community development programme.
- c) Explain the importance of 73rd Constitutional Amendment.
- d) Explain the role of Block Development officer (BDO).

Q4) Answer any two of the following questions (200 words) **[20]**

- a) Explain the Recommendations of Vasantao Naik Committee.
- b) Discuss the development of local self Government in British Period.
- c) Explain the role and functions of Chief Executive Officer (CEO).

Total No. of Questions : 4]

PD1233

[6451]-815

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-1E : Local Self Government in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35164)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) वसंतराव नाईक समिती केंव्हा स्थापन झाली?
- ब) पी.बी. पाटिल समितीच्या दोन शिफारशी स्पष्ट करा.
- क) मुख्यधिकाऱ्याचे दोन कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) जिल्हा परिषदेचे दोन मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) ग्रामसभा म्हणजे काय?
- फ) कोणत्या ब्रिटीश अधिकाऱ्याने सर्वप्रथम ग्रामपंचायतीना अधिकार दिले?
- य) पंचायत समितीचा कार्यकारी प्रमुख कोण असतो?
- र) समुदाय विकास कार्यक्रम म्हणजे काय?
- ल) कलम-243 अर्थ स्पष्ट करा.
- व) सरपंचाची दोन मुख्य कार्ये सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) समुदाय विकास कार्यक्रम
- ब) पंचायत समिती सदस्य
- क) ग्रामसेवक
- ड) वसंतराव नाईक समिती
- इ) सरपंच
- फ) जिल्हा परिषद रचना

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) जिल्हा परिषदेचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) समुदाय विकास कार्यक्रमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) 73 व्या घटना दुरुस्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) गट विकास अधिकाऱ्यांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) वसंतराव नाईक समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- ब) 'ब्रिटिश कालखंडातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा विकास' चर्चा करा.
- क) मुख्याधिकाऱ्यांची (CEO) भूमिका व कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1234

[Total No. of Pages : 4

[6451]-816

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-1E : Indian National Movement (1885-1947)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35174)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words each. [15]

- a) State the for the rise of nationalism in India.
- b) Review the moderate and Extremist wings of the congress.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words each. [15]

- a) Review Gandhiji's non-cooperation movement.
- b) Review the revolutionary movement in India.

Q3) Write answer to any two of the following questions in 200 words each. [20]

- a) Write a note on the Muslim League and Hindu Mahasabha by explaining two nation theory.
- b) Write a note on Subhash Chandra Bose and the Azad Hind Fauja.
- c) Review the Mountbatten plan.
- d) Take a look at the farmer's movement.

P.T.O.

Q4) Write the short notes on any four of the following.

[20]

- a) Sir A. O. Hume
- b) Women's Movement
- c) Cripp's' Mission
- d) Maulana Abul Kalam Azad
- e) Partition of India
- f) Labour movement

Total No. of Questions : 4]

PD-1234

[6451]-816

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-1E : Indian National Movement (1885-1947)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]
अ) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.
ब) काँग्रेसच्या मवाळ व जहाल राष्ट्रवादाचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]
अ) म.गांधीजींच्या असहकार चळवळीचा आढावा घ्या.
ब) भारतातील क्रांतीकारी चळवळीचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]
अ) द्वि राष्ट्रवाद सिद्धांत म्हणजे काय ते सांगून मुस्लिम लीग व हिंदू महासभा या संघटनांच्या आढावा घ्या.
ब) सुभाषचंद्र बोस व आझाद हिंद फौज याबाबत माहिती लिहा.
क) माऊंटबॅटन योजनेचा आढावा घ्या.
ड) शेतकरी चळवळीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) सर. ए. ओ. ह्यूम
- ब) स्त्रीयांची चळवळ
- क) क्रिप्स मिशन
- ड) मौलाना अबुल कलाम आझाद
- इ) भारताची फाळणी
- फ) कामगार चळवळ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1235

[6451]-817

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

HISTORY

**CC-2E: History of Civilization-World Civilization and Heritage Part - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35175) (Gen. Paper - III)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (only one) [15]

a) Narrate the different types of stone age culture.

OR

b) Write down about contribution of china culture.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (only one) [15]

a) Discuss the features of Indus valley civilization.

OR

b) Write down the social and cultural life of vedic culture.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (only Two) [20]

a) Write down information of 'Sabha' and 'Samiti'.

b) How did the Egypt civilization end.

c) Write down the town planning of Indus valley civilization.

d) Narrate the 'Solah Sanskar' of vedic culture.

Q4) Short Notes. (only Four) [20]

a) Vedic literature

b) Primitive man

c) Mesopotemian culture

d) Pharoh

e) Ashram Vyavstha

f) The Great Bath

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1235

[6451]-817

T.Y.B.A.

HISTORY

CC-2E: History of Civilization-World Civilization and Heritage Part - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35175) (Gen. Paper - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) अश्मयुगीन कालखंडातील विविध प्रकार सांगा.
किंवा
ब) चीनच्या संस्कृतीच्या योगदानाबद्दल लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) सिंधु संस्कृतीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
किंवा
ब) वैदिक संस्कृतीतील सामाजिक व सांस्कृतिक जीवनाची माहिती लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) सभा व समितीची माहिती लिहा.
ब) इजिप्त संस्कृतीचा शेवट कसा झाला ?
क) सिंधु संस्कृतीची नगररचना लिहा.
ड) वैदिक संस्कृतीतील सोळा संस्काराबद्दल सांगा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) वैदिक साहित्य
ब) आदिमानव
क) मेसोपोटेमियन संस्कृती
ड) फ्रॉह
इ) आश्रमव्यवस्था
फ) महास्नानगृह

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1237

[Total No. of Pages : 4

[6451]-819

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**CC - 1E - GG-310(A) : Geography of Disaster Management - I
(2019 Pattern)(CBCS) (Semester - V) (35204)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Write Answers of following questions in 20 words. (Any Eight) : [16]

- a) Define Disaster Management.
- b) Write definition of Manmade Disaster.
- c) What is mean by Hazard?
- d) Write any two names of earthquake prone region in India.
- e) Give any four example of Biological Disaster.
- f) What is Rehabilitation?
- g) Name any two function of health department in Disaster Management.
- h) What is Cloud Burst?
- i) Define Cyclone.
- j) What is Drought?

P.T.O.

Q2) Write Answer of the following questions in 50 words (Any Three) :[18]

- a) Write aims and objective of Disaster Management.
- b) Write short notes on Geographical Condition and Disaster.
- c) Explain in shorts role of media in Disaster Management.
- d) Write causes of flood.

Q3) Write Answer of following questions in 150 words (Any Two) : [16]

- a) Explain the role of revenue department in Disaster Management.
- b) Explain the pre Disaster stage of Disaster Management.
- c) Explain the effects of Hailstorm on Agriculture.

Q4) Write Answer of following question in 300 words (Any One) : [20]

- a) Define Disaster and explain its classification in detail.
- b) Explain causes and effects of drought

Total No. of Questions : 4]

PD-1237

[6451]-819

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

CC - 1E - GG-310(A) : Geography of Disaster Management - I

(2019 Pattern)(CBCS) (Semester - V) (35204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) आपत्ती व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा.
ब) मानवनिर्मित आपत्तीची व्याख्या लिहा.
क) संकट म्हणजे काय?
ड) भारतातील कोणत्याही दोन भूकंपग्रस्त प्रदेशांची नावे सांगा.
इ) जैविक आपत्तीची कोणतेही चार उदाहरणे द्या.
फ) पुर्नवसन म्हणजे काय?
य) आपत्ती व्यवस्थापनात आरोग्या विभागाची दोन कार्ये लिहा.
र) ढगफुटी म्हणजे काय?
ल) आवर्ताची व्याख्या लिहा.
व) अवर्षण म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) आपत्ती व्यवस्थापनाचे ध्येय आणि उद्दिष्ट्ये लिहा.
- ब) भौगोलिक परिस्थिती आणि आपत्ती – टिप लिहा.
- क) आपत्ती व्यवस्थापनात प्रसारमाध्यमांची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) पूराची कारणे लिहा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [16]
- अ) आपत्ती व्यवस्थापनातील महसूल विभागाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) आपत्ती व्यवस्थापनाचा आपत्ती पूर्व टप्पा स्पष्ट करा.
- क) गारपीटीचे कृषीवर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]
- अ) आपत्तीची व्याख्या सांगून आपत्तीचे वर्गीकरण सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) अवर्षणाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1238

[Total No. of Pages : 4

[6451]-820

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**CC-1E GG 310 (A) : Geography of Tourism - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35205)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any eight) **[16]**

- a) What is seasonal tourism?
- b) Define foreign tourist.
- c) Write any two sport tourist centers in India.
- d) Write any two historical tourist places in India.
- e) What is long stay tourism?
- f) What is National Park?
- g) What is Eco friendly tourism?
- h) Write any two advantages of air transport in tourism.
- i) Write any two qualities of tourist guide.
- j) Write the names of electronic media that support.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each. (Any three) **[18]**

- a) Tourism is a basic need of Mankind. Explain in short.
- b) State the Indian Government Programs for tourism development.
- c) Sanctuaries and tourism.
- d) State the importance of waterway in tourism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each. (Any two) [16]

- a) Give an account of tourism development in India.
- b) Describe the importance of Historical factors in tourism.
- c) Explain the role of media in tourism development.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each. (Any one) [20]

- a) Explain in detail physical factors affecting tourism development.
- b) What is tourism? Classify tourism on the basis of purpose with suitable examples.

Total No. of Questions : 4]

PD1238

[6451]-820

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC-1E GG 310 (A) : Geography of Tourism - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) हंगामी पर्यटन म्हणजे काय?
- ब) परदेशी पर्यटकाची व्याख्या सांगा.
- क) भारतातील कोणत्याही दोन क्रिडा पर्यटन केंद्राची नावे सांगा.
- ड) भारतातील कोणतेही दोन ऐतिहासिक पर्यटन स्थळे सांगा.
- इ) दिर्घकालीन पर्यटन म्हणजे काय?
- फ) राष्ट्रीय उद्यान म्हणजे काय?
- य) पर्यावरण पूरक पर्यटन म्हणजे काय?
- र) पर्यटनात हवाई वाहतूकीचे दोन फायदे सांगा.
- ल) पर्यटन मार्गदर्शकाचे कोणतेही दोन गुण लिहा.
- व) पर्यटनास सहाय्यक इलेक्ट्रॉनिक प्रसार माध्यमांची नावे सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) पर्यटन मानवाची मुलभूत गरज आहे. थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) पर्यटन विकासासाठी भारत सरकारचे उपक्रम सांगा.
- क) अभयारण्ये व पर्यटन.
- ड) पर्यटनात जलवाहतूकीचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) भारतातील पर्यटन विकासाचा वृत्तांत लिहा.
- ब) पर्यटन विकासात ऐतिहासिक घटकांचे महत्व स्पष्ट करा.
- क) पर्यटन विकासात प्रसार माध्यमांची भूमिका सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) पर्यटन विकासावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) पर्यटन म्हणजे काय? उद्देशाच्या अधारे पर्यटनाचे उदाहरणासह सविस्तर वर्गीकरण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1239

[6451]-821

T.Y.B.A.

**CC-1E : PUBLIC ADMINISTRATION
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35445)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words).

[16]

- a) Write the definition of Public Administration.
- b) Full forms of POSDCORB.
- c) What is e-governance?
- d) Write two goals of New Public Administration.
- e) Importance of Minnowbrook conference.
- f) What is Bureaucracy?
- g) State two feature of Legal Approach.
- h) What is Good Governance?
- i) What is decision making?
- j) What is Public-Private Partnership?

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions (50 words).

[16]

- a) Historical approach
- b) Nature of Public Administration
- c) Features of e-governance.
- d) Importance of administration
- e) Rise of New Public Administration
- f) Limitation of e-governance

Q3) Attempt any three questions (100 words).

[18]

- a) State principles of Good Governance.
- b) Explain the importance of Public Administration.
- c) State the features of New Public Administration.
- d) Explain Behavioural Approach.

Q4) Attempt any two questions (200 words).

[20]

- a) Explain traditional approach of Public Administration.
- b) State objective of New Public Administration.
- c) What is e-Governance? Explain its features.

Total No. of Questions : 4]

PD1239

[6451]-821

T.Y.B.A.

CC-1E : PUBLIC ADMINISTRATION
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35445)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा.

[16]

- अ) लोकप्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- ब) पोस्टस्क्रॉबचे पूर्ण रूप.
- क) ई-प्रशासन म्हणजे काय?
- ड) नवलोक प्रशासनाचे दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.
- इ) मिनबुक परिषदेचे महत्त्व.
- फ) नोकरशाही म्हणजे काय?
- य) वैधानिक दृष्टिकोनाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- र) सुशासन म्हणजे काय?
- ल) निर्णय निर्धारण म्हणजे काय?
- व) सार्वजनिक खाजगी भागीदारी म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा.

[16]

- अ) ऐतिहासिक दृष्टिकोन
- ब) लोकप्रशासनाचे स्वरूप
- क) ई-प्रशासनाची वैशिष्ट्ये
- ड) प्रशासनाचे महत्त्व
- इ) नव लोकप्रशासनाचा उदय
- फ) ई-प्रशासनाच्या मर्यादा

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[18]

- अ) सुशासनाची तत्वे सांगा.
- ब) लोकप्रशासनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) नवलोक प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) वर्तनवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) लोकप्रशासनाचा पारंपारिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) नवलोक प्रशासनाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- क) ई-प्रशासन म्हणजे काय? ई-प्रशासनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1240

[Total No. of Pages : 4

[6451]-822

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**CC-1E : Local Self Government in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35446)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any eight of the following questions (in 20 words)

[16]

- a) What is democratic decentralization?
- b) In which year Balwantraoi Mehta Committee was appointed?
- c) State two functions of municipal corporation.
- d) Name any four municipal corporations in Maharashtra.
- e) State the sources of income of municipal council.
- f) Name the four cantonment boards of Maharashtra.
- g) When was the 74th amendment passed?
- h) Who appoints the divisional commissioners?
- i) By which constitutional amendment did urban local self government bodies get constitutional status?
- j) What is urbanization?

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions (in 50 words)

[16]

- a) Origin of Urban Local Self Government.
- b) 12th schedule
- c) Mayor
- d) Income sources of municipal corporation.
- e) Functions of divisional commissioners.
- f) 74th Amendment and Reservation.

Q3) Attempt any three questions (in 100 words)

[18]

- a) Explain the scope of local self Government.
- b) State the provisions of the 74th Amendment.
- c) Explain the control of the state Government over the urban local bodies.
- d) Explain the powers and functions of collectors.

Q4) Attempt any two questions (in 500 words)

[20]

- a) Explain the meaning and importance of local self Government.
- b) State the structure functions and powers of the contonment boards.
- c) Explain the problems of urban local self Government institute.

Total No. of Questions : 4]

PD1240

[6451]-822

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**CC-1E : Local Self Government in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35446)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) लोकशाही विकेंद्रीकरण म्हणजे काय?
- ब) बलवंतराय मेहता समिती कोणत्या वर्षी नेमण्यात आली?
- क) महानगरपालिकेची दोन कार्ये सांगा.
- ड) महाराष्ट्रातील कोणत्याही चार महानगरपालिकांची नावे सांगा.
- इ) नगरपालिकेच्या उत्पन्नाची साधने सांगा.
- फ) महाराष्ट्रातील चार छावणी क्षेत्रांची नावे सांगा.
- य) 74 वी घटनादुरुस्ती केंव्हा झाली?
- र) विभागीय आयुक्तांची नियुक्ती कोण करतात?
- ल) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना घटनात्मक दर्जा कोणत्या घटनादुरुस्तीने मिळाला?
- व) शहरीकरण म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा उगम
- ब) बारावे परिशिष्ट
- क) महापौर
- ड) महानगरपालिकेच्या उत्पन्नाची साधने
- इ) विभागीय आयुक्तांची कार्ये
- फ) 74 वी घटनादुरुस्ती आणि आरक्षण

प्र.3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दांत)

[18]

- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) 74 व्या घटनादुरुस्तीतील तरतूदी सांगा.
- क) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांवर राज्य सरकारचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- ड) जिल्हाधिकाऱ्यांचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (500 शब्दात)

[20]

- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा अर्थ व महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) छावणी क्षेत्राची रचना, कार्ये व अधिकार सांगा.
- क) स्थानिक स्वराज्य संस्थापुढील समस्या स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1241

[Total No. of Pages : 3

[6451]-823

T.Y.B.A.

संगीत

CC-1E (G5) : राग संगीत गायन

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32517) (35213)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) पुरिया धनाश्री, जयजयवंती यापैकी कोणत्याही एका रागातील मध्यलय ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

ब) मुलतानी, रागेश्री यापैकी कोणत्याही एका रागाचा स्वरविस्तार लिहा. [5]

प्र.2) अ) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची आरोह-अवरोह, पकड यासह संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका लिहा. [5]

i) एकताल

ii) त्रिताल

iii) आडाचौताल

प्र.3) अ) एका वाक्यात उत्तरे द्या. [8]

i) रागेश्री रागात कोणता स्वर वर्ज्य आहे?

ii) जयजयवंती रागाचा थाट कोणता?

iii) मुलतानी रागाचा थाट कोणता?

iv) जोडराग म्हणजे काय?

P.T.O.

ब) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- i) स्वयंभू स्वर – सहाय्यक नाद
- ii) रागांग राग
- iii) अनिबद्ध गान
- iv) जनक राग

प्र.4) अ) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- i) पं. भीमसेन जोशी
- ii) पं. जितेंद्र अभिषेकी
- iii) श्रीमती मोगुबाई कुर्डीकर

ब) निबंध लिहा. (कोणताही एक) [10]

- i) पार्श्वगायन
- ii) रागसंगीत व जनरूची
- iii) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे

Total No. of Questions : 4]

PD1241

[6451]-823

T.Y.B.A.

संगीत

CC-1E (G5) : तबला

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32517) (35213)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
प्र.1) अ) घन वाद्य व अवनद्ध वाद्य यांतील परस्पर संबंध लिहा.	[10]
ब) अवनद्ध वाद्यांविषयी लिहा.	[5]
प्र.2) अ) पाश्चात्य तालवाद्यांची संक्षिप्त माहिती लिहा.	[10]
ब) घन वाद्यांविषयी लिहा.	[5]
प्र.3) अ) अवनद्ध वाद्यांचा थोडक्यात इतिहास लिहा.	[8]
ब) तबला आणि पखवाज या वाद्यांचा तुलनात्मक अभ्यास लिहा.	[12]
प्र.4) अ) बाज व बनावट या दृष्टिकोनातून तबल्याचे चर्मवाद्यांतील महत्व स्पष्ट करा.	[10]
ब) घन वाद्य व अवनद्ध वाद्य यांतील परस्पर संबंध लिहा.	[10]

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1242

[Total No. of Pages : 4

[6451]-824

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1C : Industrial and Organizational Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (any four) **[20]**

- a) Write the meaning of Industrial and Organizational Psychology.
- b) Describe the time and motion study.
- c) Explain the psychological principles in training.
- d) What is promotion?
- e) Write the Herzberg's hygiene factors and motivators of theory of work motivation.
- f) Explain the self-efficacy theory of motivation.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[20]**

- a) State the subject matter of industrial and organizational psychology.
- b) Write the future of industrial and organizational psychology.
- c) Explain the weighted checklist.
- d) Explain the self-discipline model of motivation.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (any one) **[20]**

- a) Describe in details the personnel recruitment techniques.
- b) What is job performance evaluation? Describe the sources of performance evaluation.

Q4) Write short notes (any two). **[10]**

- a) Hawthorne study
- b) Interview technique
- c) Work motivation
- d) Goal setting theory of motivation

Total No. of Questions : 4]

PD1242

[6451]-824

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1C : Industrial and Organizational Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा अर्थ लिहा.
- ब) काल व गती अध्ययन विषद करा.
- क) प्रशिक्षणातील मानसशास्त्रीय तत्वे स्पष्ट करा.
- ड) पदोन्नती म्हणजे काय?
- इ) हर्झबर्गचे कार्य प्रेरणाविषयक स्वास्थ्य घटक आणि प्रेरक घटक लिहा.
- फ) प्रेरणाविषयक स्व-सामर्थ्य सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा अभ्यास विषय सांगा.
- ब) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा भविष्यकाळ लिहा.
- क) भारीत चिन्हांकन सूचीचे वर्णन करा.
- ड) स्वयंशिस्त प्रेरणा प्रारूप विषद करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) कर्मचारी भरती तंत्रांचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) कार्यनिर्वर्तन मूल्यमापन म्हणजे काय? निर्वर्तन मूल्यमापनाचे स्रोत विषद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

[10]

- अ) हॉथॉर्न अभ्यास
- ब) मूलाखत तंत्र
- क) कार्य प्रेरणा
- ड) प्रेरणा विषयक ध्येय-न्यासीकरण सिद्धांत

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1243

[Total No. of Pages : 4

[6451]-825

T.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHTS

CC-1E : Gandhian Movements and Followers of Gandhism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35233) (Gen-III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Briefly state the role of Gandhi in Khilafat Movement.
- b) Briefly explain the nature of Non-Cooperation movement.
- c) Satyagrahi Samajvada: An ideal social system, explain in brief
- d) Briefly explain the role of Dada Dharmadhikari in relation to Social reconstruction.
- e) Briefly explain Jay Prakash Narayan's views on Total Revolution.

Q2) Answer any Two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Briefly explain the background of Champaranya Satyagraha
- b) Briefly explain the role of Vinoba Bhave in the Gramdan Movement.
- c) Briefly explain the Social View of Dada Dharmadhikari.
- d) Briefly explain the influence of Gandhi on the life of Jay Prakash Narayan.

P.T.O.

Q3) Write short notes in 100 words each (any three)

[15]

- a) Kheda Satyagraha
- b) Shramadan
- c) Sarvodaya
- d) Salt March
- e) Bhoodan Movement

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words.

[20]

- a) Explain the impact of Kheda Satyagraha on Society.
- b) Explain in detail the importance of Gandhian Thought in the life of Vinoba Bhave.

Total No. of Questions : 4]

PD1243

[6451]-825

T.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHTS

CC-1E : Gandhian Movements and Followers of Gandhism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35233) (Gen-III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) खिलाफत चळवळीमधील गांधीजींची भूमिका थोडक्यात सांगा.
- ब) असहकार चळवळीचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.
- क) सत्याग्रही समाजवाद : एक आदर्श समाजव्यवस्था, थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) सामाजिक पुनर्रचनेसंदर्भात दादा धर्माधिकारी यांची भूमिका थोडक्यात विशद करा.
- इ) जयप्रकाश नारायण यांचे पूर्णक्रांतीचे विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) चंपारण सत्याग्रहाची पार्श्वभूमी थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) ग्रामदान चळवळीतील विनोबा भावेंची भूमिका थोडक्यात विशद करा.
- क) धर्माधिकारी यांचे सामाजिक विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) दादा जयप्रकाश नारायण यांच्या जीवनावरील गांधीजींचा प्रभाव थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.3) 100 शब्दात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) खेडा सत्याग्रह
- ब) श्रमदान
- क) सर्वोदय
- ड) मिठाचा सत्याग्रह
- इ) भूदान चळवळ

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) खेडा सत्याग्रहाचा तत्कालीन समाजावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) विनोबा भावेंच्या जीवनातील गांधी विचारांचे महत्त्व सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1244

[Total No. of Pages : 4

[6451]-826

T.Y.B.A.

YOGA

CC-1EG3 : Yogvidya-V

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35243)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions must be resolved.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any of the following five questions in one sentence.

[5]

- a) What is the main meaning of yoga?
- b) What are the names of the two meditative Asanas?
- c) What are the names of the two Bandhas?
- d) What is the type of Halasana?
- e) What are the goals of traditional yoga?
- f) Who is known as Yogasutrakar?
- g) Explain the Definition of Asanas?

Q2) Write the short note (Any two).

[10]

- a) Yam
- b) Niyam
- c) Shirshasana

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words.

[20]

- a) Explain traditional yoga?
- b) Explain the concept of mental health?
- c) Explain the importance of meditation?

Q4) Answer any one of the following question in detail.

[15]

- a) Explain the importance of Pranayama by its names?
- b) Explain the importance of yoga in the development of sports?

Total No. of Questions : 4]

PD1244

[6451]-826

T.Y.B.A.

YOGA

CC-1EG3 : Yogvidya-V

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे द्या.

[5]

- अ) योगाचा प्रमुख अर्थ सांगा.
- ब) दोन ध्यानात्मक आसनांची नावे सांगा.
- क) दोन बंधाची नावे सांगा.
- ड) हलासनाचा प्रकार कोणता?
- इ) पारंपारिक योगाचे ध्येय कोणते?
- फ) योगसुत्रकार म्हणुन कोणास संबोधले जाते?
- य) आसनांची व्याख्या सांगा.

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) यम
- ब) नियम
- क) शिर्षासन

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या.

[20]

- अ) पारंपारीक योग वर्णन करा.
- ब) मानसिक स्वास्थ्य स्पष्ट करा.
- क) ध्यानाचे महत्त्व विषद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- अ) प्राणयामांची नावे सांगून महत्त्व विषद करा.
- ब) क्रिडा क्षेत्रातील विकासात योगाचे योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1245

[6451]-827

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1E-G-3: Social Changes in Sociology - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35263)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each. (Any Eight)[16]

- a) Which factors are studied in social change?
- b) Which are the stages of social change?
- c) What is downward change?
- d) State the two factors that inspire social change.
- e) Define 'society'.
- f) Which is the purpose of creation to the society?
- g) What is rural society?
- h) What is Urban society?
- i) Which are the natural factors involved in the process of social change?
- j) Which are the technical components of social change?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each. (Any Four)[16]

- a) Explain the concept of social change?
- b) Explain the scope of social change?
- c) Explain the origin of society?
- d) Explain the classification of society according to time and place?
- e) Explain how the political factors is responsible for social change?
- f) Explain the importance of ideological factor in social change?

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (Any Three)[18]

- a) Explain the importance of social change?
- b) Explain the classification of Indian society?
- c) Explain the difference between traditional and modern society?
- d) Explain the cultural factor is important in social change?

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each. (Any Two)[20]

- a) Explain the obstacles in the way of social change?
- b) Explain the features of modern society?
- c) Explain the factors that affect the process of social change?

Total No. of Questions : 4]

PD1245

[6451]-827

T.Y.B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1E-G-3: Social Changes in Sociology - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35263)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) सामाजिक परिवर्तनात कोणत्या घटकांचा अभ्यास केला जातो?
- ब) सामाजिक परिवर्तनाच्या अवस्था कोणत्या आहेत?
- क) अधोगामी परिवर्तन म्हणजे काय?
- ड) सामाजिक परिवर्तनाला प्रेरणा देणारे दोन घटक सांगा.
- इ) समाजाची व्याख्या द्या.
- फ) समाजाची निर्मिती किंवा उदय कोणत्या उद्देशाने झाला?
- य) ग्रामीण समाज म्हणजे काय?
- र) नागरी समाज म्हणजे काय?
- ल) सामाजिक परिवर्तन प्रक्रियेतील नैसर्गिक घटकांमध्ये कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?
- व) सामाजिक परिवर्तनाचे तांत्रिक घटक कोणते आहेत?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक परिवर्तनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) समाजाचा उदय कसा झाला हे स्पष्ट करा.
- ड) काळानुसार व स्थानानुसार समाजाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- इ) सामाजिक परिवर्तनास राजकीय घटक कसा कारणीभूत आहे? स्पष्ट करा.
- फ) सामाजिक परिवर्तनातील वैचारीक घटकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) सामाजिक परीवर्तनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय समाजाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- क) परंपरागत समाज व आधुनिक समाज यातील फरक स्पष्ट करा.
- ड) सामाजिक परीवर्तनात संस्कृती घटक महत्त्वपूर्ण आहे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सामाजिक परीवर्तनाच्या मार्गातील अडथळे स्पष्ट करा.
- ब) आधुनिक समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक परीवर्तन प्रक्रियेवर परीणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1246

[Total No. of Pages : 4

[6451]-828

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

CC-1E G-3 : India's National Security Policy & Strategy - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35273)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the Following questions in 100 words each. (Any Three) [15]

- a) State the National Security Council after 1990.
- b) Explain the Scope of National Security.
- c) What is National Security?
- d) What is foreign policy?
- e) State the Joint Intelligence Committee.

Q2) Answer the Following questions in 300 words each.(Any one) [15]

- a) State the linkages between Foreign and Defence policy.
- b) Explain the aims and importance of India's Defence Policy.

Q3) Answer the Following questions in 200 words each. (Any Two) [20]

- a) Evolution of India's Defence policy.
- b) State the National Intelligence Grid Make after Kargil.
- c) State the concept of India's National Security.
- d) Explain the Determinants of India's foreign Policy.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any Four) :

[20]

- a) Objectives of India's Defence policy
- b) Chief of Staff Committee
- c) Evolution of India's Foreign policy
- d) Importance of National Security
- e) Defence Policy
- f) Basic Principles of India's foreign Policy

Total No. of Questions : 4]

PC-1246

[6451]-828

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

CC-1E G-3 : India's National Security Policy & Strategy - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- अ) 1990 नंतर राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद सांगा.
ब) राष्ट्रीय सुरक्षेची व्याप्ती स्पष्ट करा.
क) राष्ट्रीय सुरक्षा म्हणजे काय?
ड) परराष्ट्रीय धोरण म्हणजे काय?
इ) संयुक्त इंटेलिजन्स कमिटी सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [15]
- अ) परराष्ट्रीय व संरक्षण धोरणातील संबंध सांगा.
ब) भारताच्या संरक्षण धोरणाचे हेतू व महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) भारताच्या संरक्षण धोरणाचे मूल्यमापन करा.
ब) कारगिल नंतर राष्ट्रीय इंटेलिजन्स ग्रीड सांगा.
क) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना सांगा.
ड) भारताच्या संरक्षण धोरणाचे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) संरक्षण धोरणाचे उद्दिष्टे
- ब) चीफ ऑफ स्टाफ कमिटी
- क) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे मूल्यमापन
- ड) राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्व
- इ) संरक्षण धोरण
- फ) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाची मुलभूत तत्वे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1247

[Total No. of Pages : 4

[6451]-829

T.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC - 1E : Indian Social Problems

(2019 Pattern) (Semester - V) (35433)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one question in 500 words :

[14]

- a) What is the current situation of Agriculture based economy? Explain challenges in the field of Agriculture development.

OR

- b) How does the caste system continue to influence social dynamics and opportunities in modern India?

Q2) Answer any one question in 500 words :

[14]

- a) What are the primary causes of poverty in India and how does it impact different sections of society?

OR

- b) What are the main challenges faced by women in India and how do they vary across different regions and socio-economic backgrounds?

Q3) Answer any one question in 500 words :

[14]

- a) How prevalent is child labor in India and what are the factors contributing to its persistence despite legal regulations?

OR

- b) How does religious intolerance manifest in Indian society and what are its implications for social cohesion and harmony?

P.T.O.

Q4) Answer any one question in 500 words :

[14]

- a) What role does media play in perpetuating or challenging stereotypes and social norms in Indian society?

OR

- b) How do mental health issues such as depression and anxiety manifest in Indian communities and what are the barriers to seeking treatment?

Q5) Write Short notes on (any two) :

[14]

- a) Corruption
- b) Problem of Drinking Water
- c) Problem of urban housing
- d) Migration

[6451]-829
T.Y. B.A.
SOCIAL WORK
CC - 1E : Indian Social Problems
(2019 Pattern) (Semester - V) (35433)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर द्या. [14]

- अ) कृषी आधारित अर्थव्यवस्थेची सद्यस्थिती काय आहे? कृषी विकासाच्या क्षेत्रातील आव्हाने स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) आधुनिक भारतातील सामाजिक गतिशीलता आणि संधींवर जातिव्यवस्थेचा प्रभाव कसा पडतो?

प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या. [14]

- अ) भारतातील गरिबीची प्राथमिक कारणे कोणती आहेत आणि त्याचा समाजातील विविध घटकांवर कसा परिणाम होतो?

किंवा

- ब) भारतातील महिलांसमोरिल मुख्य आव्हाने कोणती आहेत आणि विविध क्षेत्रांमध्ये आणि सामाजिक आर्थिक पार्श्वभूमीत त्या कशा बदलतात?

प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या. [14]

- अ) भारतात बालमजुरी किती प्रचलित आहे आणि कायदेशीर नियम असूनही ते कायम राहण्यास कोणते घटक कारणीभूत आहेत?

किंवा

- ब) भारतीय समाजात धार्मिक असहिष्णुता कशी प्रकट होते आणि सामाजिक एकोपा आणि सौहार्दावर त्याचा काय परिणाम होतो?

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या. [14]

अ) भारतीय समाजातील स्टिरियोटाइप आणि सामाजिक रूढी कायम ठेवण्यासाठी किंवा त्यांना आव्हान देण्यामध्ये मीडिया कोणती भूमिका बजावते?

किंवा

ब) भारतीय समुदायांमध्ये नैराश्य आणि चिंता यांसारख्या मानसिक आरोग्याच्या समस्या कशा प्रकट होतात आणि उपचार घेण्यामध्ये कोणते अडथळे आहेत?

प्रश्न 5) टिपा लिहा (कोणतेही दोन) : [14]

अ) भ्रष्टाचार

ब) पिण्याच्या पाण्याची समस्या

क) नागरी घरांची समस्या

ड) स्थलांतर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1248

[Total No. of Pages : 3

[6451]-830

T.Y.B.A.

COMMERCE

**CC-1E: Financial Accounting & Computerized Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35293)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks by selecting proper option: [7]

- a) Cost accounting is the process of _____ of production.
 - i) ascertaining cost
 - ii) determination of Selling Price
 - iii) Cost Control and Cost reduction
 - iv) assisting Shareholders in decision making
- b) _____ is the theoretically ideal quantity of goods that a firm should purchase that minimizes its inventory costs.
 - i) Economic Order Quantity (EOQ)
 - ii) Economics Offer quality
 - iii) Economic Ocean Quality
 - iv) None of the above
- c) _____ is not an inventory valuation method?
 - i) FIFO
 - ii) LIFO
 - iii) Weighted Average
 - iv) EOQ
- d) If Selling Price of a product is Rs.5000 and Cost Price is Rs.3000 so what will be the profit?
 - i) Rs.2000
 - ii) Rs.3000
 - iii) Rs.4000
 - iv) Rs.5000
- e) Basic objective of cost accounting is _____.
 - i) Tax Compliance
 - ii) Financial Audit
 - iii) Cost ascertainment
 - iv) Profit Analysis
- f) A _____ is the total direct costs of production, including raw materials and labor.
 - i) Prime cost
 - ii) Works cost
 - iii) Cost of sales
 - iv) Cost of production
- g) Tally Solutions was co-founded in 1986 by _____.
 - i) Wally Feurzeig
 - ii) John G. Kemeny
 - iii) Nandan M. Nilekani
 - iv) Shyam Sundar Goenka

P.T.O.

B) State the following statements are true or false: [7]

- a) Cost accounting is a managerial accounting process that involves recording, analyzing, and reporting a company's costs.
- b) A cost sheet is a statement that records all the costs a business incurs from production to sales.
- c) LIFO stands for Last In, First Out.
- d) Economic order quantity (EOQ) is the order quantity a company should make for its inventory given production cost, demand rate, and other variables.
- e) Prime costs refer to the total direct costs of production.
- f) Cost accounting can not be adopted by small business concerns.
- g) Classification and Codification of materials are steps in maintaining stores in a systematic way.

C) Match the following: [6]

a) Tally Solution Pvt. Ltd.	i) Selling Price
b) Cost + Profit	ii) Cost Accounting
c) Last In First Out	iii) Factory Cost
d) Prime cost + factory overheads	iv) Tally ERP 9
e) Ascertain Profit or Loss	v) LIFO
f) Ascertainment of cost	vi) Financial Accounting

Q2) Prepare cost sheet from the following particulars of AJANTA Pvt. Ltd.: [14]

Raw material purchased Rs. 2,40,000

Freight charges Rs. 20,000

Direct Wages Rs. 120,000

Direct expenses Rs. 50,000

Factory expenses Rs. 25,000

General and Administrative expenses Rs. 5,000

Selling and distribution expenses Rs. 10,000

Profit 10% on cost.

OR

Define Cost Accounting. What are the objectives of cost accounting?

Q3) Calculate the EOQ from the following particulars. **[10]**

Annual Consumption: Rs.1350 units

Cost of Material: Rs. 60 per unit

Cost of placing an order: Rs.36

Annual Carrying Cost of one unit: 10% of inventory value

OR

What are the various methods of inventory control?

Q4) Consider the following: **[16]**

01st May 2023: Inventories on hand are 100 units at Rs.2 and 200 units at Rs.4

06th May 2023: Purchased 200 units at Rs.2

07th May 2023: 20 units of inventories issued.

11th May 2023: 160 units issued to factory.

15th May 2023: 100 units issued to factory

20th May 2023: 40 units purchased at Rs.3

26th May 2023: 140 units issued to factory

28th May 2023: 100 units purchased at Rs. 5

On 30th May 2023 the stock verified and verifier reported that there was a breakage of 20 units.

Required: Shows the value of the stock on hand of THITA Pvt. Ltd. using the FIFO method.

OR

Define Cost Accounting. What is the Importance of Cost Accounting?

Q5) Write a short notes. (Any 2) **[10]**

- a) Tally Software
- b) Limitations of cost accounting
- c) Classification and Codification of Material
- d) Duties of store keeper

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1249

[Total No. of Pages : 2

[6451]-831

T.Y. B.A.

EDUCATION

**CC-1D : Teaching Learning Process
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35303)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any three): **[15]**

- a) Write the nature of discussion method.
- b) Write the concept of learning.
- c) Explain the concept of action research.
- d) Explain the characteristics of learning process.
- e) Write the meaning of teaching.

Q2) Answer the following questions in 100 words each (any two): **[20]**

- a) Explain the merits and limitations of Demonstration method.
- b) Explain an impact of globalization on higher education.
- c) Explain problems in higher education.
- d) Explain an educational importance of action research.

Q3) Answer any one question in 300 words : **[20]**

- a) Explain factors affecting on learning in detail.
- b) Explain nature, meaning, merits and limitations of project method.

Q4) Write short notes in 50 words each (any three) : **[15]**

- a) Challenges in higher education
- b) Merits of discussion method
- c) Thorndikes' laws of learning
- d) Concept of higher education
- e) Concept of insight learning

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1249

[6451]-831

T.Y. B.A.

EDUCATION

CC-1D : Teaching Learning Process
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
अ) चर्चा पद्धतीचे स्वरूप लिहा.
ब) अध्ययनाची संकल्पना लिहा.
क) कृती संशोधनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
ड) अध्ययन प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
इ) अध्यापनाचा अर्थ लिहा.
- प्र.2)** 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) दिग्दर्शन पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणाचा उच्च शिक्षणावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
क) उच्च शिक्षणातील समस्या कोणत्या स्पष्ट करा.
ड) कृती संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.3)** 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) प्रकल्प पद्धतीचा अर्थ, स्वरूप, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
- प्र.4)** 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
अ) उच्च शिक्षणातील आव्हाने
ब) चर्चा पद्धतीचे फायदे
क) थॉनडाईकचे अध्ययन नियम
ड) उच्च शिक्षणाची संकल्पना
इ) मर्मदृष्टीमुलक अध्ययनाची संकल्पना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1250

[Total No. of Pages : 2

[6451]-832

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC 1E : MG-5 : Group Theory

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35343)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) Define a normal subgroup of a group G .
- b) Give an example of an infinite non abelian group.
- c) Let $\phi : \mathbb{R}^* \rightarrow \mathbb{R}^*$ under multiplication be given by $\phi(x) = x^3$. Check whether ϕ is a group homomorphism.
- d) True or false? Every subgroup of an abelian group is normal.
- e) Define a group of permutations on n elements.
- f) Define centre of a group G .
- g) Define a simple group G .

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Find all subgroups of $(\mathbb{Z}_6, +)$.
- b) Prove that the intersection of any two subgroups of a group G is again a subgroup of G .
- c) Prove that every cyclic group is abelian.
- d) Define gcd of two integers at least one non zero. Compute gcd of (100, 48) using Euclidean Algorithm.

P.T.O.

- e) Let G be a group and suppose $a \in G$ generates a cyclic subgroup of order 2 and is the unique such element. Then show that $ax = xa$ for all $x \in G$.
- f) Prove that $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_3$ is not cyclic.

Q3) Attempt any four of the following: **[20]**

- a) State and prove the division algorithm for integers.
- b) Let A be a nonempty set and let S_A be the collection of all permutations of A . Then prove that S_A is a group under permutation multiplication.
- c) List all elements of S_3 . Is S_3 abelian? Justify.
- d) If $\phi : G \rightarrow G'$ is a group homomorphism, then prove that $\text{Ker}(\phi)$ is a normal subgroup of G .
- e) Consider the cycles $(1,3,5,7)$ and $(2,1,5,6)$ in S_7 . Compute $(1,3,5,7)(2,1,5,6)$ and $(2,1,5,6)(1,3,5,7)$. Are they equal?
- f) Compute the factor group $(\mathbb{Z}_4 \times \mathbb{Z}_6)/(0, 1)$.

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

- a) State and prove Lagrange theorem for finite groups. Is the converse of Lagrange theorem for finite groups true?
- b) State and prove Cayleys theorem.
- c) Let $\phi : G \rightarrow G'$ be a group homomorphism. Then prove that
 - i) If e is the identity element in G , then $\phi(e)$ is the identity element e' in G' .
 - ii) If $a \in G$ then $\phi(a^{-1}) = \phi(a)^{-1}$
- d) Let $\phi : G \rightarrow G'$ be a group homomorphism.
 - i) If H is a subgroup of G , then prove that $\phi[H]$ is a subgroup of G' .
 - ii) If K' is a subgroup of $G' \cap \phi[G]$, then prove that $\phi^{-1}[K']$ is a subgroup of G .

[6451]-833

T.Y. B.A.

STATISTICS (General)

Mathematical Statistics (General - IV)

ST-33275 : Theory of Estimation (CC 2E)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35383)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Symbols and abbreviations have their usual meaning.

Q1) Attempt each of the following :

- a) In each of the following cases, choose the correct alternative : [1 each]

i) Let $X \rightarrow \text{Cauchy}(\mu)$ then Fisher information function of μ is,

A) $1/2$	B) $1/4$
C) 2	D) 0

ii) Let T is an unbiased estimator of θ . Then biased estimator of $\sqrt{\theta}$ is,

A) $T/2$	B) T^2
C) $\sqrt{T}$	D) $\sqrt{T/2}$

iii) Let X be a random variable having P.D.F. as

$$f(x, \theta) = \frac{2}{\theta^2}(\theta - x); 0 < x < \theta; \theta > 0$$

Then sample mean $(\bar{x})$ is consistent estimator of,

A) θ	B) $\theta/3$
C) 2θ	D) $\theta/4$

iv) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from distribution with P.D.F.

$$f(x, \theta) = \theta(\sin x)^{\theta-1} \cos x; 0 < x < \frac{\pi}{2}; \theta > 0$$

Then sufficient statistic for θ using Neyman factorization criteria is,

A) $\sum \sin x_i$	B) $\prod \sin x_i$
C) $\sum \cos x_i$	D) $\prod \cos x_i$

P.T.O.

- v) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from distribution with P.D.F. $f(x, p) = pq^{x-1}; x = 1, 2, 3, \dots; 0 < p < 1; q = 1 - p$
The moment estimator of p is,

A) $\frac{\bar{x} - 1}{\bar{x}}$ B) $\frac{1}{\bar{x} + 1}$
C) $\frac{1 + \bar{x}}{\bar{x}}$ D) $\frac{1}{\bar{x}}$

- b) In each of the following, state whether the given statement is true or false :
[1 each]

- i) M.L.E. and moment estimators are always unique.
- ii) The unknown quantity involved in the probability density function or probability mass function is called as a parameter.
- iii) An estimator is always a random variable.
- iv) Likelihood function for Poisson random variable is a continuous function.
- v) There exists infinitely many unbiased estimators for Poisson distribution with parameter λ .

Q2) Attempt any four of the following : [5 each]

- a) Let X be a random variable having p.d.f. as,
 $f(x, \theta) = \exp\{-(x - \theta)\}; x > \theta; \theta > 0$
Find maximum likelihood estimate (M.L.E.) of θ .
- b) With an illustration explain parameter space. Also explain the general problem of estimating an unknown parameter by point and interval estimation.
- c) Define an unbiased estimator. Prove that, two distinct unbiased estimators of parameter θ give rise to infinitely many estimators.
- d) Let X_1, X_2, X_3 be three random samples drawn from Bernoulli distribution with parameter p . Let $T_1 = X_1 + X_2 - X_3$ and $T_2 = (X_1 + X_2)/2$ be the two estimators. Show that T_1 and T_2 are the unbiased estimators of p . Also, find BLUE among T_1 and T_2 .
- e) Explain the concept of sufficiency. Hence write a note on exponential family of probability distributions and sufficient statistic.
- f) Prove that if T is MVBUE for θ then T is sufficient for θ .

Q3) Attempt any four of the following :**[5 each]**

- a) Prove that an estimator is consistent if its bias and variance both tend to zero as the sample size tends to infinity.
- b) Explain notion of interval estimation. Hence find $100(1-\alpha)\%$ confidence interval of mean (μ) of normal distribution with known variance σ^2 .
- c) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from $N(\mu, 1)$ distribution then verify that, $\bar{x}$ and $\sum x_i$ are the sufficient statistic for μ .
- d) Let X_1 and X_2 be a random sample of size 2 drawn from $G\left(\frac{1}{\theta}, 1\right)$ distribution.

Let $T_1 = (X_1 + X_2)/2$ and $T_2 = \frac{4}{\pi} \sqrt{X_1 X_2}$ then show that

T_1 and T_2 are unbiased estimators of θ .

- e) Let X be a random variable having following probability law

$$f(x, \theta) = \frac{\theta}{(1+x)^{1+\theta}}; x > 0.$$

Then show that sample mean is consistent estimator of $\frac{1}{\theta-1}$.

- f) Show that sample mean ($\bar{x}$) is the M.V.B.U.E. of the parameter λ of the Poisson distribution.

Q4) Attempt any two of the following :

- a) State and prove Crammer - Rao inequality. **[10]**
- b) i) Prove that, if T is sufficient for θ then T is also sufficient for $\phi(\theta)$. **[5]**
ii) Let $\{12.5, -24.6, -35.8, 5.8, 7.9, -5.6, 21.5, 16.4, 6.3, -23.9\}$ be 10 random samples drawn from $N(\mu, \sigma^2 = 4.5)$ distribution. Find moment estimator of μ . **[5]**
- c) Define the following terms : **[10]**
 - i) Consistency
 - ii) Confidence interval
 - iii) Pivotal quantity
 - iv) Minimum variance bound unbiased estimator of $\phi(\theta)$
 - v) Likelihood as a function of unknown parameter θ .

- d) i) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from $N(\mu = 1, \sigma^2)$ distribution. Using Pitman-Koopman form obtain sufficient statistic for σ^2 . [5]
- ii) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from $B(n = 10, p)$ distribution. Let $T_1 = \text{sample mean } (\bar{x})$ and $T_2 = \sum x_i$. Find the relative efficiency of T_2 with respect to T_1 . Hence comment on the result. [5]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1252

[Total No. of Pages : 3

[6451]-835

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC - 2E, AMG - 5 : Real Analysis - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35344)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any Five of the following :

[10]

- a) Write a negation of the statement : “ $\forall x \exists y$ such that $3x < y + y^2$ ”.
- b) Express the following statement using quantifiers : $\lim_{x \rightarrow 2} x^5 = 32$.
- c) Using $\epsilon - N$ definition of limit of a sequence, prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{\sqrt{n+1}} = 0$.
- d) Give an example of a sequence $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ of real numbers for which $\{|S_n|\}_{n=1}^{\infty}$ converges but $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ does not.
- e) Test the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} 5^{\frac{1}{n}}$.
- f) Does the sequence $\left\{ \frac{1}{\sqrt{n}} \right\}_{n=1}^{\infty}$ lies in the class ℓ^2 ? Justify.
- g) Define rearrangement of a series of real numbers.

P.T.O.

Q2) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) If $f : A \rightarrow B$ and $A_1, A_2 \subseteq A$ then prove that $f(A_1 \cup A_2) = f(A_1) \cup f(A_2)$.
- b) Let $A = \{x : x > 4\}$ and $B = \{x : x \leq 7\}$. Find $A \setminus B$ and $B \setminus A$.
- c) If A and B are two countable sets then prove that $A \cup B$ is countable.
- d) For any three sets A, B, C , prove that $A \setminus (B \cap C) = (A \setminus B) \cup (A \setminus C)$.
- e) Prove that the intervals $[0, 1]$ and $[10, 100]$ have same cardinality.
- f) Show that the sequence $\{\sqrt{n}\}_{n=1}^{\infty}$ is divergent.

Q3) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) Prove that every convergent sequence of real numbers is bounded. Is converse true?
- b) Suppose $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ is sequence of real numbers such that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{S_n - 1}{S_n + 1} = 0$ then prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = 1$.
- c) If $0 < x < 1$, then prove that $\{x^n\}_{n=1}^{\infty}$ converges to 0.
- d) Prove that if the sequence of real numbers $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges, then $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a Cauchy sequence.
- e) Test the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{3}{4 + 2^n}$.
- f) If $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ and $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ are convergent series of real numbers then prove that $\sum_{n=1}^{\infty} (a_n + b_n)$ is convergent.

Q4) Attempt any Two of the following :

[20]

- a) Define $\liminf$ and $\limsup$ for a sequence $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$. Prove that if $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a convergent sequence of real numbers, then $\limsup S_n = \liminf S_n = \lim_{n \rightarrow \infty} S_n$.
- b) If $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a nonincreasing sequence of positive real numbers and the series $\sum_{n=1}^{\infty} 2^n a_{2^n}$ converges then prove that $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ converges. Hence prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^3}$ is convergent.
- c) If $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a sequence of positive real numbers such that :
- i) $a_1 \geq a_2 \geq a_3 \geq \dots a_n \geq a_{n+1} \geq \dots$ and
- ii) $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = 0$,
- then prove that the alternating series $\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} a_n$ is convergent.
- d) Define the class ℓ^2 of sequences. State and prove the Minkowski inequality.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1253

[Total No. of Pages : 4

[6451]-836

T.Y. B.A. (LOGIC)

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE - I

CC-1E -G3: Logic and Principles of Reasoning

(2019 Pattern) (Semester - V) (35363)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words. [15]

- a) Explain the concept of science.
- b) What is a working hypothesis?
- c) Explain uniformity of nature.
- d) What is applied science? Give appropriate examples.
- e) What is the concept material cause of Aristotle?

Q2) Write short notes on any Three of the following in 50 words: [15]

- a) Causal Laws
- b) Efficient cause
- c) Pure sciences
- d) Concept of Fact
- e) Kinds of hypothesis

P.T.O.

Q3) Answer Two of the following questions in 200 words.

[20]

- a) Explain in detail the difference between common sense and science.
- b) What is the confirmation of hypothesis?
- c) What is the relation between values and science? Explain it.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words.

[20]

- a) What are the conditions of good hypothesis? Explain in detail.
- b) Explain in detail social sciences and natural sciences.

Total No. of Questions : 4]

PD-1253

[6451]-836

T.Y. B.A. (LOGIC)

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE - I

CC-1E -G3: Logic and Principles of Reasoning

(2019 Pattern) (Semester - V) (35363)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) विज्ञान ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) कामचलाऊ सिद्धांतकल्पना म्हणजे काय?
- क) नसर्गाएकविधता स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) उपयोजित शास्त्रे उदाहरण देऊन सांगा.
- इ) उपदान कारण ही अॅरिस्टॉटलची संकल्पना काय आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) कार्यकारण नियम
- ब) निमित्त कारण
- क) शुद्ध शास्त्रे
- ड) तथ्य संकल्पना
- इ) सिद्धांतकल्पनेचे प्रकार

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]
- अ) व्यावहारिक ज्ञान व विज्ञान यांमधील फरक सविस्तर विशद करा.
- ब) सिद्धांत कल्पनेची विशिष्टता म्हणजे काय?
- क) मूल्य आणि विज्ञान यांतील फरक काय?

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]
- अ) सिद्धांतकल्पना म्हणजे काय सांगून सिद्धांतकल्पनेच्या उचित अटी कोणत्या हे सविस्तर विशद करा.
- ब) सामाजिक शास्त्रे व नैसर्गिक शास्त्रां सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1254

[Total No. of Pages : 4

[6451]-837

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-1E : Crime and Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35373)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any Three) :

[15]

- a) Meaning of Crime
- b) Criminalization of Politics
- c) Role of Media in Crime
- d) Social Causes of Crime
- e) Cyber Crime

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three)

[15]

- a) Write the causes of crime against women.
- b) Explain the concept of Parole.
- c) What is the Probation.
- d) Elaborate the Neo Marxist perspective
- e) Write the Cultural causes of Crime.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two)

[20]

- a) Elaborate the causes of Juvenile delinquency.
- b) Explain the Rehabilitation of Prisoners.
- c) Explain the concept of Open Prison.
- d) Explain the Haward Becker Labeling Theory.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (Any one)

[20]

- a) Describe causes of White-collar crime.
- b) Elaborate the causes of Terrorism.

Total No. of Questions : 4]

PC-1254

[6451]-837

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-1E : Crime and Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) गुन्ह्याचा अर्थ
- ब) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण
- क) गुन्ह्यात माध्यमांची भूमिका
- ड) गुन्ह्याची सामाजिक कारणे
- इ) सायबर गुन्हे

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) महिलांवरील गुन्ह्यांची कारणे लिहा.
- ब) पॅरोलची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) प्रोबेशन म्हणजे काय?
- ड) नव मार्क्सवादी दृष्टीकोन विस्तृत करा.
- इ) गुन्हेगारीची सांस्कृतिक कारणे लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) बाल गुन्हेगारीची कारणे विशद करा.
- ब) कैद्यांचे पुनर्वसन स्पष्ट करा.
- क) खुल्या कारागृहाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) हॉवर्ड बेकर लेबलिंग सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा (कोणताही एक)

[20]

- अ) पांढरपेशीय गुन्हाच्या कारणांचे वर्णन करा.
- ब) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1255

[Total No. of Pages : 4

[6451]-838

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-2E : Work and Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35374)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any Three) :

[15]

- a) Formal work
- b) Surveillance
- c) Information technology
- d) Meaning of Fordism
- e) Manorial system

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : [15]

- a) Write the Characteristics of Factory System.
- b) Explain the Feminization of Work.
- c) Explain the process of Outsourcing.
- d) Explain the post Industrial production system.
- e) Write the Flexibility of work.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : [20]

- a) Explain the problem of Bureaucracy.
- b) Describe the Japanese model of work.
- c) Write the characteristics of Bureaucracy.
- d) Explain the informal work.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (Any one) : [20]

- a) Explain the impact on workers of Multinational companies.
- b) Write the theory of Scientific management.

Total No. of Questions : 4]

PD-1255

[6451]-838

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CC-2E : Work and Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) : [15]
अ) औपचारिक कार्य
ब) सर्विलीयन्स
क) माहिती तंत्रज्ञान
ड) फोर्डिझमचा अर्थ
इ) सरंजामदारी पद्धती लवचिकता
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
अ) कारखाना पद्धतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) कार्याचे स्वीवादीकरण स्पष्ट करा.
क) बाह्यस्रोतीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ड) उत्तर औद्योगिक उत्पादन पद्धती स्पष्ट करा.
इ) कार्याची लवचिकता स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) नोकरशाहीच्या समस्या लिहा.
ब) कार्याचे जापनीज माडेल स्पष्ट करा.
क) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.
ड) अनौपचारिक कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचा कामगारांवर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचा सिद्धांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1256

[Total No. of Pages : 3

[6451]-839

T.Y. B.A.

STATISTICS

CC 1E - ST - 33875 : Design and Analysis of Experiments
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35385) (Statistics General - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of scientific tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.

Q1) Attempt each of the following :

A) In each of the following cases, choose the correct alternative :[1 each]

- i) The number of parameters involved in the model of Latin Square Design with 4 treatments are
 - a) 5
 - b) 12
 - c) 9
 - d) 13
- ii) 2^3 factorial experiment is an experiment with
 - a) 2 factors, 3 levels per factor
 - b) 3 factors, 2 levels per factor.
 - c) 2 factors, 2 levels per factor
 - d) 3 factors, 3 levels per factor
- iii) Which among the following principles of design of experiment is not used in CRD
 - a) Replication
 - b) Randomization
 - c) Local Control
 - d) Randomization and Replication
- iv) The main purpose of carrying out confounding in factorial experiments is to reduce the size of the
 - a) Blocks
 - b) Treatments
 - c) Replicate
 - d) Experimental units
- v) The value of 'a' in the following ANOVA table is

Source of Variability	Degrees of Freedom	Sum of Squares	Mean sum of Squares	F
Treatment	5	25	c	1.25
Error	b	a	4	
Total	19	81		

- a) 106
- b) 46
- c) 100
- d) 56

P.T.O.

B) In each of the following, state whether the given statement is true or false : [1 each]

- i) As variability due to chance increase , the value of F-ratio in Analysis of Variance (ANOVA) will decrease.
- ii) Normality of experimental error (ϵ_{ij}) is one of the assumptions of CRD.
- iii) The number of experimental units required in RBD with 4 treatments and 4 blocks is 20
- iv) Analysis of Variance (ANOVA) is used compare the means of several populations.
- v) The least square estimator of parameter μ in completely randomized

design(CRD) is $\bar{\mu} \bar{x}.. = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^t \sum_{j=1}^{n_i} x_{ij}$, Where $n = \sum n_i$.

Q2) Attempt any four of the following : [5 each]

- a) State the model for completely randomized design (CRD) with assumptions. Give the break up of total sum of squares into various components.
- b) Obtain the least squares estimators of parameters involved in randomized block design (RBD).
- c) Derive an expression for the expectation of sum of squares due to treatment for Latin Square design(LSD).
- d) Describe the procedure of hypothesis testing for significance of the model in case of Latin square design(LSD)
- e) Explain the procedure for statistical analysis of 2^2 factorial design.
- f) Write a note on uniformity trials

Q3) Attempt any four of the following : [5 each]

- a) Explain how box plot can be used for the comparison of treatment means in completely randomized design(CRD).
- b) Describe the procedure for testing for equality of two specified treatment effects using critical difference(CD) method for randomized block design(RBD).
- c) Explain with illustration how principles of design of experiments are used in Latin square design(LSD)?
- d) Explain Yate's procedure to obtain factorial effect totals in 2^3 factorial experiment.
- e) Explain about total confounding in factorial experiments.
- f) Obtain the formula of efficiency of RBD over corresponding CRD.

Q4) Attempt any two of the following :

- a) Treatments in 't' in number are to be compared in 't²' plots. Explain how you would carry out the experiment under each of the following situations
- i) There is no fertility difference among the t² plots. [3]
 - ii) The fertility changes along a particular direction among the t² plots. [3]
 - iii) The fertility changes along rows and columns among the t² plots. [4]

State the appropriate design to analyze the data for each case.

- b) i) What do you mean by classification of a design. Explain three way classification. [5]
- ii) Compute the relative efficiency of LSD with respect to RBD by using [5]
- I) Rows as blocks
 - II) Columns as blocks

based on the following information :

Treatment Sum of Squares = 45 Row Sum of Squares = 32
Column Sum of Squares = 28 Total Sum of Squares = 130
Number of Rows = 4

- c) State the model for LSD with assumptions. Obtain the least squares estimators of parameters involved in this model. [10]
- d) Explain partial confounding in factorial experiments. Give an arrangement of the treatment combination of 2³ factorial experiments where treatment combinations (AB), (AC), (BC) and (ABC) are confounded. (Each replication is divided into two blocks each of size 4). [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1257

[Total No. of Pages : 2

[6451]-840

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGES

CC-1E : Religion and Philosophy in Ancient India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35183)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) Discuss the theory of 'Aryan Invasion'.

OR

b) Describe the principles of Jain Philosophy.

Q2) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) Explain the types of sacrifice.

OR

b) Write the causes for the rise of Buddhism.

Q3) Answer the following questions in 200 words each : (any two) **[20]**

a) Take a review of the Upanishads.

b) Explain the Karmayoga in Bhagvadgita.

c) Take a review of various Vaishnav Cults.

d) Explain the principles of Lokayatika Philosophy.

Q4) Write notes on. (any four) **[20]**

a) Atharvaveda

b) Puranas

c) Digambar Cult

d) Aghora Cult

e) Four Noble Truths

f) Ajit Keshakambali

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1257

[6451]-840

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGES

CC-1E : Religion and Philosophy in Ancient India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

- अ) आर्यांच्या आक्रमणाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.
किंवा
ब) जैन तत्त्वज्ञानाची तत्वे वर्णन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

- अ) यज्ञाचे प्रकार विशद करा.
किंवा
ब) बौद्ध धर्माच्या उदयाची कारणे लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

- अ) उपनिषदांचा आढावा घ्या.
ब) भगवद्गीतेतील कर्मयोग स्पष्ट करा.
क) विविध वैष्णव संप्रदायांचा आढावा घ्या.
ड) लोकायतिक तत्त्वज्ञानाची तत्वे विशद करा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

- अ) अथर्ववेद
ब) पुराणे
क) दिगंबर संप्रदाय
ड) अघोर संप्रदाय
इ) चार आर्यसत्ये
फ) अजित केशकंबली

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1258

[Total No. of Pages : 3

[6451]-841

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

SEC-1C : FMG-5 C-Programming
(2019 Pattern) (Semester - V) (35345)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator is allowed.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Suppose a, b, c are integer variables that have been assigned $a = 8$, $b = 3$ and $c = -5$. Determine the value of the arithmetic expression $(a*c)\%b$.
- b) What is the purpose of continue statement?
- c) Define string constant.
- d) What is the purpose of switch statement?
- e) Determine which of the following numerical values are valid constants.
 - i) 27,822
 - ii) OXB7eha
- f) A C program contains the following

```
#include< stdio.h>

int i,j,k;

Write a proper scanf function to enter numerical values of i, j, k such that i, j, k are decimal integers.
```
- g) Write the syntax for 'for' loop on C.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Write a short note on while loop.
- b) Write a short note on if-else statement.
- c) Write a short note on two dimensional array.
- d) Write a short note on function recursion.
- e) Write the output generated by the following C program

```
#include <stdio.h>
main()
{
    int i = 0, x = 0;
    for (i = 1; i < 10; ++i) {
        if (i % 2 == 1)
            x += i;
        else
            x - - ;
        printf("%d ", x);
    }
    printf("\nx = %d", x);
}
```

- f) Write all syntactic errors in the following C program.

```
/* simple compound interest problem */
#include <stdio.h>
include <math.h>
main()
{
    float p, r, n, i, f;
    /* read input data (including prompts) */
    printf(*Please enter a value for the principal (P): *);
    scanf(*%f*, &p);
    printf(*Please enter a value for the interest rate (r): );
    scanf(*%f*, &r);
    printf(*Please enter a value for the number of years (n): *);
    scanf(*%f*, &n);
    /* calculate i, then f */
    i = r/100;
    f = p * pow(1 + i), n);
    /* write output */
    printf(*\nThe final value (F) is : % . 2f\n*,f);
}
```

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Write a note on scanf function.
- b) Write a note on gets and puts function.
- c) Write a note on one dimensional array.
- d) Write a note on functions.
- e) Write a C program to calculate average for several lists of numbers.
- f) Write a C program that reads a line in lower case and converts all of it to upper case.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Write a C program to check whether a given string is plaine or not.
- b) Write a C program that reorders a set of integers from smallest to largest.
- c)
 - i) Write a note on relational operators.
 - ii) Write a note on arithmetic operators.
- d)
 - i) Write a note on for loop.
 - ii) Write a note on continue and break statement.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1259

[Total No. of Pages : 5

[6451]-842

T.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS (General)

**ST-34175 : Continuous Distribution and Tests of Significance
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35413)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 4) *Notations and abbreviations have their usual meaning.*

Q1) Attempt each of the following :

- a) Choose the correct alternative in each of the following : **[1 each]**
 - i) The range of distribution function of a continuous random variable X is
 - A) 1 to ∞
 - B) 0 to ∞
 - C) $-\infty$ to ∞
 - D) 0 to 1
 - ii) Which of the following is not a composite hypothesis (if θ is the parameter)?
 - A) $\theta < \theta_0$
 - B) $\theta > 0.76$
 - C) $\theta = \theta_0$
 - D) $\theta \neq \theta_0$
 - iii) The Central Limit Theorem (C.L.T.) says that the sampling distribution of the sample mean is approximately normal if
 - A) all possible samples are selected
 - B) the sample size is large
 - C) standard error is small
 - D) variance is infinite

P.T.O.

- iv) Testing independence of attributes is based on which of the following
 - A) t - test
 - B) Chi-square test
 - C) F-test
 - D) Test based on normal distribution
- v) In a normally distributed population, approximately 95% observations fall within
 - A) $\mu - \sigma$ and $\mu + \sigma$
 - B) $\mu - 2\sigma$ and $\mu + 2\sigma$
 - C) $\mu - 3\sigma$ and $\mu + 3\sigma$
 - D) $\mu - 4\sigma$ and $\mu + 4\sigma$
- b) State whether **each** of the following statement is true or false : **[1 each]**
 - i) Weak law of large numbers is a special case of C.L.T.
 - ii) In testing of hypothesis, critical region is the region in which null hypothesis is rejected.
 - iii) For testing equality of two population variances we can use F-test.
 - iv) Normal distribution is a symmetric distribution.
 - v) For testing equality of two population proportions for large samples we use t-test.

Q2) Attempt any four of the following :

[5 each]

- a) State the Central Limit Theorem for independently and identically distributed random variables and the Weak Law of Large Numbers (WLLN).
- b) Define distribution function of a continuous random variable and state its four properties.
- c) Define the following terms
 - i) Hypothesis
 - ii) Standard error of test statistic
 - iii) Critical region
 - iv) Level of significance
 - v) Test statistic

- d) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be a random sample from a certain population. Explain the concept of test statistic as a function of the random sample with one illustration. Discuss sampling distribution and standard error of a test statistic.

- e) If X is a continuous random variable with probability density function

$$f(x) = \begin{cases} 4x^3, & 0 \leq x \leq 1 \\ 0, & \text{otherwise} \end{cases}$$

Find : $P(0.33 \leq X \leq 0.69)$

- f) A sample of 400 potatoes is found to have average weight of a potato be 120 grams. Can we assume that a sample is coming from a population with average weight of 100 grams against that it is greater than 100 grams? Assume that the population standard deviation is 4 grams and level of significance is 5 %.

Q3) Attempt any four of the following:

[5 each]

- a) Explain the following terms:
- P-value
 - Type I error
 - Type II error
 - Size of a test
 - Power of a test
- b) If $X \sim N(15, 90)$ distribution, find
- $P(X \leq 14)$
 - $P(X \geq 20)$
 - $P(12 \leq X \leq 27)$
- c) What is a sequence of random variables? Explain convergence of a sequence of random variables in distribution with an illustration.
- d) Describe the procedure of test for single mean based on normal distribution with one illustration.
- e) Define distribution function of a continuous random variable and state its four properties.

- f) Explain the test procedure to test :

$$H_0 : P_1 = P_2 \text{ against } H_1 : P_1 \neq P_2,$$

where :

P_1 is proportion of first population

P_2 is proportion of second population

Q4) Attempt any two of the following : [10 each]

- a) i) Describe the procedure to test equality of two variances. [4]
 ii) The following table shows weights of 5 clients before and after joining a certain gym services for 5 months:

<i>Client No.</i>	1	2	3	4	5
<i>Before gym</i>	95	65	77	93	89
<i>After gym</i>	90	56	70	85	85

Examine whether the gym was effective or not at 10% level of significance. [6]

- b) The amounts of runs scored by two batsmen A and B in a certain tournament are given below :

Group A	39	38	37	39	38	37	29	35	36
Group B	51	10	29	12	41	85	41	29	18

Assuming the populations of runs to be approximately normal, test at 10% level of significance whether the variance of batsman A is less than that of batsman B. Also verify using p-value. [10]

- c) State the test procedure to test independence of attributes using Chi-square test. Following data was obtained from a survey conducted in a particular community regarding preferences of types of movies and age of people :

Age	Types of movies	
	Horror	Comedy
Teenager	204	109
Adult	157	334

Can we say at 5% level of significance that the preferences of types of movies are associated with age? Also verify using p-value. [10]

- d) i) State any three properties of normal distribution. Let X be a normal variate and Y be a standard normal variate. State the p.d.f of random variable Y . What is the relation between two variates X and Y ?
- ii) Define continuous type of random variable through p.d.f. Give two real life examples of continuous random variable.
- iii) State the difference between simple and composite hypotheses.
- [5+3+2]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1260

[Total No. of Pages : 4

[6451]-843

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY G - III

CC-1E : Aesthetics and Religious Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35423)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words each. [15]

- a) Briefly state 'Aesthetics as a branch of philosophy'.
- b) State the concept of 'Judgement of beauty'.
- c) Briefly state the meaning of Art.
- d) Briefly state, form and content of Art.
- e) State the meaning, concept of Terrorism.

Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each.[15]

- a) Beauty
- b) Types of Arts
- c) Medium of Art
- d) Difference between Religion and Science
- e) Tribal Religion

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. [20]

- a) Elaborate fully the concept of Sublime.
- b) State and examine Plato's views of 'Art as imitation'.
- c) Explain fully the concept of Secular Government.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words. [20]

- a) Discuss fully Bharatmuni's doctrine of Rasa.
- b) What is fundamentalism? Discuss about solutions of fundamentalism.

Total No. of Questions : 4]

PD-1260

[6451]-843

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY G - III

CC-IE : Aesthetics and Religious Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35423)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) 'सौंदर्यशास्त्र तत्त्वज्ञानाची एक शाखा आहे', थोडक्यात सांगा.
ब) 'सौंदर्य निर्णय' ही संकल्पना विशद करा.
क) कलेचा अर्थ थोडक्यात सांगा.
ड) कलेचा आकार व आशय या संकल्पना थोडक्यात सांगा.
इ) 'दहशतवाद' संकल्पनेचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा. [15]

- अ) सुंदर
ब) कलेचे प्रकार
क) कलेचे माध्यम
ड) धर्म आणि विज्ञान यातील फरक
इ) टोळी धर्म

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) 'भव्योदात्तता' संकल्पना सविस्तर विशद करा.
ब) प्लेटोचा 'कला म्हणजे अनुकरण' हा कलेविषयीचा सिद्धान्त सांगून त्याचे परीक्षण करा.
क) धर्मनिरपेक्ष शासनाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

अ) भरतमुनींच्या रस सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.

ब) मूलतत्त्ववाद म्हणजे काय? मूलतत्त्ववादावरील उपायांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1261

[Total No. of Pages : 3

[6451]-844

T.Y.B.A.

ENGLISH

SEC 1C : Enhancing Employability Skills

Prescribed Text: Aspirations: English for Careers

(Board of Editors-Orient Blackswan)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - V) (35333)(Old G-III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Choose the correct alternatives. (Any ten) [10]

- a) _____ writers write stories and screenplays for films, radio & television programmes.
 - i) Content
 - ii) Script
 - iii) Song
 - iv) Blog
- b) _____ visualises translation as a craft.
 - i) Eugene Nida
 - ii) Theodore Savory
 - iii) Eric Jacobson
 - iv) Etienne Dolet
- c) _____ is described as one of the pillars of democracy and life breadth of human liberty.
 - i) Journalism
 - ii) Academic writing
 - iii) Tourism
 - iv) ESP
- d) _____ is focused on the needs of the learner in a specific situation.
 - i) ELT
 - ii) ESP
 - iii) TOLES
 - iv) EST
- e) EST writing generally follows the _____ structure.
 - i) time glass
 - ii) hour glass
 - iii) normal pyramid
 - iv) inverted pyramid
- f) A group discussion is a _____ discussion among ten to twelve participants who analyse a topic & share information on it.
 - i) Informal
 - ii) Legal
 - iii) Formal
 - iv) Casual

P.T.O.

- Q2)** Attempt any one of the following in about 150 words each. **[10]**
- a) Write a short note on the Indian tradition of translation.
 - b) Describe briefly any three careers in Journalism.

Q3) Attempt any three in about 50 words each. **[15]**

- a) Write a short note on the definition & features of ESP.
- b) Explain the purpose of cover letter & discuss the basic components of cover letter.
- c) What are the strategies to participate in a group discussion.
- d) Write a short note on 'communication process'.

Q4) Attempt any three of the following in about 50 words. **[15]**

- a) Describe 7C's of effective communication.
- b) Explain features, applications & strategies of 'description'.
- c) Write a short note on 'empathy skills'.
- d) How can one manage time effectively?

Q5) Attempt any five of the following. **[20]**

- a) Write a dialogue between two friends about the changing scenario of politics.
- b) Write a formal dialogue between a student & a teacher about the online teaching-learning process.
- c) Introduce informally your classmate to your mother.
- d) Draft two slides of power point presentation on the topic of your choice.
- e) While drafting a report, which points to be kept in mind?
- f) How one can overcome nervousness before and during presentation?
- g) Write detail instructions for 'How to make a cup of coffee'?
- h) What preparations will you make for the effective presentation?

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PD-1262

[Total No. of Pages : 3

[6451]-845

T.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH - V

**Introduction to print Media and Writing for Mass Media
and Key Competency Modules (Paper - V)
(2019 Credits Pattern) (Semester - V) (35851)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in short:

[14]

- i) What is the byline in News Writing?
- ii) What does the 1st paragraph contain in a newspaper article?
- iii) Which tense is used always in the news report writing?
- iv) What is a headline?
- v) What are different characteristics of News?
- vi) In IPL, Mumbai Indians defeated Chennai super kings by four wickets what type of news is it?
- vii) Give an example of political News?
- viii) What is column writing in news paper?
- ix) What are various characteristics of column writing?
- x) Why electronic media is effective than print media?
- xi) Why print media uses simple language in the News?
- xii) Who writes columns in News paper?
- xiii) What do you mean by International News?
- xiv) What are the limitations of print media?

Q2) Prepare a news item in 150 words based on the points given below.

[6]

- The Indian Express
- Pune 19th Nov. 2022
- Atleast 48 vehicles get hit by Tanker at Nawale Bridge Pune.
- 30 people got injured, 02 people are serious.
- 48 vehicles got heavily damage.
- Nowale Bridge become's Accident prone zone.
- Injured people taken in to hospital.
- Police suspects that accident occurred either by brake failure or driver's negligency.

P.T.O.

- Q3) a)** Write a job application letter to be sent in response to the following advertisement, [8]

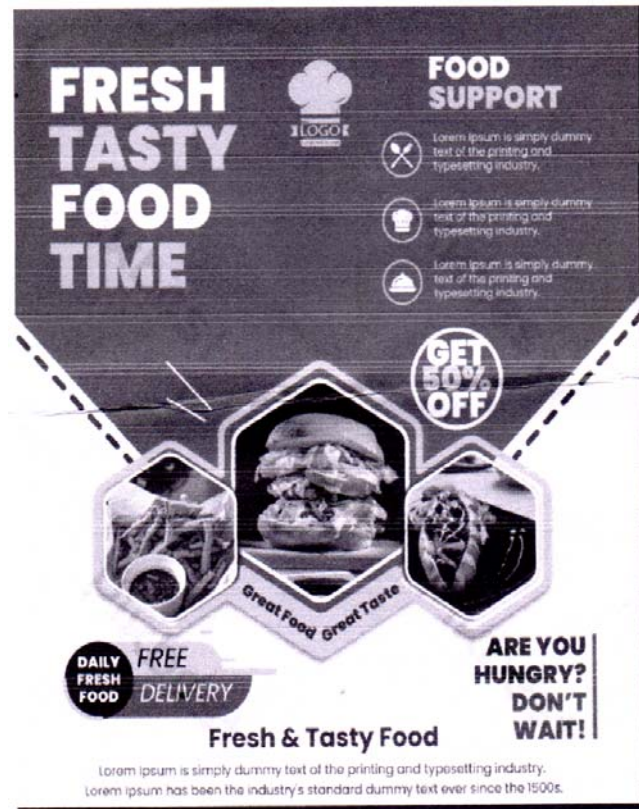
Wanted :

An experienced Marketing Manager having good communication Skills, minimum 03 years experience.

Contact to : The HR Manager
Parle Biscuits Pvt Ltd, Khopoli,
Raigad (MH)

- b) Write a letter to the editor of a newspaper complaining about water pollution' by MIDC, Chakan. [8]

- Q4) a)** Write a script for short advertisement based on given data. [8]

- b) Write taglines for an advertisement based on the description (any Two). [4]

- i) Everest Pav Bhaji Masala.
- ii) Lux soap
- iii) Navaratna oil
- iv) Maggie masala.

Q5) Answer the following questions in short (any three)

[12]

- a) Significance of English in technical writing.
- b) Characteristics of technical writing.
- c) Career opportunities in technical writing.
- d) What is social media? How social media impacts the life of youth?
- e) Types of Technical Writing.

Q6) a) Write an e-mail message on given situation (any two)

[6]

- i) Your friend wants to visit Maharashtra. Write an e-mail giving your knowledge about Maharashtra.
- ii) Write an e-mail to a Manager of Hotel Raj to make a reservation and organise a meeting of 50 people.
- iii) Write an e-mail to the editor of a news paper concerning about evils of junk food and it's heavy consequences.
- iv) You are the secretary of the cultural club write an e-mail to your friend to invite him for Annual cultural programme to be held next week.

b) Write a blog post on given situation.

[4]

Imagine you are a teacher of English in a secondary school. Write a blog post in around 200 words on enriching Linguistic skills of english.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1263

[6451]-846

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A. (Vocational)

TRAVELAND TOURISM MANAGEMENT

Adventure Tourism - V

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (Paper - V) (35861) (Theory)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each) :

[16]

- a) What is adventure tourism?
- b) Define sport tourism.
- c) Where is sports capital of India?
- d) Where is adventure capital of India?
- e) Where is the Nehru Institute of Mountaineering (NIM) located?
- f) What is eco-friendly adventure tourism?
- g) Define the term hiking.
- h) What do you mean by trekking?
- i) To what Kayaking adventure tourism related?

P.T.O.

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each). : **[18]**

- a) What are the key elements or activities that define adventure tourism?
- b) What were some of the earliest forms of adventure tourism, and where did they originate?
- c) What role did technological advancements and globalization play in the development of adventure tourism?
- d) Difference between adventure and sports:

Q3) Answer any two (Around 100 words each) : **[16]**

- a) What safety measures and guidelines are essential in adventure tourism?
- b) How does adventure tourism contribute to the local economy and community development?
- c) What are skill sets or training requirements for adventure and sports tourism?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each) : **[20]**

- a) What types of equipment are commonly used in land-based adventure tourism, and how does it vary depending on the activity?
- b) What are the safety measures and precautions one should take when participating in air-based adventures?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1264

[Total No. of Pages : 2

[6451]-847

T.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH

**Entrepreneurship Development, Project Report & Oral
Communication in English, Advanced (Theory)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (Paper - VI) (35852)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following. [12]

- a) Concept of Entrepreneurship.
- b) Benifits of being an Entrepreneur.
- c) Qualities of an Entrepreneur.
- d) Objectives of an Entrepreneur.

Q2) Write short notes on any three of the following. [12]

- a) Small and Medium Enterprise.
- b) Start-up India.
- c) SIDBI.
- d) Ancillary Industry.

Q3) Attempt any two of the following. [14]

- a) Define service Industry with suitable examples.
- b) Explain in detail the process for registration for service Industry.
- c) State the difference between SMEs and Service Industry.
- d) Discuss the importance of service Industry.

P.T.O.

Q4) Attempt any two of the following. **[16]**

- a) Explain the concept of 'Techno Economic Feasibility Assessment'.
- b) Explain in brief types of feasibility Assessment.
- c) The importance of 'Techno Economic Feasibility Assessment.
- d) Explain the elements of Project Report.

Q5) Write short notes on any four of the following. **[16]**

- a) Value Added Tax (VAT)
- b) MOV
- c) Income Tax
- d) Goods and Service Tax (GST)
- e) Factory Act
- f) Story of successful Entrepreneur.

* * *